

CUPRINS

Serviciul Român de Informații în era informațională	6
Omagierea eroilor antiteroriști	12
Emigrația – o armă eficientă în confruntarea dintre serviciile secrete	
Pul Carpen	Error! Bookmark not defined.
File din istoria emigrației române	
În vreme de război	
Armata Națională Română - Dan Gîju	22
Mișcarea legionară din exil și legăturile cu servicii de informații	
Străine -- Gl. bg. (r) Adrian Tudor	28
De ce a eșuat planul de creare a unei emigrații postbelice ? Paul Carpen	36
Din istoria Serviciului Emigrație din cadrul Direcției de Informații	
Externe - Nicolae Sporiș-Spătaru, Grigore Aldescu-Aldea	44
Comitetul Național Român – un pseudoguvern în exil - Gl. bg. (r) Vasile	
Mălureanu	Error! Bookmark not defined.
Povestea unui urcior - Grigore Aldescu-Aldea	60
Un emigrant bătaios - Col. (r) Bogdan Iancu	65
Mircea Solacolu - Grigore Aldescu-Aldea	70
Grupul de la Paris - Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu	74
Organizația „România liberă” de la Budapesta - Gl. bg. (r) Vasile	
Mălureanu	88
Efectele emigrării la nivelul statului român - Evelyne-Gabriella Stefani .	94
De la Grupul operativ „Șoimul” și Statul major „ARTA” la Unitatea	
Specială de Luptă Antiteroristă - Col. (r) Adrian Nițoi	101
Comoditate și șablonism - Gl.bg. (r) Vasile Coifescu	107
Acțiunea „Containerul” - Col. (r) Ion Olteanu	111
Închideți robinetele urii! - Paul Carpen	114
Ungaria Mare nu a existat! - Prof. univ. dr. Ion Coja	118
La aniversare: Acad. Dinu C. Giurescu	122
Omul Istoriei și istoria omului - Gl. bg. (r) Aurel Rogojan	124
Scrisori de la cititori	130
În sprijinul culturii de securitate	132
Din activitatea ACMRR-SRI	134
Noi apariții editoriale	137
Vitralii- Lumini si Umbre - Prezență și ecouri	142

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2013

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Acad. Dinu C. Giurescu

Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu

Prof. univ. dr. Corvin Lupu

Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu

Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef: Gl. bg.(r) Prof. univ. dr. Cristian Troncotă
Redactor șef adjunct: Paul Carpen
Secretar de redacție: Gl. bg. (r) Maria Ilie
Membri: Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
Col. (r) Mihai Constantinescu
Col. (r) Marius Ghilea
Col. (r) Hagop Hairabetian
Gl. mr.(r) Marin Ioniță
Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Imagine și probleme
economice:

Gl. bg. (r) Adrian Bărbulescu

Pentru abonamente, doritorii se pot adresa ACMRR-SRI la adresele menționate în pagina precedentă. Publicația poate fi achiziționată la sediile sucursalelor ACMRR – SRI, precum și în format electronic, la adresa www.virgoebooks.com

Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Serviciul Român de Informații în era informațională

La 26 martie 2013, Serviciul Român de Informații marchează 23 de ani de la înființare, perioadă ce se constituie într-un proces de transformare ale cărui principale jaloane se pliază pe transformările parcurse de societatea românească în ansamblul său.

Etapă de început, cea a anilor '90, este perioada în care România – supusă unor multiple presiuni interne și externe, izolată și, practic, fără aliați – încerca să își asigure o nouă identitate în relațiile internaționale.

Pe acest fond, era firesc ca și instituțiile de securitate ale noului stat – inclusiv SRI – să fie gândite pentru a răspunde unor necesități de etapă istorică. Legea Siguranței Naționale reflecta dinamica securitară asociată României anilor '90 și, ca urmare, încorpora un set de riscuri și amenințări, aparent extins, dar care, în timp, se vor dovedi fie desuete, fie insuficiente. Din păcate, deși există mai multe variante ale pachetului de legi ale Securității Naționale, adoptarea lor se lasă încă așteptată.

După anul 2000, România a înregistrat o evoluție clară spre integrarea euroatlantică, a intrat în circuitele internaționale de decizie și cooperare, a dobândit credibilitate și legitimitate și, ca un corolar, a intrat sub umbrela de securitate colectivă. Este de subliniat că **rolul SRI în procesul de integrare în structurile europene și euroatlantice de securitate a fost decisiv pentru aderarea României la NATO și, ulterior, la UE.**

Cea de-a treia etapă, cea actuală, în care România este parte integrantă a spațiului european comunitar și participă activ la deciziile structurilor de securitate euroatlantică, oferă multiple oportunități de evoluție în sensul modernizării serviciilor de informații.

Pe de altă parte, la acest început de secol XXI, lumea este supusă unor noi tipuri de amenințări – denumite asimetrice sau neconvenționale – pe fondul

menținerii și chiar accentuării în anumite momente conjuncturale a amenințărilor clasice. Ca și alte structuri de informații din zona euroatlantică, SRI a trebuit să se adapteze la noile provocări care necesită un alt tip de răspuns în multe dintre domeniile care sunt în responsabilitatea instituțiilor de *intelligence*. În acest scop, în ultimii ani au fost elaborate și puse în aplicare două documente esențiale intitulate „*Viziuni Strategice*”.

Prima dintre acestea – „*Viziunea Strategică 2007-2010*” – pornea de la premisa că într-un mediu strategic caracterizat de evoluții complexe și de racordarea României la dezvoltarea securității în cadrul UE și NATO, transformarea SRI reprezintă „*un demers natural și necesar*”. Documentul fundamenta și definea: *principiile procesului de transformare* (profesionalism, capabilitate, flexibilitate, cooperare, cultura de securitate), precum și *direcțiile și prioritățile de acțiune*. Rezultatele implementării acestui document strategic au fost sintetizate de directorul SRI în bilanțul pe anul 2010 : „*dacă 2007 și 2008 au fost anii transformării și reorganizării, iar 2009 anul cooperării internaționale și consolidării instituționale, 2010 a fost anul performanței operaționale. Începem practic să culegem roadele reformelor din anii anteriori: schimbările de structuri, îmbunătățirea analizei, reorganizarea modului de lucru cu sursele secrete, flexibilizarea managerială, au contribuit în 2010 la obținerea unor realizări importante pentru securitatea națională*”. SRI a avut contribuții importante în combaterea evaziunii fiscale, contrabandei și crimei organizate (n.n.: care prin dimensiuni și efecte erau de natură să afecteze securitatea națională), a prevenit și contracarat acțiuni ale unor grupări radicale cu potențial terorist și a înregistrat realizări relevante în domeniul contraspionajului.

Cel de-al doilea document – „*Viziunea strategică 2011-2015*” – intitulat „*SRI în era informațională*” își propune definirea obiectivelor serviciului pe acest interval, orientate spre adaptarea instituției la evoluțiile actuale din domeniul tehnologiei informației. Noua viziune pornește de la o abordare duală: tehnologia este atât un avantaj competitiv fundamental în lumea informațiilor, cât și o vulnerabilitate suplimentară de securitate. Era informațională a indus schimbări profunde în evoluția riscurilor și în modul în care instituțiile statului trebuie să răspundă provocărilor și oportunităților create de revoluția tehnologică.

Extinderea tipologiei riscurilor în era informațională accentuează incertitudinea asupra viitorului securității. Care vor fi vectorii cu care se vor confrunta serviciile de informații în viitor? Teroristul cu acces la arme biologice, statele proliferante care dispun de rachete cu încărcătură nucleară, spionul care poate influența decizia politică într-un stat sau *hacker*-ul care sparge coduri de securitate și accesează informații sensibile? Este tot mai evident că deși riscurile clasice rămân la fel de prezente și periculoase, dezvoltarea tehnologică fără precedent determină noi forme de coagulare a securității prin care noile riscuri le modelează și le transformă pe cele clasice. Serviciile de informații trebuie să se adapteze acestor transformări ale mediului de securitate și să folosească în avantajul lor noile instrumente informaționale de acțiune pentru prevenirea și combaterea atât a riscurilor tradiționale de securitate, cât și a amenințărilor cibernetice.

Se profilează astfel un nou front de acțiune a serviciilor de informații care modifică responsabilitățile tradiționale, dar extinde și conceptele securității cu o dimensiune complet nouă, cea a securității cibernetice.

În baza noii viziuni strategice, SRI și-a fixat obiectivele și prioritățile pentru gestionarea provocărilor erei informaționale și acționează deja pe aceste coordonate, plasate pe o linie de continuitate cu transformările instituționale inițiate în 2007. Acestea vizează întregul spectru de domenii și activități ale serviciului, cu accent asupra schimbărilor determinate de era informațională asupra ciclului de *intelligence* (colectarea informațiilor, procesarea analitică, informarea beneficiarilor legali). Deși este prematur să evaluăm rezultatele implementării noii viziuni strategice a SRI, corectitudinea acesteia este deja confirmată de realitatea cotidiană. La începutul acestui an, *mass-media* a evocat un atac cibernetic masiv al unor entități ostile, denumit „*Red October*”, prin utilizarea unui virus (*trojan*) în scopul accesării unor sisteme informatice aparținând unor instituții publice și private din România, dar și din alte state.

În comunicatul oficial, SRI – care este și autoritate națională în domeniul *cyber-intelligence* – precizează că a investigat aceste activități ostile încă din 2011, în cooperare cu alte instituții din țară (STS, SIE, CERT.RO) și străinătate, a informat instituțiile vizate și a întreprins măsuri de contracarare pentru restabilirea funcționării normale a sistemelor și echipamentelor informatice respective. Este un exemplu, dar nu singurul. În același comunicat, SRI subliniază că „*acțiunile*

identificate în ultimii ani ne permit să estimăm că amenințarea cibernetică reprezintă una dintre cele mai mari și mai dinamice amenințări asupra securității României și a aliaților săi... SRI acordă o atenție prioritară acestui domeniu în strânsă cooperare cu celelalte instituții ale statului român și cu partenerii externi, precum și în parteneriat cu domeniul privat”.

Adaptarea la era informațională a SRI, tratată ca oportunitate, este reflectată la modul foarte concret și de noul website al instituției, lansat la 2 noiembrie 2012, în cadrul unui eveniment intern la care au participat foști și actuali membri ai conducerii SRI, cadre de comandă și reprezentanți ai ACMRR-SRI. Evenimentul face parte dintr-un proces mai amplu de *branding* instituțional ce are ca obiective deschiderea către societatea civilă, respectiv partenerii, beneficiarii legali și cetățenii României. Comunicarea profesionistă, atât în spațiul virtual cât și în materiale de prezentare și promovare a culturii de securitate a reprezentat o constantă în procesul de transformare organizațională a SRI în ultimii ani.

Noul *motto* adoptat cu același prilej, „*Patria a priori*” armonizează valorile instituționale ale SRI – stabilitate, loialitate, inteligență și adevăr – cu misiunea sa fundamentală – protejarea securității naționale. Introducerea acestui *motto* în simbolistica instituției, corelată cu editarea unor materiale de informare privind rolul și misiunile SRI, incluse și pe noul site, reprezintă o contribuție importantă a activității de comunicare publică la promovarea culturii de securitate.

Toate aceste transformări care au făcut din SRI un partener respectat în cadrul comunității de informații din România și în mediile de securitate europene și euroatlantice nu ar fi fost posibile fără eforturile, dăruirea, abnegația, devotamentul și profesionalismul ofițerilor și subofițerilor săi. Acestor oameni deosebiți, care își dedică întreaga energie apărării și promovării intereselor naționale ale României, veteranii *intelligence*-ului românesc le adresează felicitări și un sincer „*La mulți ani!*” la aniversarea a 23 de ani de la înființarea Serviciului Român de Informații.

Redacția

Omagierea eroilor antiteroriști

An de an, la 24 decembrie – Ziua Luptătorului Antiterorist – Brigada Antiteroristă din SRI comemorează jertfa deschizătorilor de drumuri, înclinând *in-memoriam* drapelul de luptă al unității ca semn de profund respect pentru înaintași. În 2012, SRI a celebrat Ziua Luptătorului Antiterorist în cadrul unor evenimente organizate în zilele de 20 și 21 decembrie.

Ziua de joi, 20 decembrie, a fost dedicată comemorării eroilor care și-au pierdut viața în misiuni antiteroriste.

În cadrul unei ceremonii solemne, a fost dezvelit *Monumentul Luptătorului Antiterorist*. Amplasat pe bulevardul Vasile Milea, pe locul unde în decembrie 1989 au murit 7 luptători antiteroriști, monumentul cinstește atât memoria acestora, cât și a tuturor ofițerilor și subofițerilor antiteroriști căzuți la datorie de-a lungul timpului. La ceremonial au fost prezenți membri ai Biroului Executiv al Consiliului Director din SRI, cadre militare active și în rezervă din SRI și membri ai familiilor eroilor. Cu acest prilej, directorul SRI, ambasadorul George Cristian Maior, a declarat că ridicarea monumentului reprezintă „o reparație istorică și morală și, în același timp, o cinstită pentru toți aceia din Brigada Antiteroristă care și-au pierdut viața în misiuni. Pentru noi, ei sunt eroii noștri și acest lucru nu trebuie să fie consemnat în vreo sentință, în vreo decizie formală”.

Monumentul Luptătorului Antiterorist

Vineri 21 decembrie 2012, la sediul central al Serviciului a fost organizat un eveniment dedicat omagierii activității pe profil antiterorist a SRI, precum și a valorilor care animă efortul comun al instituțiilor din cadrul Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului.

Cu acest prilej a avut loc lansarea emisiunii filatelice „*Evenimente militare – Ziua Luptătorului Antiterorist*”, realizată de Romfilatelia în parteneriat cu SRI. Este o premieră ca un serviciu de informații să constituie subiectul unei emisiuni filatelice. Acest eveniment filatelic este menit să onoreze eforturile și sacrificiile unei categorii profesionale care luptă zi de zi pentru asigurarea unui climat de securitate cetățenilor României.

Un alt moment l-a reprezentat lansarea volumului „*Ceea ce n-am putut spune*” al magistratului francez Jean-Louis Bruguière, prefațat de prim-adjunctul directorului SRI – general maior Florian Coldea. Cartea evocă momente memorabile din istoria recentă a confruntărilor serviciilor de informații și justiției cu unii dintre cei mai temuți teroriști internaționali.

În finalul festivităților a fost proiectat filmul documentar „*The force of intelligence*” realizat de o casă de producție independentă pentru SRI, ce poate fi accesat pe noul *site* al Serviciului.

Redacția

Emigrația – o armă eficientă în confruntarea dintre serviciile secrete

Este îndeobște recunoscut că misiunea prioritară a serviciilor secrete este aceea de a-i informa pe decidenții politici asupra problemelor de interes pentru securitatea națională. Factorii de decizie iau hotărâri în concordanță cu programul politic pe care ei îl promovează, pe baza propriei conștiințe, a propriei voințe și capacități de înțelegere. În consecință ei au dreptul să țină sau nu seama de informațiile primite de la serviciile secrete¹.

Aceasta ar fi imaginea ideală. Viața reală nu este însă alcătuită din entități ideale. Și atunci se ridică întrebarea: Pot serviciile secrete să îi manipuleze pe liderii politici prin promovarea cu prioritate a anumitor informații sau prin blocarea altora? Categorie, da. Comportamentul complotiștilor din MAE, în frunte cu Grigore Niculescu-Buzești, în preajma zilei de 23 august 1944, poate constitui un exemplu. Tocmai de aceea Pamfil Șeicaru i-a numit „putregaiul de la Externe”.

Situația inversă este poate mai gravă. Pot liderii politici, la rândul lor, să manipuleze opinia publică folosind anumite informații – primite, chipurile, de la serviciile secrete – pentru a-și justifica acțiunile? Din nou, categoric, da. Este încă viu în memoria publică discursul convingător ținut la ONU de către secretarul de stat american Colin Powell privind existența certă a unor arme de distrugere în masă în Irak, arme nedescoperite însă nici până astăzi.

În fine, în viața reală, serviciile secrete nu se limitează la a obține și a comunica informații. Liderii politici pot folosi aceste instituții pentru a crea situații de natură să le permită întreprinderea unor acțiuni conforme cu propriile lor interese. Și aici exemplele sunt numeroase, cuprinzând o plajă extrem de largă. Spre exemplu, liderii naziști au ordonat înscenarea unui atac al polonezilor asupra postului german de radio Gleiwitz, ceea ce a permis Germaniei naziste să atace Polonia la 1 septembrie 1939, declanșând astfel cel de-al doilea Război Mondial.

---

¹ O analiză amplă a acestei problematice în Mireille Rădoi: „*Serviciile de informații și decizia politică*”, Ed. Tritonic, 2003

De ce această introducere, care nici pe departe nu epuizează multitudinea de situații care pot apărea în raporturile dintre serviciile secrete și decidenții politici?

În primul rând pentru a arăta cât de dificilă este misiunea serviciilor de informații, cât de subțire este gheața pe care ele trebuie să se miște. Nu o singură dată în decursul istoriei, șefi ai serviciilor secrete au fost înlăturați pentru că nu au putut sau au refuzat să îndeplinească cerințele aberante ale liderilor politici. Reversul medaliei îl reprezintă serviciile slugarnice, care caută să ghicească din vreme posibilele preferințe ale conducătorilor pentru a le face acestora pe plac.

Lăsând deoparte abaterile la stânga sau la dreapta drumului corect, serviciile secrete au obligația de a urmări realizarea obiectivelor de politică internă și externă ale statului propriu, folosind orice deschidere, orice posibilitate, orice modificare în situația operativă generală.

Și, pentru a nu lăsa posibilități de interpretare, subliniem – pentru a căta oară? – că toate statele lumii au servicii specializate care au ca misiune prioritară – dar nu unică – culegerea de informații pe plan extern și intern și că România nu a făcut și nu face excepție de la acest postulat.

O altă afirmație, la fel de tranșantă pentru a ajunge la tema acestui articol: nici nu se încheiase bine cel de-al doilea Război Mondial că s-a declanșat Războiul Rece, cu sușurile și coborâșurile lui, un conflict în care țările sistemului socialist au fost, în cele din urmă, perdante. Printre numeroasele arme folosite în confruntările care au durat mai bine de patru decenii, serviciile de informații ale celor două tabere au avut în atenție și emigrația provenind din URSS și țările est europene, căutând, atât unii, cât și ceilalți, să o folosească într-un mod cât mai eficient.

ANII DE RĂZBOI

Modalitatea cea mai brutală în acest sens o reprezintă constituirea, în timpul războiului, a unor unități militare sau paramilitare care să acționeze alături de inamicii statelor de origine ale membrilor lor.

Astfel, din prizonieri sovietici și din resturile alb-gardiste, pe teritoriul Germaniei a fost constituită armata generalului Vlasov. Formațiunea a primit un nume pompos: Armata Rusă de Eliberare (*Russkaia Osvoboditelnaia Armia* – ROA) și a fost trimisă să lupte împotriva Armatei Roșii.

La sfârșitul războiului, sovieticii nu i-au uitat pe membrii acestei armate. Mulți dintre ei, aflați în detenție la britanici, au fost cedați rușilor. Generalul Vlasov a fost arestat de sovietici în timp ce era transportat de americani către un alt loc de detenție, existând serioase suspiciuni de complicitate americană.

Judecați ca trădători, ofițerii armatei vlasoviste au fost spânzurați în 1946, iar trupa a fost folosită în minele din Donbas până la epuizare.

În trupele auxiliare sau în administrarea teritoriilor sovietice temporar ocupate, germanii au folosit circa 800.000 de cetățeni sovietici încadrați ca „*Hilfswilliger*” (persoană dornică să ajute). Nici aceștia nu au fost uitați. Toți au fost găsiți, judecați și condamnați. Pentru prizonierii de război rămași în afara granițelor sovietice, ca și pentru cei care au fugit din calea frontului sau din teritoriile anexate au fost organizate birouri de repatriere voluntară². Cei care au refuzat să se întoarcă în țară au fost supravegheați, iar dacă s-au angajat în acțiuni antisovietice au fost lichidați.

Să nu se creadă cumva că a fost citat acest exemplu doar pentru dimensiunile fenomenului. Cu cei peste 20 de milioane de morți ai săi și cu distrugeri materiale uriașe, Uniunea Sovietică a fost totuși, dintre puterile învingătoare, țara care a avut cel mai mult de suferit.

Și mai este un motiv pentru care a fost ales acest exemplu: acela de a arăta că în acea perioadă nu a existat milă, confruntările atingând cote paroxistice.

Dar Statele Unite și-au supravegheat propriii cetățeni aflați în străinătate? Categorie, da. Un singur exemplu: Acțiunile pentru pace, împotriva implicării americane masive, cu trupe combatante, în războiul din Vietnam au fost considerate de către autorități drept acțiuni antistatale. În consecință, CIA a cerut rezidenților sale să semnaleze implicarea unor cetățeni americani în acțiunile anti-război din domeniul de competență teritorială al acestora. Mai mult, au fost trimiși agenți CIA care au intrat în filialele externe ale mișcării anti-război, cu misiunea de a se afirma acolo ca militanți activi, pentru ca la înapoierea lor în SUA, dispunând de un trecut „glorios”, să se poată infiltra mai ușor în filialele interne ale mișcării, urmărind intențiile liderilor și încercând să contribuie la dezorganizarea acțiunilor.

Exemplele pot fi găsite în istoria fiecărei țări. Fără a intra în cazuistica individuală, vom restrânge însă analiza la emigrația română, observând cum s-au modificat formele și metodele de acțiune de-a lungul celor patru decenii de Război Rece.

Mulți români se stabiliseră peste hotare încă dinainte de război, dar marea conflagrație a prilejuit importante deplasări de populație, românii fiind cuprinși și ei în acest fenomen global.

Un exemplu privind mutațiile majore intervenite în situația unor cetățeni români aflați în afara granițelor îl constituie crearea Armatei Naționale Române.

---

² A se vedea: Col. (r) Vasile Dumitru-Fulger, *Naționalism și internaționalism: cei care au fugit de regimul sovietic în Vitralii - Lumini și umbre*, an IV, nr. 13

Chiar a doua zi după 23 august 1944, Horia Sima, care se afla în detenție protectoare la Oranienburg, a fost convocat la Berlin, unde a fost primit de Himmler și de Ribbentrop. Nemții sperau că prin alcătuirea unui guvern în exil și a unei armate subordonate acestuia, care să fie alcătuită din militari români, aflați din diverse motive pe teritoriul german, și din membri ai Gărzii de Fier, vor putea pune piedici în calea trupelor Armatei Roșii aflate în ofensivă. Așa se face că la 10 decembrie 1944, la Viena s-a constituit Guvernul Național Român, care în scurt timp a emis un decret de înființare a unei Armate, la conducerea căreia a fost numit generalul Platon Chirnoagă.

Majoritatea personalului regimentului era reprezentată de prizonierii provenind din Divizia 4 infanterie română, capturată de germani în Ungaria după 23 august 1944, din ofițeri români surprinși de evenimente la specializare în Germania și din numeroși membri ai Gărzii de Fier. Unitatea s-a denumit *Waffen-Grenadier Regiment 103*. La 19 februarie 1945 regimentul a depus jurământ de credință față de Führer și de Horia Sima. Unitatea a fost repartizată pe front în zona orașului Schwedt/Oder. La 16 aprilie 1945 a început ofensiva rusă, consecința rezistenței fiind aceea că orașul Schwedt a fost distrus în proporție de 85%, circa jumătate din efectivele Regimentului 103 au pierit, iar supraviețuitorii s-au răspândit care încotro³.

Desigur, și de cealaltă parte, în URSS, a fost constituită, în octombrie 1943, o divizie formată din prizonieri de război români, divizia „Tudor Vladimirescu”. Numai că aceasta a intrat în acțiune după 23 august 1944, tocmai pentru a nu fi pusă în situația de a lupta împotriva propriilor conaționali.

FOLOSIREA EMIGRAȚIEI ÎN PRIMII ANI DE DUPĂ RĂZBOI

Prima perioadă, care începe imediat după război și se încheie o dată cu plecarea trupelor sovietice și, mai apoi, a consilierilor sovietici, se caracterizează prin adoptarea, de către ambele părți angajate în confruntările Războiului Rece, a unei linii agresive, de confruntare dură.

În primul rând, pe plan intern a fost susținută o propagandă dătătoare de speranță („*Vin americanii*”). Pe fondul acesteia, în perioada 1951-1953, din vest au fost trimiși, îndeosebi prin parașutare, emigranți români stabiliți în Occident. Misiunile lor aveau drept obiectiv organizarea unor acte de sabotaj, diversiune, asasinarea unor lideri politici, stimularea unei rezistențe active împotriva regimului comunist. Conform documentarului întocmit de Mihai Pelin⁴, au ajuns astfel în România două grupuri în 1951 (Constantin Săplăcan, Wilhelm Sprindler, Mathias Bohn, Gheorghe Bârsan și Ilie Puiu), lansați în

³ Cf. <http://www.axishistory.com/index.php?id=2353>; Littlejohn, David: *Foreign Legions of the Reich* (vol 4).

⁴ Mihai Pelin, *Un veac de spionaj, contraspionaj și poliție politică*, Editura Elion, 2003

zona Făgăraș în luna octombrie, urmat de un al doilea grup format din Ioan Golea și Ioan Mircea Samoilă. Aceștia au fost parașutați în zona Agnita în luna noiembrie, cel de al treilea membru al grupării lor, Ioan Tolea, intrând în țară pe căi terestre.

În anul următor, 1952, au fost lansați în zona Plopșor – Târgu Cărbunești Mircea Popovici și Alexandru Tănase.

În noaptea de 30 iunie spre 1 iulie 1953 au fost parașutați Sabin Mare, Gavrilă Pop și Ilie Rada, iar în noaptea de 26 spre 27 iulie a fost lansat Bebi Toma.

La 14-15 februarie 1955 a avut loc atacul terorist asupra Legației României la Berna, organizat de Ovidiu Beldeanu.

Cu excepția lui Bebi Toma, care s-a predat imediat și a lui Ilie Rada, care a dispărut, toți cei menționați mai sus au fost prinși, judecați, condamnați la moarte și executați.

Au fost justificate aceste măsuri extreme împotriva unor persoane fanatizate, intrate în România pe căi ilegale, având asupra lor armament, stații radio etc. și instruiți să execute misiuni de spionaj și terorism? Să încercăm să ne dăm un răspuns onest, neumbrit de politizări ieftine.

Judecând obiectiv, prin prisma consecințelor istorice se poate aprecia că aceste parașutări efectuate de americani, ca și trimiterea pe alte căi a unor emigranți cu misiuni de spionaj și terorism au constituit erori de fond, ele neavând alte consecințe decât iritarea regimului, justificarea acțiunilor sale dure, întărirea instituțiilor de forță ale statului, oferirea unor bune exemple pentru propaganda împotriva „agresiunii imperialiste”.

Parașutările acestea au fost, în cele din urmă, acțiuni sinucigașe, de sacrificare a unor militanți anticomuniști. În cazul URSS pierderile au luat proporții catastrofale, întrucât spionajul sovietic avea surse la nivelul cel mai înalt al forurilor occidentale care planificau asemenea acțiuni (Heinz Felfe, șeful contraspionajului din „Organizația Gehlen”, era agent sovietic. El a deconspirat peste 100 de agenți dirijați împotriva Uniunii Sovietice și circa 15.000 de informații secrete).

PAȘI SPRE O ÎNȚELEGERE

Schimbările relativ lente produse în situația internațională, ale căror consecințe au fost resimțite mai acut în România, au condus la modificarea stării de confruntare permanentă și prin orice mijloace.

Prin retragerea trupelor și a consilierilor sovietici s-au creat posibilități de acțiune cu totul noi. Simbolic, au remarcat unii analiști, Gheorghiu-Dej a plecat la cea de a XV-a sesiune a ONU, în 1960, alături de alte delegații din țările socialiste est europene, pe motonava sovietică *Baltica*, dar s-a înapoiat pe

transatlanticul *Queen Mary*. Faptul că el a putut cunoaște nemijlocit realitățile americane, dar și întâlnirea pe care a avut-o cu reprezentanții românilor din SUA nu au rămas fără urmări. Orientarea politică majoră stabilită a fost aceea de cunoaștere a emigrației române, pentru a preveni orice încercări de atragere a acesteia în acțiuni ostile îndreptate împotriva statului român, paralel cu apropierea și influențarea sa pozitivă. Ea și-a găsit exprimarea sintetică în fraza rostită doi ani mai târziu de către șeful Direcției de Informații Externe, colonelul Nicolae Doicaru: „*Pe cei din emigrație trebuie să încetăm a-i mai privi ca fiind de cealaltă parte a baricadei*”.

Au urmat ani buni de încercări constante de eliminare a asperităților, a neîncrederii reciproce, de apropiere a personelor din emigrație. Fiecare situație în parte își are istoria sa și, dacă rubrica aceasta se va dovedi interesantă pentru cititori, o vom continua, cu prezentarea unor cazuri concrete. Dar însuși faptul că un om condamnat la moarte, cum era Pamfil Șeicaru, a fost adus în țară, la dorința lui, pentru a-și revedea locurile de suflet, de către Direcția de Informații Externe și nu de altcineva, faptul că la recepțiile – atâtea câte erau! – organizate de ambasadele României la zile festive veneau și invitați de frunte ai emigrației, mai puțini la început, apoi din ce în ce mai numeroși, faptul că redactori de la posturi de radio considerate, ani buni, drept ostile (spre exemplu, secția română de la *Deutsche Welle*) nu mai evitau contactele cu reprezentanții oficiali români – și exemplele ar putea continua – toate acestea arată o modificare substanțială de atitudine.

O mențione cu totul aparte considerăm că se impune. În activitatea serviciului de resort din Direcția de Informații Externe și, în consecință în acest articol, termenul „emigrație” îi cuprinde pe toți aceia care, indiferent de etnia lor, au plecat din România pentru a se stabili în alte țări. Raporturile cu comunitățile de evrei, de sași sau șvabi originari din România au primit aceeași atenție, au fost cultivate cu aceeași grijă, ele fiind, nu o singură dată, un model, un exemplu.

Aceasta nu înseamnă, în niciun caz, că în raporturile cu emigrația originară din România totul evolua lin, fără frecuşuri, fără poticneli.

Este corect să se afirme că politica adoptată pe această coordonată de către conducătorii politici ai României a fost, sub unele aspecte, mioapă, incapabilă de o vedere amplă, în perspectivă.

Astfel, frânele aplicate în ceea ce privește dreptul la liberă circulație, la stabilirea domiciliului în altă țară decât România nu au fost altceva decât sare presărată pe rânile, încă necicatrizate, ale multor emigranți români și nu numai. Dorința firească de a călători, de a vedea și alte părți ale lumii, aspirațiile unora de a-și croi pe alte meleaguri o viață mai bună, imposibilitatea de a-și vedea

rudele dragi pe care soarta le-a purtat departe de România, toate acestea au constituit motive de veșnică nemulțumire pentru mulți dintre cei aflați în țară.

Faptul că liderii politici ai României au plasat în sarcina Securității, a serviciilor de Pașapoarte, obligația de a trata aceste cazuri reprezintă una dintre cauzele imaginii negative create în jurul acestei instituții.

Deși au primit sesizări că, în raporturile cu țări precum Franța, Germania, SUA și altele, rigiditatea în rezolvarea problemelor emigrației este fundamental contraproductivă, liderii politici români au preferat să se ascundă în spatele unor citate seci din dogma comunistă. Le făcea plăcere să dea curs unor cereri individuale ale liderilor occidentali, fără a înțelege că așa-zisele „cote de emigrare” sau „cazuri dure” prezentate de aceștia nu erau altceva decât metode folosite de ei pentru a limita accesul pe piața muncii din țările lor a unor specialiști bine instruiți, a unor meseriași pricepuți, capabili să înlăture o concurență locală mai slabă, și – de ce nu? – a unor persoane defavorizate, care să le aglomereze sistemul de asigurări sociale.

Aerul pe care și-l asumau, acela de mici zei care hotărăsc după bunul plac soarta supușilor, ascendența pe care căutau să și-o aroge în raporturile cu partenerii occidentali folosind asemenea procedee reprobabile nu i-a avantajat, dovedind incapacitatea lor de a gândi într-o perspectivă mai largă.

ACTUL FINAL AL CONFERINȚEI PENTRU SECURITATE ȘI COOPERARE ÎN EUROPA

Judecând lucrurile strict prin prisma Coșului III al Actului final semnat la Helsinki în 1975, dogma comunistă a suferit atunci o înfrângere totală, o înfrângere ale cărei urmări aveau să fie resimțite din ce în ce mai acut, de-a lungul următorilor 14 ani, până la prăbușirea sistemului.

Consilier pentru securitate națională al președintelui Carter era Zbigniew Brzezinski, fiu al fostului ambasador al Poloniei în Canada, care la sfârșitul războiului refuzase să se întoarcă în patrie, așa după cum au procedat, de altfel, diplomați provenind din mai multe țări intrate în sfera de influență sovietică. Zbigniew Brzezinski a lansat ca direcție strategică de acțiune folosirea Coșului III pentru a plasa Uniunea Sovietică în defensivă ideologică.

Ca urmare, „Drepturile omului”, „Dreptul la liberă circulație” vor deveni teme majore ale acțiunii politice și diplomatice, ale propagandei occidentale, cu impact puternic asupra emigrației, dar, mai ales, asupra celor din interiorul țărilor socialiste, dornici de a beneficia de angajamentele asumate la Helsinki, sub semnătură proprie, de liderii lor politici.

Conducerile politice, diplomația, serviciile secrete occidentale, toți au elaborat noi politici, noi direcții de acțiune, în acest context, având ca obiectiv

de perspectivă atingerea ultimului aliniament stabilit în cadrul Războiului Rece: prăbușirea sistemului socialist.

Emigrația stabilită în Occident a dobândit astfel din nou rolul de vârf de lance în promovarea acestor politici. Pe de altă parte, alimentarea dorinței de emigrare a cetățenilor blocului răsăritean, în paralel cu vâlva creată în jurul respingerii unor cereri de plecare din țară au devenit mijloace eficiente de slăbire a sistemului din interior.

Unii comentatori i-au atribuit lui Brzezinski și manevrele de culise care au condus la alegerea unui polonez ca Papă. Karol Wojtyła, afirmă Dan Zamfirescu într-un interviu, *„a fost dinamita plantată în imperiul sovietic”*. Amplul sprijin moral și material acordat de Vatican sindicatului Solidaritatea a fost în bună măsură devoalat.

În același interviu, Dan Zamfirescu afirmă: *„Acțiunea de lichidare a României a început în aprilie 1978, când Nicolae Ceaușescu s-a dus la Washington și a fost primit de Jimmy Carter cu mare fast și cu un discurs fulminant. După ce i s-a făcut un uriaș elogiu pentru contribuția la prietenia dintre Israel și arabi, i s-a propus să devină un fel de cal troian, care să-i ajute pe americani să dărâme sistemul socialist. Ceaușescu, care era și naționalist, dar și comunist, nici n-a vrut să audă. (...)*

Din acel moment, Statele Unite au trecut România pe lista de lichidare. Operațiunea de subminare a sistemului sovietic a fost transferată asupra Poloniei. (...) Polonia a devenit ceea ce România a refuzat. Țara noastră a ajuns oaia neagră”.

Materialele prezentate în acest număr al revistei noastre în legătură cu delicata problemă a emigrației originare din România nu își propun nici să combată, nici să susțină vreuna dintre numeroasele lucrări publicate pe această temă. Aceste materiale nu sunt altceva decât frânturi de viață, cioburi din îmbinarea cărora se alcătuiește marele vitraliu al Adevărului.

Iar o imagine cât mai apropiată de marele Adevăr se poate realiza doar prin examinarea faptelor din diferite unghiuri, ceea ce de regulă permite să se observe noi și noi Lumini și Umbre.

Paul Carpen

File din istoria emigrației române
În vreme de război

Armata Națională Română

Dacă ar fi să ne adresăm unor tineri de azi cu întrebarea „Ce unități militare au fost constituite din români în afara hotarelor României în timpul celui de-al Doilea Război Mondial?”, cu siguranță că, preponderent, răspunsul ar viza diviziile „Tudor Vladimirescu” și, respectiv, „Horia, Cloșca și Crișan”, formate pe teritoriul sovietic, din ostași căzuți prizonieri. Ceea ce este real, dar incomplet. Ciudățeniile războiului au făcut ca și de cealaltă parte, în Germania, să ia ființă o formațiune alcătuită din români, chemată să lupte, alături de armata hitleristă, împotriva forțelor aliate.

Bazată pe voluntariat, dar formată nu neapărat doar din foști prizonieri, aceasta a adoptat un titlu oarecum pompos: *Armata Națională Română* (ANR). Istoria acestei armate, una tristă până la tragism, lipsită de glorie, a rămas necunoscută publicului larg, supraviețuind în pagini puține de carte, ca și în câteva fotografii șterse, palide, parcă uitate într-un cufăr prăfuit și decolorat de vreme. Ea a fost ascunsă sub obrocul unei vinovății asumate, asemenea unei boli rușinoase dobândite în anii tinereții, orice discuție pe această temă putând fi suspectată, până mai ieri, de pângărirea imaginii luminoase a Armatei Române.

Și totuși... Imaginile plasate în lumină se definesc mai limpede prin contrast cu zonele de întuneric, iar despre umbrele din picturile lui Rembrandt s-au scris, probabil, disertații ample. În cazul acesta, de ce să evităm un asemenea subiect?

Lăsând la o parte considerațiile generale, să amintim, pe scurt, câteva repere ale episodului care poartă numele din titlu, nu înainte însă de a ne pleca fruntea pentru a încerca măcar să înțelegem vicisitudinile sorții care îl poartă uneori pe emigrantul român ca pe o frunză dusă pe aripile unui vânt nestatornic.

Așadar, la 23 august 1944 se produce un eveniment de importanță crucială pentru istoria țării noastre și care, probabil că tocmai de aceea a primit denumiri diferite, contradictorii, în funcție de zona dinspre care acestea erau

lansate: lovitură de Palat, trădare, capitulare, întoarcerea armelor, insurecție armată, începutul luptei de eliberare de sub jugul fascist etc.

A doua zi după acel eveniment, pe 24 august, Horia Sima (1906—1993), comandantul Mișcării Legionare, aflat în lagărul de la Oranienburg, a fost convocat la sediul central al Gestapoului, care se găsea atunci în Alexanderplatz, piața centrală a Berlinului. Prima persoană pe care a întâlnit-o acolo a fost șeful Grupului Etnic German din România, Andreas Schmidt (1912—1948), care i-a dat să citească într-o gazetă germană știrea despre lovitura de stat dată de regele Mihai și soldată cu arestarea mareșalului Ion Antonescu. Atunci, Horia Sima a înțeles că nemții scontau ca, sub autoritatea unui guvern condus de el, românii să continue războiul alături de vechiul aliat.

Departate de epicentrul evenimentelor, cei din Alexanderplatz trăgeau nădejde că se va produce o defecțiune, că se va declanșa vreo mișcare de rezistență, ochii tuturor fiind ațintiți pe lanțul Carpaților. Nici cel mai pesimist dintre ei nu bănuia în acel moment că prăbușirea era pe cât de fatală, pe atât de totală.

A urmat întâlnirea cu Heinrich Himmler (1900—1945), în fața căruia liderul legionar a condamnat evenimentele din țară și a declarat că este gata să-și asume responsabilitatea unui guvern care să continue lupta alături de nemți. Himmler i-a promis, la rândul lui, întreg sprijinul pentru a realiza în România lanțul de apărare de care să se poticnească rușii.

După aceasta a avut loc întrevederea cu ministrul de Externe, Joachim von Ribbentrop (1893—1946), care i-a cerut să redacteze un manifest către țară, prin care să îi condamne pe autorii „puciului de la București” și să cheme la rezistență întregul popor, în frunte cu armata. Manifestul avea să fie difuzat două zile mai târziu prin *Radio Donau*. El avea următorul conținut:

„Români! Noul regim național vă cere să nu-l sprijiniți pe trădătorul rege Mihai, anturajul său de la curte și clica coruptă a intereselor afaceriștilor din București și să nu vă supuneți cu nicio ocazie ordinelor lor.

Soldați români! Regimul național român vă cheamă să nu vă supuneți ordinelor regelui trădător și ale uneltelor lui din armată, ci să rămâneți loiali

de partea aliaților noștri germani care, ca și voi, și-au vărsat sângele pentru apărarea pământului românesc și continuă să reziste bolșevicilor!”¹

În vreme ce sovieticii înaintau spre București luând prizonieri pe capete, generalul Alfred Gerstenberg (1893—1959), atașat al aerului la București, asigura OKW-ul (*Oberkommando der Wehrmacht*, Comandamentul Suprem al Armatei) că poate zdrobi puciul cu aviația și cu trupele aflate în subordinea sa. Scurtul conflict s-a încheiat cu dezarmarea soldaților germani. Pentru armata română, moneda norocului fusese aruncată în sus și oricum ar fi picat, pica prost.

Înarmat cu speranțe și promisiuni, Horia Sima a plecat la Viena cu avionul *Führer*-ului. Avea nevoie de spațiu și de timp pentru a recruta oameni. Demersul său nu făcea însă altceva decât să copieze o stare de fapt existentă de aproximativ un an și care dăduse roade, dar în altă grădină. Este vorba despre înființarea diviziilor „Tudor Vladimirescu” (octombrie 1943), lângă Moscova, iar ceva mai târziu, în primăvara anului 1945, și a celei de-a doua, „Horia, Cloșca și Crișan”, formată tot din prizonieri români. Mijloacele și scopurile erau, în fond, cam aceleași, și nu neapărat propagandistic, așa cum afirmă unii cercetători, cât de a asigura scheletul politic și de forță pe care ulterior, după ocuparea țării, să poată fi pusă în mișcare mașinăria politico-administrativă care să mențină sub control (inițial se viza chiar sovietizarea), pe o perioadă cât mai îndelungată, întregul popor român.

Între timp, de cealaltă parte a frontului, pentru a îndeplini dispozițiile lui Hitler referitoare la obturarea trecătorilor din Carpați, liderul legionar avea nevoie de mai multe. În primul rând de o armată subordonată clar autorității lui. Ca atare, la 10 decembrie 1944, sub conducerea sa, pe baza unui decret, s-a constituit Guvernul Național Român de la Viena (după ce în prealabil fusese format un Comitet de eliberare națională). Printre miniștri se numărau principele Mihail R. Sturdza la Externe, Vasile Iașinschi la Interne (și Muncă), Grigore Manolescu la Propagandă și nu în ultimul rând, generalul Platon Chirnoagă (1894—1974) ca ministru al Armatei. Acesta din urmă, în

---

¹ Cf. *Voluntari români in Waffen SS, 1944-45*, de Richard Landwehr, ed. Sedan, Cluj-Napoca, 1997.

împrejurări relativ discutabile, căzuse prizonier la Szolnok pe Tisa după 23 august 1944, cu întreaga divizie pe care o comanda.

La scurt timp după formare, guvernul de la Viena a emis un decret de înființare a așa-numitei Armate Naționale Române², generalul Platon Chirnoagă fiind primul și ultimul comandant al acesteia³. Conform uzanțelor germane, șeful operativ al diviziei românești, ca de altfel întreg aparatul superior de comandă, pe timpul instruirii, avea să fie format din ofițeri germani proveniți din *Waffen SS*, în fruntea tuturor fiind desemnat colonelul SS (*SS Standartenführer*) Ernst Alfred Ludwig, originar din Transilvania, instruit în fosta armată austro-ungară și care, inițial, după destrămarea imperiului, făcuse parte și din armata română. Era un tip arogant și lipsit de diplomatie, fapt pentru care, în ianuarie 1945, va fi înlocuit cu colonelul Wilhelm Fortenbacher, un ofițer mult mai echilibrat și cu mai multă experiență în arta comunicării.

Primul regiment al acestei divizii a fost comandat de maiorul SS Gustav Wegner (citată în izvoarele române ca Wehnert), comandanții celor două batalioane subordonate lui fiind căpitani (*Hauptsturmführer*-ii) Opriș și Dreve. (Ofițerii români, cu excepția inspectorului instrucției, a ofițerului de legătură între comandamentul ANR și *Waffen SS* și a celor din statul-major al ANR, au putut ocupa numai funcții de la comandant de batalion în jos). Instruit în tabăra de la Döllersheim (90 km nord-est de Viena), Regimentul 1 SS român a depus jurământ de credință față de *Führer*-ul Adolf Hitler și față de Horia Sima, după care a plecat pe front. Cu patru companii apte de luptă și purtând în scripte denumirea de *Waffen-Grenadier Regiment der SS (Rumanisches nr. 1)*⁴, a fost amplasat în fața orașului Schwedt an der Oder. Rezistența sa la ofensiva declanșată de sovietici la 16 aprilie 1945 pentru cucerirea Berlinului nu a avut

² Ordinul a fost dat la 29 septembrie 1944, iar primii 70 de membri (legionari) s-au înscris la 1 octombrie 1944, peste alte trei săptămâni ajunseseră la 1000, dar nu înregimentați direct în ANR ca structură autonomă, ci în armata germană, urmând ca după aceea să se transforme în armată voluntară, în organigrama *Waffen SS* (vezi Carlos Caballero Jurado și Richard Landwehr, *Romanian Volunteers of the Waffen SS, 1944-1945*, lucrare apărută în 1991, în versiune engleză, publicată și în România cu titlul *Armata Națională a Guvernului de la Viena*).

³ Era o funcție mai degrabă onorifică, dar nu se putea numi și la acest nivel tot un general german, întrucât s-ar fi diminuat drastic numărul voluntarilor înscrși sub drapelul acestei armate. Inițial, pentru această funcție fusese sondat și generalul Ion Gheorghe, fostul ambasador al lui Ion Antonescu la Berlin.

⁴ Din primăvara lui 1945 (20 aprilie), odată intrat în subordinea Corpului III armată al *Waffen SS* va fi rebotezat, în traducere numindu-se *Regimentul 103 grenadier SS (român nr. 1)*.

alte consecințe decât distrugerea orașului Schwedt/Oder de către artileria sovietică în proporție de 85%. Pierderile proprii în oameni și materiale au fost foarte mari, de circa 50% din efective. Militarii supraviețuitori ai dezastrului s-au împrăștiat, aproximativ 3000 dintre ei ajungând în prizonierat la forțele americano-britanice.

Ei nu au fost însă transferați autorităților române, așa după cum s-a procedat cu trupa și comandantul Armatei Ruse de Eliberare (ROA), predați sovieticilor (generalul Andrei Vlasov (1900—1946) a fost capturat de sovietici într-o ambuscadă organizată cu complicitatea americanilor, în timp ce era sub escorta acestora. A fost judecat, condamnat la moarte și executat).

În ce privește ANR-ul, treptat s-au mai putut înființa încă două regimente, dar acestea nu au apucat să intre în lupte, nefiind înarmate, fiind folosite îndeosebi la construcția unor lucrări defensive.

Una dintre cauzele pentru care instruirea și introducerea în luptă a primei unități din *Waffen SS* cu efective românești a trenat o constituie concepția închegării ei sub influența politică a Mișcării Legionare, care nu avea aderență decât într-o mică măsură în mediul militar. În afară de faptul că majoritatea românilor aflați pe teritoriul german nu simpatizau cu mișcarea legionară, și în cercurile germane apăruse o stare de ostilitate față de acțiunile care încercau să pună pe picioare guverne de felul celui condus de Horia Sima, mulți văzând în aceasta o prelungire inutilă a războiului.

În rândurile armatei germane prinsese contur clar convingerea că războiul este pierdut și o continuare a lui, indiferent sub ce formă, nu duce decât la pierderea irecuperabilă de vieți omenești și, în consecință, astfel de încercări de recrutare a voluntarilor trebuie descurajate. Tocmai de aceea, în nici un caz nu trebuie înțeles că toți cei care au aderat la Armata Națională au avut ceva comun cu legionarii. Generalul Platon Chirnoagă era militar și atăt, maiorul Maftel fusese atașat militar la Zagreb, comandorul Eugen Bailla, subsecretar de stat (însărcinat cu problemele aviației ș.a.), apăruse direct de pe front, unde fusese ofițer de legătură pe lângă Comandamentul German, iar maiorul Ion Tobă și alții asemenea lui erau chiar inamici declarați ai

legionarilor, fiind surprinși de lovitura de la 23 august 1944 la Berlin, unde se aflau la cursuri de specializare specifice trupelor de comando⁵.

Pentru militarii români care la 23 august se aflaseră în postura maiorului Tobă, se mai pune și o problemă morală, în sensul că cine pe cine trădase: ei pe rege, acum când nu-i respectau ordinul de a accepta armistițiul cu Aliații și preferau să rămână cu armele îndreptate împotriva inamicului inițial, alături de aliatul cu care combătuseră și până atunci, sau regele pe ei, întrucât îi abandonase acolo, pradă disprețului, umilinței și chiar furiei fostului camarad de arme de până mai ieri, care, normal, văzuse în gestul comandantului lor suprem de la București un act clar de trădare și îi trata pe militarii români ca atare. Mai ales că, în România, militarii germani capturați erau predați sovieticilor, care puseseră piciorul în țară ca veritabili învingători.

Dan Gîju

⁵ N.R. Jurnalul personal păstrat de maiorul Ion Tobă de-a lungul a peste 20 de ani, în timpul războiului și după acesta, constituie substanța romanului *Zodia capului de mort*, Editura Phobos, 2005, care îl are ca autor pe Dan Gîju.

Mișcarea legionară din exil și legăturile cu servicii de informații Străine

După rebeliunea din 21-23 ianuarie 1941 la București, **Mișcarea Legionară a fost îndepărtată de Ion Antonescu de la conducerea țării**, mare parte dintre conducători găsindu-și refugiul în Germania. În acele momente, Horia Sima a fost mai retras, alternând o serie de gazde sigure, după care, în noaptea de 22-23 ianuarie s-a prezentat la sediul din parcul Jianu al reprezentanței SD (Serviciul de Informații al Partidului Național Socialist German), la cererea căpitanului Otto Albrecht von Bolschwing, șeful reprezentanței și omul lui Himmler în România.

La sediul SD se găseau deja o parte dintre conducătorii Mișcării printre care: Vasile Iașinski, Constantin Papanace, Corneliu Georgescu, Constantin Stoicănescu, Victor Biriș, Ilie Gârneață, Viorel Trifa și Traian Borobaru.

Aici Horia Sima a avut o discuție cu **Herman Neubacher, reprezentantul special al lui Hitler în Balcani** și împuternicit al Reichului pentru tratativele economice cu România, care, invocând o dispoziție a lui Hitler, **i-a cerut să înceteze violențele**. Horia Sima s-a conformat și a dat ordin legionarilor sub forma unui comunicat. I s-a pus în vedere să părăsească sediul SD, însă a fost invitat de către Kurt Geissler, șeful reprezentanței GESTAPO la București, să se adapostească la locuința sa, apoi s-a retras la casa surorii sale din Capitală.

A doua zi, Otto Albrecht von Bolschwing l-a transportat la Brașov, la locuința lui Andreas Schmidt, șeful Grupului Etnic German, de unde a fost mutat la Sibiu, în locuința unor sași. La începutul lunii martie 1941 a revenit la București la sediul SD, unde a primit o uniformă germană și a fost transportat cu trenul în Bulgaria. De aici a mers cu avionul la Viena și cu trenul la Berlin, unde s-a întâlnit cu ceilalți legionari scoși din țară de SD. Un alt grup de legionari se afla cazat în localitatea Berkenbrück, la 70 km de Berlin. La 19 aprilie 1941, Horia Sima împreună cu ceilalți legionari din Berlin au fost deplasați la Berkenbrück, în timp ce grupul mai numeros de legionari a fost

trimis la Rostock, unde va fi concentrată ulterior majoritatea legionarilor din Germania, toți aflându-se în custodia SD.

După intrarea României în război (iunie 1941), **autoritățile germane l-au determinat pe Horia Sima să semneze, în numele legionarilor din Germania, o declarație prin care se obliga să nu întreprindă nici o acțiune politică împotriva Germaniei sau a mareșalului Antonescu sub sancțiunea extrădării.** Cu toate acestea, aflând de presiunile pe care mareșalul Ion Antonescu le făcea asupra germanilor pentru a-i interna pe legionari în lagăre, Horia Sima a trecut cu acte false în Italia, unde spera să găsească sprijin la contele Ciano. A fost identificat rapid de SD și readus în Germania, la Buchenwald, iar după câteva luni a fost internat, împreună cu alți legionari, în lagărul de la Sachsenhausen-Oranienburg. Aici, în fapt, el și ceilalți legionari au fost păstrați în custodie, în scop de șantaj la adresa guvernului mareșalului Antonescu și ca alternativă la acesta, în cazul în care situația ar fi impus, cunoscut fiind anticomunismul și atașamentul lor față de cel de-al treilea Reich.

În după-amiaza zilei de 24 august 1944 Horia Sima a fost adus la Berlin, la sediul Gestapo, unde l-a primit generalul Müller în prezența lui Andreas Schmidt, șeful Grupului Etnic German din România. **Generalul Müller** l-a informat în legătură cu lovitura de stat a regelui Mihai și arestarea mareșalului Ion Antonescu, întrebându-l dacă este dispus **„să preia conducerea unui guvern român în exil, care să conducă lupta alături de Germania”**. Horia Sima a acceptat oferta, invocând testamentul lăsat de Căpitan, care a declarat că **„în 48 de ore de la victoria legionară, România va avea o alianță cu Puterile Axei”**, angajându-se **„să lupte cu toate forțele de care dispune pentru a restaura alianța cu Germania și a feri poporul român de invazia bolșevică”**.

În seara zilei de 24 august 1944, a plecat în Prusia Orientală, la cartierul General al Fűhrerului, unde **a fost primit de Himmler și de Joachim von Ribbentrop**, ministrul de Externe al Germaniei, care i-au aprobat textul *Manifestului către țară*, ce va fi transmis la 26 august 1944 la *Radio Donau*. Din ordinal lui Himmler, în aceeași zi Horia Sima, însoțit de Andreas Schmidt, s-a deplasat la Budapesta, unde s-a întâlnit cu generalul Phleps, șeful diviziei SS „Prinz Eugen”, însărcinat cu comanda frontului pe linia Arad-Banat. Potrivit instrucțiunilor lui Himmler și von Ribbentrop, Horia Sima

trebuia să treacă în România, la Arad, unde să înființeze noul guvern național român și o armată de eliberare. Datorită eșuării atacului german asupra Bucureștiului și înaintării vertiginoase a trupelor române și sovietice, planul a fost abandonat, iar Horia Sima s-a reîntors la Viena. Legionarii eliberați din lagăre se aflau deja la Viena, fiind cazați la hotelurile de pe Mariahilferstrasse.

Primul act prin care guvernul german a recunoscut identitatea politică a legionarilor a fost **trecerea emisiunii românești de la Radio Donau sub controlul lui Horia Sima.**

Șeful emisiunii a fost desemnat Crișu Axente, legionar de la Paris, ajutat de Paul Coston Deleanu, fost director de revistă și de poetul legionar Horia Stamatu. De asemenea, legionarii au preluat și emisiunea românească din cadrul sucursalei din Bratislava a Radio Donau, de această emisiune fiind desemnat să se ocupe Casapu Coterlan, legionar din Banat.

Deși punctele de vedere de la Radio Donau erau exprimate în numele preconizatului **Guvern Național Român**, acesta a fost **constituit de Horia Sima, după multe tatonări, abia la 10 decembrie 1944, la Hotel Imperial din Viena.**

Primul pas în vederea formării Armatei Naționale a fost făcut la Viena la 29 septembrie 1944, unde Horia Sima a comunicat unui grup restrâns de legionari solicitarea autorităților germane în acest sens. A urmat a doua reuniune care a avut loc la Palatul Lobkowitz, la care au participat aproximativ o sută de legionari, care și-au exprimat dorința de a face parte din noua armată. La 1 octombrie, legionarii din acest grup s-au prezentat la Arsenalul Armatei din Viena, unde li s-au făcut vizita medicală și formele de recrutare. Din acel moment au fost considerați soldați ai proiectatei „Armata Națională”.

În dimineața zilei de 3 octombrie 1944, aceștia au plecat cu trenul spre **lagărul Gross Kirschbaum**, destinat de către autoritățile germane a fi **Centrul de adunare a românilor din toată Germania**. La Gross Kirschbaum, aproape de Frankfurt, se aflau deja câteva sute de elevi români ai școlilor de ofițeri și subofițeri, care veniseră în Germania la cursuri de specializare.

La sfârșitul lunii octombrie, Centrul de formare a „Armatei Naționale” a fost mutat la Döllersheim, localitate aflată la 90 km de Viena.

În decembrie 1944, după constituirea Guvernului Național Român, **primul regiment organizat la Döllersheim** a depus jurământul de credință față de Adolf Hitler, în calitate de șef suprem al armatelor germane și aliate care luptau contra comunismului, și față de Horia Sima, în calitate de șef al Guvernului Național Român de la Viena. Comandantul Regimentului 1 a fost numit maiorul german Wehnert, comandanții de batalioane fiind însă ofițeri români.

După ce generalul Platon Chirnoagă, în calitate de ministru de Război, a luat comanda trupelor românești cantonate la Döllersheim, efectivele „Armatei Naționale” au crescut de la câteva sute la aproape opt mii.

Horia Sima a obținut acordul autorităților germane ca efectivele române să lupte exclusiv împotriva trupelor rusești, ele fiind folosite sporadic pe Frontul de Est de la Oder. În afara efectivelor combatante, **au fost constituite și grupuri formate din ofițeri și soldați destinate unor misiuni speciale** în spatele frontului inamic.

Un prim grup s-a înființat la Breitenfurt, o localitate de lângă Viena, sub coordonarea *Abwehr*-ului și se afla sub comanda locotenentului Pfeiffer. Al doilea centru de pregătire a fost la Korneuburg, nu departe de Viena. Aici se instruia în lupta de gherilă un grup de aproximativ 70 legionari, comandat de locotenentul Müller, sas din Ardeal, având ca ajutor pe Virgil Popa.

Cel mai numeros grup de intervenție era cantonat la Stockerau, unde exista o formație mai mare, denumită *Jagdkommando Skorzeny Süd-Ost*. Din această unitate făcea parte și un detașament românesc sub comanda maiorului Tobă, format nu numai din legionari, ci și din alți voluntari români, proveniți dintre elevi-ofițeri aflați la studii în Germania. Se pregătea o ofensivă a trupelor germane în Ungaria și misiunea grupului român era să taie liniile de comunicație în spatele frontului inamic.

Din legionarii intrați în școlile speciale **s-au format în total zece echipe** alcătuite din 5-6 persoane, telegrafiști și specialiști în mânăuirea armamentului și a explozivilor. Opt dintre aceste echipe au fost parașutate în țară înainte de Crăciunul anului 1944, iar două la 24 martie 1945.

Misiunea acestor echipe era să provoace acte de sabotaj în spatele frontului și să transmită în Germania informații de ordin militar. Contribuțiile

în plan militar ale acestor echipe au fost ne semnificative, datorită evoluției rapide a evenimentelor și capitulării Germaniei.

„Armata Națională” a fost folosită și în alt gen de operațiuni. Astfel, generalul Gehlen, șeful Secției IC (culegere de informații) pentru întreg Frontul de răsărit, a cerut repartizarea unor ofițeri pentru astfel de operațiuni în zonele de luptă, în fața trupelor române. Aceștia aveau misiunea de a culege informații de la prizonierii români și de a-i determina să treacă de partea „Armatei Naționale”.

În Slovacia se afla deja un detașament românesc, numit „Vulturii”, care colabora cu germanii. Ei trecuseră de partea acestora în momentul rupturii de la 23 August și operau în cadrul Secțiunii IC în fața trupelor românești.

Având în vedere iminenta înfrângere a Germaniei, **Horia Sima a hotărât ca toți legionarii să fie liberi să procedeze cum vor crede de cuviință**, recomandându-le să evite captivitatea la ruși. Pentru el și apropiații săi, Horia Sima a primit de la autoritățile germane 10.000 de dolari SUA și zece pașapoarte germane în alb, semnate și parafate. După un periplu prin Germania și Austria, la 1 ianuarie 1945, Horia Sima a reușit să ajungă la Roma.

Deși, imediat după victorie, aliații au declanșat o acțiune împotriva grupărilor naționaliste care colaboraseră cu Germania nazistă, **legionarii nu au avut același tratament ca naționaliștii din Ungaria, Slovacia sau Croația.** Aflat la Freisburg, legionarul Virgil Velescu a ajuns, prin intermediul unei relații, la Robert Murphy, consilierul generalului Eisenhower, căruia i-a înmănat un memoriu în care prezenta „prigoana” îndurată de legionari din partea regimului antonescian și a Germaniei naziste, care-i internase în lagăre.

Generalul Eisenhower a fost de acord ca membrii Mișcării Legionare să nu figureze pe listele colaboraționiștilor. Acest ordin a fost imediat transmis tuturor autorităților americane din Bavaria, iar ca urmare legionarii din acest spațiu nu numai că nu au fost urmăriți, dar au beneficiat de asistență socială.

În acest context, ancheta preliminară a Tribunalului Internațional de la Nürnberg nu a reținut în sarcina Mișcării Legionare crime de război sau crime împotriva umanității, întrucât nu s-a aflat la conducerea României în perioada

războiului. De asemenea, s-a apreciat că „Guvernul Național” și „Armata Națională” nu au avut o contribuție semnificativă la desfășurarea conflictului militar. Urmare acestui fapt, legionarii s-au pus în slujba puterilor occidentale învingătoare și au organizat comitete românești ale refugiaților în Germania, Austria, Italia și Franța, autorizate de autoritățile americane să elibereze certificate de identitate, în lipsa celor originale, pe care, spuneau ei, le pierduseră în vălmășeala războiului. Ele au primit sprijin din partea autorităților americane, a Bisericii Catolice și a autorităților locale.

Decizia Tribunalului de la Nürnberg a deschis calea colaborării Mișcării Legionare cu serviciile de informații aliaste. Inițial **americanii i-au folosit pe legionari pentru depistarea comuniștilor infiltrați printre refugiați.** După înființarea în 1949, sub control american, a Serviciului Federal de Informații (BND) condus de generalul Gehlen, legionarii din Germania au colaborat cu acest serviciu la audierile refugiaților care proveneau din România. **Legionarii au fost folosiți să culeagă informații de la refugiați** privind identitatea lor, zonele de unde veneau, relațiile avute în țară, schimbările produse în România, cine erau noii șefi la primărie, Poliție, Siguranță, situația unităților militare etc.

În anul 1950, legionarii Mircea Mușetescu de la Paris și Mircea Dumitriu din Innsbruck **au fost contactați de reprezentanți ai serviciilor de informații franceze și americane, care le-au propus colaborarea pentru anumite acțiuni informative și de diversiune în România.** Horia Sima și-a dat aprobarea pentru această colaborare, după ce a participat la o întâlnire cu ofițerii, francez și american, desemnați pentru această colaborare. Seunea, în fapt, în practică o decizie a CIA. În 1948 se înființase Oficiul de Coordonare Politică (OPC), aflat sub conducerea lui Frank Wisner, care avea misiunea să se ocupe de recrutarea unor români din taberele de refugiați aflați în Germania, Austria, Iugoslavia. Chestiunea se încadra într-un plan mai general care avea ca obiectiv crearea unor rețele de agenți ai serviciilor secrete americane în țările blocului sovietic. OPC a acordat o atenție deosebită emigrației române.

Interesul SUA pentru românii aflați în emigrație se explica și prin faptul că autoritățile comuniste din România au desființat Oficiul American de Informații pe considerente de „spionaj și terorism”. De asemenea, serviciile secrete cunoșteau că legionarii erau anticomuniști și își asumau orice risc în

acțiunile pe care le întreprindeau, mare parte dintre ei având și pregătirea necesară pentru desfașurarea unor acte de diversiune și violențe.

Pe de altă parte, oferta franco-americană a fost primită cu entuziasm și de către liderii legionari, pentru că le oferea posibilitatea să restabilească legăturile cu legionarii din țară, să-i reorganizeze, să înlesnească plecarea din România a celor aflați în pericol și să pregătească o amplă mișcare de rezistență în cazul izbucnirii unui conflict ruso-occidental.

Au fost recrutați circa 100 de voluntari, pentru parașutare în România și pentru activitate contrainformativă în afara României, pentru susținerea acțiunilor din prima categorie. Pregătirea voluntarilor s-a realizat în Germania și Franța. Centrele de instrucție, finanțarea și o parte a instructorilor erau în sarcina francezilor și a americanilor. Alți instructori erau desemnați de liderii legionari. Pregătirea consta în însușirea telegrafiei Morse, deprinderea confecționării de legitimații și acte de identitate false, folosirea armamentului ușor, identificarea locului de parașutare, cunoașterea amănunțită a acestuia și interpretarea hărților militare.

În timpul instruirii s-au făcut salturi cu parașuta, marșuri pe timp de noapte pentru perfecționarea orientării în teren, s-au confecționat aparate de emisie-recepție de mici dimensiuni.

Șeful rezidenței CIA la București între 1949-1951, Gordon Mason, susține că agenții ce urmau să fie parașutați aveau misiunea să contacteze grupurile de rezistență din munți, să le dezvăluie interesul Occidentului pentru acțiunile lor și să-i aprovizioneze cu arme, muniție, medicamente, fonduri și stații radio. Mason afirma că acțiunea „parașutiștii” avea trei obiective: cunoașterea forței mișcării de rezistență, furnizarea de informații despre activitățile armatei române și sovietice, încurajarea luptătorilor de rezistență pentru acțiuni împotriva trupelor sovietice în cazul unui război.

Colaborarea cu francezii și americanii a durat până în 1954.

Prima parașutare în România a avut loc în 1951, iar acțiunile au continuat până în 1953, fiind sistate în urma condamnării la moarte și executării legionarilor parașutați în țara noastră.

Istoricul Neagu Djuvara relatează recent, într-o emisiune televizată, că regretă faptul că s-a implicat în pregătirea voluntarilor pentru asemenea acțiuni. Acești oameni au fost sacrificați inutil și, în plus, acțiunile lor au furnizat autorităților române justificări pentru înăsprirea represiunii în țară.

În anul 1956 Horia Sima a hotărât “demobilizarea” legionarilor, fiecare urmând să-și organizeze viața cum credea de cuviință. Horia Sima s-a stabilit în Spania, unde regimul franchist i-a acordat statutul de refugiat politic.

Ulterior, accentul a fost pus îndeosebi pe continuitatea ideilor și menținerea trează a spiritului legionar. Sub egida celor două foruri reprezentative ale legionarilor, Comandamentul Legionar de la Madrid, sub autoritatea lui Horia Sima, și Consiliul Legiunii al lui Constantin Papanace, care reunea dizdenții antisimiști, **au fost editate diverse publicații, lucrări de memorialistică și au fost înființate biblioteci.**

Gl.bg.(r) Adrian Tudor

Bibliografie:

- SRI, „*Cartea Albă a Securității*”, 1994, vol. I (pp. 179-181), vol. II (pp. 143-149, 204-209, 398-400)
- „*Colaborarea Mișcării Legionare cu CIA și NATO*”- Studiul integral al profesorilor Gheorghe și Hadrian Gorun, fotografii și video-mărturie.
- „*Istoria Mișcării Legionare 1944-1968*” – Ilarion Tiu, Editura Cetatea de Scaun, Targoviște, 2012.
- „*Omul care l-a scăpat pe Horia Sima de furia lui Antonescu*” – Romulus Căplescu, Revista *Historia*, 2011.

De ce a eșuat planul de creare a unei emigrații postbelice ?

Trebuie să recunoaștem că elaborarea unui asemenea plan de către conducerea statului român, către sfârșitul războiului, nu ar fi avut nimic nelalocul său, nimic ciudat în sine. Dimpotrivă, ideea de a salva elitele era cât se poate de rațională. Primul Război Mondial transmisese o lecție cât se poate de clară, și anume că românii din afara hotarelor sunt în măsură să contribuie semnificativ la apărarea și promovarea drepturilor pe care le au românii din interiorul frontierelor naționale.

Odată cu epilogul bătăliei de la Stalingrad din iarna 1942-1943, pentru persoanele aflate la cârma statului român devenise clar încotro se îndreaptă marea conflagrație care zguduia atunci lumea. Iar bătălia de la Kursk din vara anului 1943 le-a dovedit caracterul ireversibil al acestei evoluții. Devenise evident că Germania pierdea războiul. Și, alături de ea, România.

Dintr-o asemenea realitate decurgeau numeroase concluzii. Una dintre ele era aceea că trebuiau căutate posibilități pentru a asigura, într-o formă acceptabilă, supraviețuirea, continuitatea instituțiilor statului român – și, prin aceasta, existența statului român însuși. O alta presupunea formarea, în afara hotarelor, a unui nucleu de oameni de prestigiu, capabili să promoveze, în condițiile dificile ale finalului de război, interesele României.

Ideea a plutit în aer, s-au întreprins măsuri pregătitoare, dar un plan concret nu a fost definitivat. Intenția, frumoasă în fond, de a crea, la finele războiului, o emigrație românească puternică s-a dovedit a fi irealizabilă¹.

La Conferința de pace de la Paris, Marile Puteri au fost neîndurătoare. România nu a obținut statutul de cobeligeranță, așa cum își dorea, și a fost declarată țară învinsă, în pofida faptului că participase, vreme de opt luni, cu toate forțele disponibile, pe frontul de vest. În al doilea rând, fondurile constituite în străinătate prin grija ministrului de Externe, Mihai Antonescu, pentru a asigura supraviețuirea materială a unei viitoare emigrații, au devenit ținta poftelor lacome ale unor foști diplomați români, au devenit motiv de

---

¹ A se vedea, pentru detalii: www.historia.ro/.../articol/fondul-antonescu-conturile-lui-ceaulescu

scandal public, de disensiuni între românii aflați în emigrație, au devenit motiv pentru procese întinse pe durata mai multor ani. S-a adeverit, o dată în plus, corectitudinea proverbului românesc că „Banul e ochiul Dracului”.

Să revenim însă la momentul reprezentat de sfârșitul anului 1943 – începutul anului 1944.

Ca un tăvălug necruțător, Armata Roșie înainta pe un front larg, care se întindea pe trei mii de kilometri, de la Marea Baltică la Marea Neagră. În sud, aliniamentele pe care se confruntau cele două forțe erau tot mai apropiate de fruntariile României.

În asemenea condiții apare explicabil că unele persoane, mai strâns legate de regimul antonescian, mai profund implicate în propaganda antibolșevică sau, pur și simplu, înspăimântate de perspectiva ce se contura cu tot mai multă claritate, să încerce să exercite presiuni asupra guvernului pentru a li se aproba emigrarea și, nu doar atât, să li se asigure și mijloace de subzistență în exterior.

Pe acest fond, al cererilor venite din toate părțile, apare ideea ministrului de Externe, profesorul Mihai Antonescu, de a crea un nucleu de intelectuali români care, după înfrângerea militară, să militeze pentru apărarea intereselor României în situația grea ce avea să se abată asupra țării. Gesturi individuale mai făcuse el. Spre exemplu, pe Constantin Virgil Gheorghiu, cel care va rămâne în istoria literaturii române prin cutremurătorul său roman „Ora 25”, l-a trimis, în 1943, atașat de presă în Croația, după ce acesta adunase în volumul intitulat „*Ard malurile Prutului*” o serie de reportaje realizate pe frontul antisovietic.

Mihai Antonescu declara mai târziu, la 16 aprilie 1946, în cadrul anchetei:

„Atunci când eram eu ministru de Externe, primeam foarte multe cereri de pașaport, unele de la foști demnitari români, care se temeau că se apropie frontul. Primeam, de asemenea, cereri de pașapoarte din partea unor foști colegi ai mei. De exemplu, Ghițescu a făcut o asemenea solicitare, în care spunea că vrea să plece din țară, împreună cu copiii lui, pentru a-i pune la adăpost. De asemenea, Giurescu. Eram solicitat de asemenea cereri de la foarte mulți oameni. De la Jean Th. Florescu am primit o scrisoare, prin care

vroia să organizeze un important exod din intelectuali români în Elveția, pentru ca, atunci când situația se va schimba în rău în România, să existe elemente ale elitei românești care să continue spiritul românesc și să continue lupta pentru năzuințele românilor. De asemenea, și Herescu² mi-a cerut aceasta. Atunci mi s-a amintit că și în 1919 a fost un tren care a trecut prin Rusia, de intelectuali români, unii trecând prin Franța în America. “

Academicianul Horia Hulubei îi relatează lui Ion Hudiță³, la sfârșitul lunii martie 1944, că trecuse pe la Mihai Antonescu, pe care l-a găsit „pregătind o listă de fruntași basarabeni și bucovineni care vor fi trimiși în străinătate pentru a nu avea neplăceri din partea rușilor”⁴.

Dovadă a seriozității cu care privea această problemă, Mihai Antonescu a apreciat, în mod corect, că trebuie mai întâi create condițiile pentru plecarea și supraviețuirea în străinătate a grupului de intelectuali și abia apoi stabilită lista celor care să facă parte din acest grup, lista viitorilor beneficiari.

O scurtă paranteză, înainte de a dezbate fiecare dintre cele două aspecte de mai sus. Căutarea, în mod organizat, a unui refugiu post conflict a constituit o preocupare ardentă pentru viitorii învinși. În cazul Germaniei ea a însemnat operațiuni ample. Desigur, cercetările recente (Guy Walters în *The Telegraph* din 11.11.2012) arată că nu a existat o organizație uriașă, întinsă pe două continente, așa cum este descrisă „ODESSA” (*Organisation der Ehemahligen SS Angehorigen* – Organizația foștilor membri SS) în *best-sellerul* lui Frederick Forsyth. Au existat însă numeroase organizații mici (*Scharnhorst*, *Edelweiss*, *Spinne* etc.), care au acționat destul de eficient, dovadă fiind nu doar extragerea lui Mengele din Austria și îmbarcarea lui, la Genova, pe un

---

² **N. I. Herescu**, fondator și director al Institutului Român de Studii Latine din București, președinte al Societății Scriitorilor Români, director al Fundațiilor Culturale Regale Carol I din 1940. Începând cu anul 1944 s-a aflat în exil, în Portugalia, apoi în Franța.

³ **Ion Hudiță**, secretar general adjunct al PNȚ, membru, în 1944, al Comitetului de acțiune pentru răsturnarea regimului Antonescu, ca delegat al PNȚ. În casa lui, din cartierul Vatra Luminoasă, a fost semnat, la 19 iunie 1944, pactul celor patru partide, care va fi pus în practică la 23 august 1944. Ministru al Agriculturii și Domeniilor în al doilea guvern Sănătescu și în guvernul Rădescu, până la 6 martie 1946.

⁴ Cristian Păunescu și Mihai Ștefan: *Legendele bătrânei doamne*, Editura Oscar Print, 2009, p. 188

vapor cu destinația Argentina, ci coloniile destul de bine populate cu foști membri SS apărute după război în Paraguay, Argentina sau Brazilia.

Reinhard Gehlen și-a cumpărat libertatea pentru sine și pentru câteva sute de colaboratori apropiați, dar și funcția de șef al spionajului vest-german, punând la dispoziția americanilor arhiva agenturii germane din Est, iar Wernher von Braun le-a oferit acestora cunoștințele sale în construcția de rachete, abandonând proiectul rachetei balistice V-2 destinată distrugerii Aliților pentru a conduce programul de construcție a rachetei Saturn V, cea care a lansat capsula Apollo cu primii oameni care aveau să coboare pe Lună.

Revenind la România, prima sarcină care trebuia rezolvată era găsirea unor state dispuse să acorde viză de intrare pentru viitorii refugiați români.

O sarcină câtuși de puțin ușoară. Cum avea să se sfârșească războiul devenise clar pentru toată lumea.

Și atunci, în mod oarecum firesc, având ca preocupare de prim ordin protejarea intereselor proprii, conducerile statelor neutre căutau să nu pună în evidență raporturi prea strânse cu viitorii perdanți, pentru a nu atrage și asupra lor mânia Aliților.

Acest aspect, anume că obținerea vizelor de intrare în alte state nu a constituit câtuși de puțin o simplă formalitate o dovedesc cele declarate de fostul șef al SSI, Eugen Cristescu, în aprilie 1946, în cursul anchetării sale:

„Pe chestia aceasta au fost discuții cu De Weck⁵, care n-a vrut să dea vizele, și Mihai Antonescu a bătut cu pumnul în masă: «Ce, faceți pe marea putere?» și l-a amenințat cu izgonirea din țară a tuturor elvețienilor, dând ordin la Siguranță să se facă o listă de toți supușii elvețieni. Această listă s-a făcut. Față de aceste presiuni, De Weck a telefonat și a primit răspunsul: «Că din punct de vedere umanitar, admite o listă de 200 de persoane», pentru a-i pune la adăpost de neplăceri”.

După multe pertractări și ezitări ale guvernului portughez, ambasadorul României în Portugalia, Victor Cădere, a fost în măsură să comunice în iulie 1944:

---

⁵ René de Weck, ambasadorul Elveției în România

„Secretarul general al Ministerului Afacerilor Externe portughez îmi comunică astăzi că președintele Salazar este de acord să permită intrarea în Portugalia a unui număr restrâns de personalități intelectuale; bineînțeles că aceste persoane nu vor putea dezvolta aici nicio activitate politică. Venirea și fixarea lor în Portugalia trebuie să se facă cu cea mai mare discreție și nu mai mult de doi sau trei o dată, pentru a nu atrage atențiunea. Întreținerea lor trebuie asigurată de guvernul român direct, prin mijloace bancare obișnuite și în afară de concursul oficialităților. Ar fi de dorit să se comunice în prealabil lista“.

Cel de al doilea aspect, anume constituirea în străinătate a unui fond de supraviețuire a fost și mai dificilă. Dar el s-a constituit. Specialiștii în Finanțe au descifrat întregul mecanism, cu scopul de a recupera uriașa sumă care de drept aparținea statului român. Detaliile apar în volumul citat anterior *„Legendele bătrânei doamne - Oameni și întâmplări din trecutul Băncii Naționale a României”*, care îi are ca autori pe Cristian Păunescu și Marian Ștefan. Lăsându-i pe cei interesați de tranzacții financiare să studieze aceste detalii, vom trece direct la concluzii.

Fondul creat a avut ca surse principale aurul cu care Germania ne plătea, la *Union des Banques Suisses*, exporturile, precum și sumele rezultate *„prin transferarea în valută a disponibilului în lei al Ministerului de Externe, fondul special pentru legațiile din străinătate”*⁶. Disponibilul s-a creat la Berna, Ankara, Lisabona, Stockholm și Madrid.

Cea mai mare sumă a fost pe numele lui Vespasian Pella, ambasadorul nostru în Elveția: 20 de milioane de franci elvețieni, aproximativ 4,6 milioane de dolari. La Ankara, Al. Cretzianu a primit un cont de 1 milion de franci elvețieni (235.000 de dolari), la Lisabona, Brutus Coste 400.000 de franci elvețieni (94.000 de dolari), iar la Madrid, Scarlat Grigoriu a primit 700.000 de franci elvețieni (165.000 de dolari). Aceste oficii diplomatice mai dispuneau, în plus, de diverse alte sume (de exemplu la Lisabona se aflau bani ai Armatei).

Rotunjind, pentru o mai mare claritate a expunerii, putem considera că este vorba în total de 6 milioane de dolari. Este mult? Este puțin?

---

⁶ Idem punctul ⁽⁴⁾. Declarație Mihai Antonescu, pag. 190

Evident, nu putem privi această sumă cu ochii de acum, când sume de o mie de ori mai mari apar și dispar nevăzute. Dar putem să o privim printr-o comparație la îndemâna fiecăruia.

S-a bătut destulă monedă pe jefuirea României de către Uniunea Sovietică prin plata unor despăgubiri de război. Suma totală a acestora? 300 de milioane de dolari, eșalonați pe opt ani, adică vreo 37 de milioane de dolari anual.

În comparație cu această sumă, de 37 de milioane, pe care România o plătea, în calitate de țară învinsă, unei Mari Puteri învingătoare, cele 6 milioane evaporate prin grija unor „băieți deștepți” par destul de mari.

Mai putem face o comparație: În 1945, venitul național al României a fost de 519 milioane dolari, iar în 1946 s-a diminuat până la valoarea de 461 milioane dolari. Iată, așadar, că acele 6 milioane de dolari nu însemnau atunci deloc puțin.

Ce s-a întâmplat cu banii? Soarta lor a constituit subiect de analiză la nivelul celor mai înalte foruri ale statului român, care doreau să îi recupereze, fără a reuși însă vreodată aceasta. Odissea acestor fonduri a fost descrisă pe larg în cadrul proceselor pe care și le-au intentat unii altora cei care au beneficiat de bani, respectiv cei care sperau să îi poată folosi. Aceste sume au fost, ani de-a rândul, o cauză pentru dezbinare și certuri în rândul emigrației române.

Rezumând la maxim, lucrurile pot fi prezentate astfel:

După ce România a rupt relațiile diplomatice cu Spania franchistă în 1946, însărcinatul cu afaceri de la Madrid, Scarlat Grigoriu transferă cei 165.000 de dolari din contul său în contul Legației de la Lisabona.

Brutus Coste, însărcinatul cu afaceri de la Lisabona, a refuzat să se întoarcă în țară, mergând, alături de generalul Rădescu în SUA. Toate problemele Legației române cad în sarcina secretarului acesteia, Alexandru Totescu. La intervenția fostului său șef, Brutus Coste, în vara anului 1949 Alexandru Totescu pune la dispoziția Comitetului Național Român toate fondurile aflate în posesia sa, adică fondul special al Legației de la Madrid, plus fondul special al Legației de la Lisabona.

Nu același lucru îl va face însă și Al. Cretzianu care se afla în fruntea Legației de la Ankara. Asemenea multor alți șefi de misiune, atunci când a fost

rechemat, în 1946, alege și el exilul. Nu însă înainte de a scoate din bancă și a-și însuși cei 235.000 de dolari care îi fuseseră puși la dispoziție. Deși va ajunge în SUA și se va afla în conducerea Comitetului Național Român, el nu îi va ceda acestuia și banii. Și-a cumpărat însă o casă arătoasă în Washington și o vilă în Florida.

Cea mai mare parte a fondului creat prin grija ministrului de Externe Mihai Antonescu se afla în Elveția. Așa după cum s-a arătat, ambasadorul României, Vespasian Pella dispunea de 20 de milioane de franci elvețieni, adică aproximativ 4.6 milioane de dolari. Când și acesta a ales să nu se mai întoarcă în țară, titular al contului de la *Union des Banques Suisses* a devenit Gheorghe (Gigi) Anastasiu, însărcinatul cu afaceri.

În acest timp, în țară evenimentele își urmaseră cursul implacabil. Mai întâi, ca o recompensă pentru rolul jucat în actul de la 23 august 1944, Grigore Niculescu-Buzești câpătase postul de ministru de Externe. În această calitate, el a reușit să asigure returnarea către BNR a circa jumătate din suma aflată în Elveția. Când, la 4 noiembrie 1944 s-a format cel de al doilea guvern Sănătescu, titular la Externe a devenit Constantin Vișoianu, care a sistat operațiunile de returnare.

În schimb, acesta promovează Decretul-Lege nr. 576 (publicat în Monitorul Oficial nr. 266 din 16 noiembrie 1944) care reglementa folosirea fondului pentru interese superioare de stat – FISS. Conform acestui document, fondurile speciale se aflau la dispoziția ministrului, care le putea folosi după bunul său plac.

În baza acestei legi, ministrul de Externe Constantin Vișoianu îi trimite lui Al. Cretzianu (acesta a rămas la post, la Ankara, până în 1946) o dispoziție prin care îi alocă, cu titlu personal, suma de 6 milioane franci elvețieni, „destinată a acoperi cheltuielile necesare în legătură cu pregătirea pozițiunii noastre la încheierea păcii, cu integrarea noastră în planurile de organizare a lumii de după război și cu informarea opiniei publice internaționale despre problemele specifice ale României”. Această scrisoare reprezintă actul oficial prin care, în virtutea Decretului-Lege nr. 576, ministrul de Externe, în calitate de administrator al Fondurilor speciale, fără a-l informa pe primul ministru,

pune la dispoziția unei persoane particulare – Al. Cretzianu – suma de peste un milion de dolari.

Cum însă banii se aflau la Berna, la *Union de Banques Suisses*, Constantin Vișoianu îi ordonă lui Gigi Anastasiu, printr-o telegramă din 12 ianuarie 1945, să pună la dispoziția lui Al. Cretzianu suma de 6 milioane franci elvețieni din „*fondurile la dispoziție*” ale Legației României la Berna.

Devine evident că între ministrul Constantin Vișoianu și Al. Cretzianu a existat o înțelegere. Pentru că și Constantin Vișoianu a ales exilul. Iar atunci când a ajuns în SUA prima sa grijă a fost să își cumpere o casă frumoasă, plătind pe ea 150.000 de dolari. De unde atâția bani?

Ideea lui Mihai Antonescu de a crea în străinătate un nucleu de intelectuali care să apere interesele României a eșuat. Și a eșuat pentru că o mână de indivizi au trecut în buzunarele proprii banii destinați materializării acestei idei. De aici și disensiunile, neînțelegerile din cadrul emigrației, lungul șir de procese. Următorul exemplu este ilustrativ pentru a înțelege ce fel de oameni erau acești indivizi.

Alexandru Totescu, secretarul Legației române în Portugalia, cel care căpătase acces atât la fondurile de la Lisabona, cât și la cele de la Madrid, plus sume mari din fondurile pentru achiziții ale Armatei, a trimis toți banii Comitetului Național Român condus de generalul Rădescu.

Când Totescu a refuzat și el să se întoarcă în țară, l-a rugat pe Al. Cretzianu să îl sprijine, fie din acei bani pe care el însuși îi trimisese în SUA, fie găsindu-i-se o slujbă. A fost ignorat. În cele din urmă, eșuat în sărăcie, Alexandru Totescu s-a sinucis. Imaginea pe care se străduiesc unii să o fabrice despre patriotismul și eroismul tuturor celor din exilul românesc are nevoie, pe ici, pe colo, de retușuri serioase.

Paul Carpen

Primii ani postbelici

Din istoria Serviciului Emigrație din cadrul Direcției de Informații Externe

Prima idee pe care dorim să o subliniem chiar din debutul acestui articol este aceea că structurile de informații externe din toate țările lumii, indiferent de regimul politic al acestora au – în forme specifice, adaptate la istoria, tradițiile culturale, situația politică a fiecăreia etc. – compartimente speciale destinate cunoașterii activității desfășurate de conaționalii stabiliți în alte țări ale lumii.

Este cunoscut faptul că Mihail Moruzov este cel care, cu sprijinul Palatului regal și în pofida unei opoziții a ministrului de Externe de atunci, care nu era altcineva decât Nicolae Titulescu, a introdus în acest minister ofițeri SSI care să lucreze sub acoperire diplomatică. Preocuparea sa – ajunsă o adevărată manie – față de păstrarea conspirativității a făcut ca despre cazurile concrete lucrate atunci să rămână date disperate, nesemnificative. De la el au rămas însă „*Instrucțiunile cu privire la obligațiile românilor care călătoresc în străinătate*”, care prevedeau, printre altele, următoarele:

- *Nimeni să nu defăimeze țara, verbal sau în scris, sau să atace actele de conducere ale guvernului;*
- *Să nu fie înfățișate exagerat lipsurile materiale din țară, fiindcă un adevărat român tinde, dimpotrivă, să ascundă micile noastre defecte;*
- *Se interzice să se ia legătura cu refugiații politici din diaspora¹.*

PRIMII ANI

Atunci când, în aprilie 1951, s-a înființat Direcția A, ceea ce reprezenta structura de informații externe al statului român, conducerea unității i-a fost încredințată lui Serghei Nicolau (Serghei Nikonov). Acesta fusese, din 1947, director general al SSI. Evident că el a adus cu sine nu doar convingerile despre „justețea luptei împotriva imperialismului”, ci și ranchiuna unui ofițer

---

¹ N. Tihu-Suhăreanu, *Grifonii*, Editura Detectiv, 2009, pag. 46-47

de informații sovietic care trăise ani mulți și grei ca deținut în închisorile românești. Era explicabil ca el să vadă în românii plecați din calea comunismului niște dușmani, niște confrăți ai celor care, doar cu puțină vreme înainte, îl arestaseră și îl băgaseră în închisoare.

Direcția A avea un mic colectiv cu atribuții pe linie de emigrație. Șeful acestuia era lipoveanul Mișa Protopopov, un om care se exprima greu în limba română și acționa în spiritul „luptei de clasă” și al „luptei împotriva dușmanilor imperialiști”, comandamente specifice momentului.

Începuturile activității în acest domeniu au îmbrăcat un caracter de ostilitate. În mai multe centre din Europa occidentală, emigranți români erau instruiți ca agenți specializați în acte de sabotaj și terorism, după care erau parașutați îndeosebi în Transilvania. În jurul reprezentanțelor oficiale ale României se întreținea o atmosferă permanent încordată, mergându-se până la atacul armat, așa cum s-a întâmplat la Legația română de la Berna în februarie 1955, când a fost ucis șoferul Aurel Șețu. Conducătorul acestui atac terorist, Ovidiu Beldeanu, a fost atras în Berlinul răsăritean, reținut și adus în țară spre a-și primi pedeapsa legală².

Politica de ostilitate reciprocă, de confruntare, de respingere a oricăror contacte între autoritățile statului și românii din emigrație, era alimentată de două curente:

În primul rând, este vorba despre linia impusă de conducerea politică a statului român. În aplicarea acestei linii se manifesta din plin „atașamentul față de Moscova” al conducerii direcției (Serghei Nicolau/Nikonov, Vasile Vâlcu, Mihai Gavriluc) și al conducerii Securității (Gheorghe Pintilie/Pantelei Bodnarenko și adjuncții săi, Nikolski/Boris Grünberg și Mazuru/Vladimir Mazurov). Se poate observa faptul că majoritatea acestora erau alogeni. Ostilitatea lor față de românii din emigrație avea astfel atât un izvor naționalist, antiromânesc, cât și unul legat de istoria recentă, când „România burghezo-moșierească” luptase împotriva Uniunii Sovietice.

În al doilea rând, este vorba despre linia agresivă promovată atât de cei peste o mie de legionari participanți la rebeliunea din 21-23 ianuarie 1941, care fuseseră scoși din țară în uniforme militare germane, în frunte cu Horia Sima, Viorel Trifa și alții, cât și de oamenii politici refugiați, pe diferite alte căi în

---

² A se vedea: Nicolae Sporiș: *Un atac de tip terorist, nu o acțiune politică*, în Vitralii nr. 4

Occident (spre exemplu, circa 50, refugiați la sediul Misiunii militare americane de la București, au fost scoși din țară în saci de poștă cu avionul DC-3/6-47, în octombrie 1946).

Caracterul păgubos, pentru ambele părți, al acestei politici de confruntare este ilustrat de exemplul prezentat în continuare.

O serie de comunități româno-americane din SUA și Canada au solicitat să fie sprijinite în rezolvarea conflictului ecleziastic provocat de teologul Viorel Trifa, care în anul 1949, împreună cu un mic grup de adepți ai săi, ocupaseră cu forța proprietățile și clădirile de lângă Detroit cunoscute sub numele de „Vatra Românească”. Acestea aparțineau Episcopiei Misionare ortodoxe a coloniilor de români din SUA și Canada. Prin această acțiune, cele peste 140 de colonii de români din cele două state au fost scindate, mai mult de 70% dintre ele fiind scoase de sub jurisdicția Patriarhiei Ortodoxe Române și închinat Patriarhiei disidente ruse din New York. La puțină vreme după aceasta, în anul 1952, Patriarhia disidentă rusă avea să-l hirotonească pe Viorel Trifa ca episcop.

Treptat-treptat, consolidarea regimului politic în țară, calitatea de membru ONU dobândită de România, restabilirea relațiilor diplomatice cu țări în care trăiau grupuri semnificative de emigranți români, retragerea trupelor și a consilierilor sovietici și, mai ales, schimbările generale produse în situația internațională au condus la atenuarea acestei stări conflictuale dintre autorități și emigrația română.

ÎNLĂTURAREA NEÎNCREDERII RECIPROCE

Înlăturarea zgurii care dovedea erodarea, ani în șir, a relațiilor dintre emigranții români și statul de unde ei proveneau nu s-a produs de la sine.

Din fericire Serghei Nicolau a plecat să conducă Direcția de Informații a Armatei, Mișa Protopopov a ieșit la pensie, iar Serviciul Emigrație, departe de a rămâne închistat în structura de gândire a foștilor săi șefi, a evoluat, s-a diversificat și s-a transformat în paralel cu schimbările produse pe plan politic la nivel internațional și, implicit, în politica externă a statului nostru.

Prima măsură a fost încadrarea Serviciului Emigrație cu ofițeri tineri, de etnie română, majoritatea absolvenți ai unor școli de specialitate. Pregătirea lor a continuat în unitate, fiecare însușindu-și cel puțin o limbă străină. După o perioadă de documentare a ofițerilor pe spațiile repartizate, ei au fost trimiși la

post în țările unde existau colonii sau grupuri de români mai numeroase și unde existau, de asemenea, grupări mai active opuse regimului din țară.

S-a propus conducerii statului să aprobe constituirea unui „Comitet de repatriere”, prin intermediul căruia românii care doreau să se poată întoarce definitiv în țară (în primul rând foștii prizonieri rămași în Germania sau Austria).

Raportul cu privire la intensificarea activității în rândul emigrației fiind aprobat, s-a înființat la București „Comitetul de repatriere”, care avea o secție la Ambasada României din Berlinul Răsăritean, și s-a început editarea unei publicații destinate emigrației, care a primit titlul de „*Glasul Patriei*”. Primul președinte al „Comitetului de repatriere” a fost numit Constantin-Titel Petrescu, fost președinte al PSD, căruia i-a urmat, după un timp, Gheorghe Tătărăscu, fost președinte al PNL și ministru de Externe în guvernul Groza, până în noiembrie 1947. La „*Glasul Patriei*” au colaborat personalități ale căror nume aveau rezonanță în Occident, precum Nichifor Crainic, Radu Gyr și alții.

Acțiunea de deschidere și comunicarea de mesaje de apropiere de țara natală a evoluat pozitiv, inițial cu rezervă și surprindere, apoi mai degajat, cu tot mai multe contacte directe cu oficiile diplomatice române, cu cereri și scrisori de mulțumire la ambasade și la Comitetul de repatriere din București.

Așa după cum era de altfel de așteptat, acțiunea autorităților române a stârnit o reacție ostilă, de împotrivire din partea unor indivizi aglutinați în grupări cu caracter politic: cei din Madrid, conduși de Horia Sima, cei de la Paris „păstoriți” de preotul legionar Vasile Boldeanu, cei din SUA, aflați sub influența lui Constantin Vișoianu sau a „episcopului” Viorel Trifa din Detroit ori a preotului Florian Gâldău din New York.

DEZVOLTAREA DESCHIDERII

Retragerea trupelor sovietice a creat posibilități sporite pentru manifestarea politicii independente a României. Vizita lui Gheorghiu-Dej la New York, în septembrie 1960, cu ocazia celei de a XV-a sesiuni a ONU, a marcat un moment important sub numeroase aspecte, inclusiv în ceea ce privește activitatea privind emigrația română. Acolo el s-a putut întâlni cu reprezentanți ai comunităților de români din SUA, iar reprezentanții DIE i-au putut răspunde prompt la toate solicitările de informații.

Vizitele românilor la rudele lor din străinătate s-au intensificat, precum și vizitele în România ale unor persoane din emigrație. La propunerea

Serviciului Emigrație, s-a adoptat Legea privind eliberarea pașapoartelor de cetățean român cu domiciliul în străinătate.

S-a acordat o atenție specială vizitelor efectuate de intelectuali bine cunoscuți în rândul emigrației, unde ei erau formatori de opinie.

În 1972 au fost înființate „Asociația România” și publicația „*Tribuna României*”, care au înlocuit „Comitetul de repatriere” și, respectiv, „*Glasul Patriei*”, care își epuizaseră misiunea.

O activitate intensă a fost depusă pentru formarea de asociații ale românilor aflați în număr mai mare în anumite orașe. Metoda cea mai firească a fost aceea de a sprijini dorințele de înființare a unor biserici-parohii conform necesităților de cult ale enoriașilor (ortodoxe, baptiste, evanghelice).

Răspunzând cererilor exprese formulate de comunitățile rămase fără preoți, în anii 1960-1970 au fost trimiși din țară preoți cu bună pregătire duhovnicească, cu experiență, unii dintre ei având rude și relații apropiate în parohiile solicitante.

În 1965, Patriarhia din București l-a trimis în SUA pe omul de cultură, ieromonahul Valeriu Anania, cu misiunea de a reorganiza viața religioasă a comunităților rămase sub ascultarea Patriarhiei și a găsi un monah care să fie demn a ocupa postul de episcop al Episcopiei Misionare, în locul lui Andrei Moldovan, decedat. După trei ani de căutări, discuții, schimb de scrisori, a fost ales ca episcop un „necunoscut”, monahul Victorin Ursache, plecat în 1947 de la o mănăstire din Moldova la așezămintele monahale românești de la Ierusalim.

În anii 1976-1978, comunitățile de români s-au angajat în combaterea publică a acțiunilor promovate de unele grupări revizioniste maghiare vizând Transilvania.

TEME ALE UNEI PROPAGANDE FALSE

După 1990 s-a tot scris de către persoane mai mult sau mai puțin avizate, dar mai ales neavizate, că autoritățile statului de dinainte de 1990 nu ar fi făcut nimic pentru păstrarea legăturilor cu emigrația, cu românii ce se aflau în afara granițelor țării și că s-ar fi ocupat de intrigi și dezbinări. Nimic mai neadevărat!

Dezbinări și intrigi au fost și probabil că există și acum, dar ele nu erau provocate din țară, ci de veleitarii din conducerea unor grupuri politice ostile, cum au fost, spre exemplu, cele două grupări ale Gărzii de Fier, cea simistă și cea codrenistă. La fel stau lucrurile și în ce privește animozitățile dintre liderii

fostelor partide istorice, mai ales cele generate de folosirea fondurilor trimise de Mihai Antonescu în Elveția în primăvara și vara anului 1944.

S-a vânturat de asemenea ideea că preoții trimiși de Biserica Ortodoxă Română la comunitățile de români din afara țării erau agenți ai Securității.

Ar fi fost o mare eroare și doar atât ar fi așteptat grupările ostile, să depisteze o legătură conspirativă între un preot și un ofițer pentru a o face publică și a-i compromite pe amândoi.

În activitatea de intensificare a legăturilor cu românii din diaspora o contribuție importantă au avut-o o seamă de personalități cultural-științifice, printre care la loc de frunte se află academicianul Virgil Cândea, primul președinte al Asociației România și academicianul Zoe Dumitrescu-Bușulenga, director, pentru o vreme, al „*Accademia di Romania*” din Roma.

Colonel (r) Nicolae Sporiș-Spătaru
Colonel (r) Grigore Aldescu-Aldea

Comitetul Național Român – un pseudoguvern în exil

Comitetul Național Român (CNR) a fost un organism creat cu scopul de a încerca unirea principalelor grupări politice din emigrația română sub patronajul regelui Mihai, pentru a coordona acțiunile împotriva regimului de la București.

Prezentat uneori ca un guvern român în exil, CNR nu a avut de fapt niciodată acest caracter și nici nu a fost recunoscut ca atare.

Sprijinit moral și material de autoritățile de stat americane, CNR a trebuit să-și adapteze permanent acțiunile în raport cu diferitele etape ale politicii SUA față de România comunistă.

Activitatea CNR a fost marcată de fricțiunile dintre grupurile politice din emigrație care l-au constituit, de condiționările sponsorului american și de acțiunile de contracarare întreprinse de autoritățile de la București.

Sursele de documentare pentru acest material le-au constituit, în principal, documente ale Ministerului Afacerilor Interne - Securitate, precum și documente din arhiva Ministerului Afacerilor Externe, arhive străine și lucrări memorialistice ale unor personalități române din exil implicate în acest proiect, folosite în excelentul documentar „Comitetul Național Român (1948)”, postat de *Wikipedia*¹⁾.

ÎNFIINȚAREA COMITETULUI NAȚIONAL ROMÂN

După scoaterea în afara legii a partidelor politice democratice din România și abdicarea regelui Mihai, **reprezentanți din emigrație ai Partidului Național Țărănesc (PNT), ai Partidului Național Liberal (PNL) și ai Partidului Social Democrat Independent (PSDI) au creat, în ianuarie 1948, un organism de coordonare a activității lor în exil, denumit Consiliul Partidelor Democratice Române, ca un prim pas spre formarea unui Comitet Național**, organ reprezentativ al românilor din emigrație.

Din grupul de participanți la tratativele pentru formarea Comitetului Național au făcut parte Augustin Popa, Cornel Bianu, Anton Crihan (PNT),

---

¹⁾ <http://ro.Wikipedia.org>

Mihail Fărcășanu, Vintilă Brătianu, George Assan (PNL), Iancu Zissu, Gabriel Bădărău (PSDI), Grigore Gafencu, Constantin Vișoianu (grupul diplomaților).

Lucrările de pregătire a comitetului au fost conduse de generalul Nicolae Rădescu, în calitate sa de ultim prim-ministru al României înainte de preluarea puterii de către comuniști.

În discuțiile cu privire la formarea Comitetului Național s-au înfruntat mai multe poziții privind rolul pe care urma să-l aibă acest organism.

- Grupul diplomaților a susținut varianta unui comitet având rol preponderent de politică externă.

- Țărăniștii au încercat să impună varianta unui guvern în exil, care să-i reprezinte pe românii din țară, idee susținută și de regele Mihai, însă combătută vehement de liberali și social-democrați.

- O altă variantă a reprezentat-o cea privind crearea unui organism de coordonare a activității românilor din exil, care acorda prioritate aspectelor naționale. Principalii susținători ai acestei concepții au fost generalul Nicolae Rădescu, Nicolae Caranfil, Mihail Fărcășanu și Brutus Coste.

- A existat și varianta unui organism de coordonare a rezistenței armate împotriva comunismului. Surprinzător, acest punct de vedere a fost contrazis tocmai de reprezentanții PNT.

În paralel cu discuțiile din cadrul Consiliului Partidelor Democratice Române, **au avut loc și consultări cu Departamentul de Stat al SUA**, care susținea ideea formării unui comitet național român, dar considera că din funcțiile acestui comitet trebuie eliminată componenta politică a unui guvern în exil²⁾.

După armonizarea divergențelor de opinii, **la 6 aprilie 1949 s-a hotărât înființarea Comitetului Național de Coordonare Românească** în componența general Nicolae Rădescu – președinte, 5 delegați ai Consiliului Partidelor Politice (trei țărăniști, un liberal, un social-democrat) și 4 personalități neapartenând partidelor politice.

Conform statutelor, scopul Comitetului Național era *„de a reprezenta națiunea română și a apăra interesele ei până în momentul liberării naționale, de a duce prin toate mijloacele acțiunea în vederea liberării României și*

---

²⁾ Hoover Institution Archives, fond Brutus Coste, Box 1, cf. Wikipedia, Op. cit.

restabilirii sistemului democratic de guvernământ, de a coordona și sprijini opera de asistență pentru românii refugiați, a îndruma cooperarea românilor din străinătate spre împlinirea acestor țeluri ³⁾.

Principalele sarcini în cadrul comitetului au fost repartizate astfel: Constantin Vișoianu și Grigore Gafencu coordonau acțiunile de ordin diplomatic, ocupându-se de relațiile cu Departamentul de Stat al SUA, cu Națiunile Unite etc., Mihai Fărcășanu asigura colaborarea cu posturile de radio în limba română etc.

Comitetul Național de Coordonare Românească și-a deschis **reprezentanțe în Franța, Italia, Vatican, Anglia, Germania, Turcia, Grecia, Spania, Portugalia, Belgia, Suedia, Argentina, Brazilia și Peru**, care să îndeplinească rolul care revenea în mod normal oficiilor diplomatice ale României. Toți reprezentanții Comitetului Național au fost numiți de regele Mihai, ceea ce le conferea teoretic rangul de reprezentanți diplomatici. Însă, cu excepția regelui, nimeni nu recunoaștea comitetului caracterul unui guvern în exil.

Realizarea unui consens cu privire la competențele comitetului nu a redus divergențele. În special, grupul reprezentanților țărăniști se opunea inițiativelor reprezentantului liberal sau ale celor independenți.

Generalul Nicolae Rădescu nu a reușit să gestioneze disputele, pierzând președinția comitetului la 10 august 1950.

La 4 noiembrie 1950, Comitetul Național de Coordonare Românească, într-o nouă componență, l-a numit ca președinte pe Constantin Vișoianu. În prima ședință, noul președinte a propus **schimbarea denumirii comitetului în „Comitetul Național Român”**, propunere aprobată de regele Mihai.

Întrucât Constantin Vișoianu, Augustin Popa și alți membri ai noului comitet nu aveau reprezentativitate politică, acesta se constituia de la început într-un grup care nu reprezenta de fapt pe nimeni.

---

³⁾ Ion Calafeteanu – *Schimbări în aparatul diplomatic românesc după 6 martie 1945*, Ed. Enciclopedică, București 1995, cf. Wikipedia, Op. cit.

SUPORTUL FINANCIAR AL CNR

O sursă de finanțare a CNR a constituit-o **banii transferați în străinătate, în anii 1943-1944 de Mihai Antonescu**, în contextul planului preconizat de salvare a elitei românești de la distrugerea fizică și morală după ocuparea țării de către sovietici. Este vorba de **peste 6 milioane de dolari**, depuși într-un „Fond Național” constituit în bănci elvețiene și în fonduri speciale la dispoziția legațiilor române din capitalele unor țări neutre (Berna, Ankara, Lisabona și Madrid)⁴⁾.

Principala sursă de finanțare a CNR a fost reprezentată însă, în întreaga sa perioadă de funcționare, începând de la 1 ianuarie 1949, de subvențiile obținute de la Comitetul American pentru „Europa Liberă”⁵⁾. De menționat că bugetul CNR prevedea în anii '50 cheltuieli lunare de peste 15.000 dolari.

PRINCIPALELE ACTIVITĂȚI DESFĂȘURATE DE CNR

Sub conducerea lui Constantin Vișoianu, **principalul rol atribuit comitetului era „reprezentarea diplomatică a României”**. Ca urmare, mai ales după anul 1955, singurele realizări au fost cele de natură diplomatică. În acest domeniu, comitetul s-a concentrat asupra a trei tipuri de acțiuni:

a) Ajutorarea refugiaților. La 17 octombrie 1950, comitetul a adresat șefilor delegațiilor țărilor membre ale ONU un memoriu privind problema refugiaților români, prin care solicita Comisariatului ONU unele facilități pentru refugiații români (acordarea dreptului de lucru, a unor documente de călătorie etc.).

b) Elaborarea de memorii către ONU privind situația din România (ex. memoriile privind problema foștilor prizonieri de război reținuți în URSS,

---

⁴⁾ Detalii privind constituirea acestor fonduri, demersurile autorităților române de după 23 august 1944 pentru a le repatria, modul în care au fost administrate și polemicile iscate în cadrul emigrației române cu privire la acest aspect cuprind lucrările: Alexandru Popescu, *Fondul Național. Mărul discordiei în emigrație*, „Magazin Istoric” nr. 1, 2001; Cristian Păunescu, Marin Ștefan: *Bani albi pentru zile negre*, „Magazin Istoric”, 2001; Ion Cristoiu: *De la fondul Antonescu la conturile lui Ceaușescu*, „Historia”, 2012.

⁵⁾ *Darea de seamă asupra activității Comitetului Național pe luna octombrie 1949* – Hoover Institution Archives, Fond CNR, cf. Wikipedia, Op. cit.

violarea tratatelor și dreptului internațional de către Uniunea Sovietică și despre instituirea unui regim de drept pentru refugiații politici).

c) Colaborarea cu comitetele reprezentând celelalte țări din sfera de influență a Uniunii Sovietice. După îndelungate tratative, la 20 septembrie 1954 a fost înființată „Adunarea Națiunilor Captive din Europa” (ACEN) constituită din reprezentanți ai emigranților proveniți din Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, România și Ungaria. ACEN avea drept scop „să asigure eliberarea de sub dictatura comunistă prin mijloace pașnice, să educe opinia publică despre situația reală din spatele Cortinei de Fier și să asigure cooperarea și asistența instituțiilor guvernamentale și nonguvernamentale în realizarea acestor obiective”⁶⁾.

ACEN a fost creată de SUA ca o organizație internațională care să unească adevărații reprezentanți ai emigrației din Europa Centrală și de Est, fiind finanțată de Departamentul de Stat⁷⁾.

Începând din 1955, activitatea CNR s-a desfășurat în principal în coordonare cu celelalte comitete naționale.

- **Activitatea culturală a CNR** s-a axat, în principal, pe sprijinirea activității Fundației Universitare Regele Carol I, reînființată la 21 decembrie 1949 la Paris, după desființarea ei în țară prin Decretul 136 din 1948.

- **Activitatea publicistică a CNR** a constat, în primul rând, în editarea a două reviste, „România” în limba engleză în SUA și „Națiunea Română”- în limba franceză, la Paris.

- **Una dintre cele mai neașteptate activități**, inițiată de reprezentanții țărăniști în comitet, **a fost aceea de înființare a unor unități militare.** În reuniunea din 13-14 noiembrie 1950, comitetul a decis înființarea unei organizații a militarilor români din exil, care ar fi urmat să aibă rolul de a ține evidența situației militare a tuturor românilor din exil în vederea formării unei armate române de eliberare în cazul declanșării unui război⁸⁾.

⁶⁾ Scrisoarea din 15 septembrie 1948 a lui Grigore Gafencu către generalul C. Petre – Lazăr – Arhiva MAE. Fond Grigore Gafencu, cf. Wikipedia, op. cit. A se vedea și Grigore A. Aldea: *Un anticomunist fervent: Brutus Coste*, în *Vitralii - lumini și umbre*, nr. 13.

⁷⁾ MAI – Hotărâre de deschidere a dosarului de obiectiv „Texas” pentru ACEN, cf. *SECURITATEA – Structuri/Cadre, Obiective și Metode*, vol. 1, 1948-1967, *Documente inedite din arhivele secrete ale comunismului*, Ed. Enciclopedică, București, 2005, doc. 120, p. 497.

⁸⁾ *Proces verbal al ședinței CNR din 1 decembrie 1950* – Hoover Institution Archives, Fond CNR, cf. Wikipedia, Op. cit.

Formarea unor unități militare în exil nu s-a materializat niciodată.

- În anul 1952, CNR a decis să efectueze **un recensământ al românilor din străinătate**. Acțiunea a fost un eșec total, românii exilați privind cu mare suspiciune acest demers. Unora le era frică de represalii ale agenților comuniști, alții se temeau că recensământul era făcut pentru înrolarea lor în formațiuni de luptă.

De menționat că, alături de CNR, **din ACEN a făcut parte și „Liga Românilor Liberi” (LRL)**, înființată de generalul Nicolae Rădescu, la 27 noiembrie 1950, după înlăturarea sa de la conducerea CNR. LRL, sponsorizată tot de SUA, a fost considerată un organ reprezentativ al exilului românesc, la concurență cu CNR, care s-a limitat la activități politico-diplomatice.

Obiectivele declarate ale LRL le-au reprezentat unirea tuturor românilor liberi pentru eliberarea țării, obținerea recunoașterii Departamentului de Stat al SUA și câștigarea fondurilor din băncile elvețiene destinate susținerii rezistenței românești.

LRL și-a asumat deschis atacul asupra Legației României de la Berna din noaptea de 14 spre 15 februarie 1955.

Un comando sub comanda lui Ovidiu Beldeanu, având în componere pe Ioan Chirilă, Stan Codrescu, Dumitru Ochiu și Teodor Ciochină, înarmați cu arme ușoare, au ocupat în forță clădirea legației pentru interceptarea curierului diplomatic, capturarea arhivei, luarea de ostateci pentru a obține în schimb eliberarea unor deținuți politici.

Acțiunea a fost neutralizată prin negocieri de poliția elvețiană, după ce atacatorii au inventariat ultimul curier și arhiva legației, datele cele mai interesante ajungând la contraspionajul elvețian.

Ovidiu Beldeanu se afla în contact cu serviciile de informații americane și franceze, care au cunoscut despre acțiunea de la Berna.

Inițial atacul a fost pus în seama legionarilor, care însă au dezmințit⁹⁾.

În 1961, LRL a întreprins demersuri la guvernul SUA pentru a înființa unități militare de șoc din emigranți, care să fie pregătite pentru a fi folosite în cazul unui conflict armat cu țările comuniste.

De asemenea, în același an a inițiat instruirea unui grup de tineri emigranți de la care primise scrisori că vor să treacă la acțiuni concrete împotriva regimului din țară¹⁰⁾.

---

⁹⁾ Liviu Vălenaș: *Mișcarea Legionară între adevăr și mistificare*, Ed. Marineasa, 2000. A se vedea și Nicolae Sporiș: *Un atac de tip terorist, nu o acțiune politică*, „Vitralii” nr. 4. De menționat că în unele surse documentare, Beldeanu apare și cu prenumele Oliviu.

IMIXTIUNI ALE AUTORITĂȚILOR AMERICANE ÎN ACTIVITATEA CNR

Dintr-un document al Securității din 1963¹⁰⁾ rezultă că persoane din conducerea CIA, a postului de radio „Europa Liberă” și unii kongresmeni americani au analizat activitatea CNR și au ajuns la concluzia că era necesară înlăturarea din conducerea acestuia a persoanelor în vârstă și compromise și înlocuirea lor cu persoane tinere, dinamice și apropiate intereselor americane.

În acest scop, a fost îndemnat Ion Rațiu, colaborator al secției din Londra a postului de radio „Europa Liberă”, să-i atragă pe Romulus Boilă (membru al CNR) și pe George Serdici (membru al CC al PNT în exil) și să inițieze o acțiune de înlocuire a comitetului cu un nou organism, care să fie recunoscut ca exponent autentic al românilor din exil de către principalele guverne occidentale aflate sub influența SUA.

Ca urmare, Ion Rațiu a contactat lideri ai mai multor organizații ale emigrației din Europa Occidentală, cărora le-a solicitat acordul și sprijinul necesar. Ulterior, grupul Rațiu – Boilă – Serdici a cerut public înlăturarea conducerii în funcțiune și formarea unui nou comitet capabil să realizeze „unitatea de acțiune națională în exil”.

Ion Rațiu a subvenționat acțiunea pentru înlăturarea lui Constantin Vișoianu și a echipei lui cu bani primiți de la CIA, prin intermediul generalului M.F. Delgado, șeful secției „Europa Liberă” de la Londra, cadru al CIA.

Conform unui alt document informativ, din anul 1965¹²⁾, **în contextul acțiunii inițiate de grupul Rațiu – Serdici, autoritățile americane au dispus reducerea alocării de fonduri pentru CNR și Asociația Națiunilor Europene Captive** și au dat instrucțiuni categorice angajaților români de la „Europa Liberă” de a respecta cu strictețe orientările date de centrala postului de la New York.

Autoritățile SUA au încurajat, în continuare, demersurile grupului Rațiu – Serdici. Din relatările lui Ion Rațiu rezultă că, în timpul unor contacte avute la New York și Washington, J. Richardson – președintele executiv al

---

¹⁰⁾ MAI – Notă sinteză din 11.06.1962 privind organizația „Liga Românilor Liberi”, *apud SECURITATEA ...*, doc. 132, pp. 566-567.

¹¹⁾ Nota M.I./U.M. 0123/I din 09.08.1963 privind acțiunile CIA și „Europa Liberă” de reorganizare a CNR, *apud Op. cit.*, doc. 138, pp. 573-581.

¹²⁾ Sinteza MAI din 12.05.1965 privind acțiunea de reorganizare preconizată de grupul Rațiu – Serdici în cadrul CNR cu intenția de a unifica emigrația română, *apud Op. cit.*, doc. 147, pp. 665-671.

Comitetului Național pentru „Europa Liberă”, i-ar fi precizat că instituția pe care o conduce acceptă propunerea de a se crea o organizație a emigranților români în locul CNR, cu condiția ca aceasta să continue colaborarea cu postul de radio „Europa Liberă”.

În ce privește acțiunile propagandistice preconizate de noul organism, pentru care Ion Rațiu a solicitat autorităților SUA un buget anual adecvat, J. Richardson a comunicat că americanii ar fi dispuși să finanțeze doar acțiuni de propagandă convenabile SUA, care vizau, în acea etapă, încurajarea tendințelor României de îmbunătățire a relațiilor sale cu țările occidentale, în special cu SUA și care să scoată în evidență avantajele pe care le-ar avea procedând în acest mod.

Acțiunile care vizau compromiterea și înlăturarea lui Constantin Vișoianu de la conducerea CNR au generat o ripostă a acestuia și a susținătorilor săi, materializată inclusiv într-un denunț adresat Departamentului de Stat al SUA, în care se invoca faptul că acțiunea lui Rațiu și Serdici „era inspirată de guvernul Republicii Populare Române”.

ULTIMII ANI DE ACTIVITATE A CNR

Pentru contracararea acțiunilor grupului Rațiu – Serdici, Constantin Vișoianu a întreprins un turneu prin țări din Europa Occidentală, unde a contactat reprezentanți ai organizațiilor emigrației, ai autorităților statale, inclusiv ai serviciilor de informații¹³⁾. Ulterior, a dat dispoziție de a fi pusă de acord poziția CNR cu opinia generală existentă în rândul emigrației, observând că CNR pierdea tot mai mulți adepți în Europa.

Cu timpul, activitățile CNR s-au redus, membrii comitetului arătând un interes din ce în ce mai scăzut, în condițiile reducerii stipendiilor americane.

La începutul anilor '70, numărul membrilor comitetului se redusese la patru, în cel din urmă Constantin Vișoianu rămânând aproape singur.

În 1975 administrația Ford a decis să înceteze finanțarea comitetelor „națiunilor captive”, considerând că au devenit inutile.

Complet lipsite de resurse, atât **Asociația Națiunilor Captive, cât și asociațiile naționale au fost nevoite să-și înceteze activitatea**. Constantin Vișoianu și-a prezentat demisia regelui Mihai, care nu i-a fost primită,

---

¹³⁾ Notă a MAI/DGI/Dir. „C” din 09.08.1965 privind activitatea de reorganizare a emigrației românești de către Ion Rațiu și contramăsurile inițiate de Constantin Vișoianu, *apud SECURITATEA...*, doc. 148, pp. 674-677.

cerându-i-se un bilanț al activității comitetului. Această ultimă solicitare, demonstra încă odată lipsa de colaborare dintre comitet și Casa Regală.

Locul CNR a fost luat, cu rezultate parțiale, de Uniunea Mondială a Românilor Liberi (UMRL), în cadrul căreia o poziție importantă a deținut-o Ion Rațiu. Conform unor date ale Securității¹⁴⁾, UMRL a fost înființată din inițiativa lui Ion Rațiu din Anglia și Brutus Coste din SUA, ambii cunoscuți ca agenți ai CIA, care în anul 1980 au adresat o scrisoare organizațiilor românești din emigrație și personalităților exilului cu propunerea de a fi creat un organ de acțiune românească.

În zilele de 19 și 20 mai 1984, a avut loc la Geneva, cu sponsorizare americană, „Congresul mondial al românilor liberi”, la care au participat aproximativ 90 de români din emigrație de pe toate continentele. S-a hotărât crearea UMRL, aprobându-se și statutul acestuia. Țelurile noului organism erau:

- defăimarea conducerii de la București și a politicii interne a României;
- boicotarea relațiilor RSR cu alte state și influențarea SUA să retragă României clauza națiunii celei mai favorizate;
- elogiarea sistemului și modului de viață capitalist;
- coordonarea acțiunilor de sprijinire morală și materială a persoanelor fugite din țară;
- concertarea acțiunilor cu cele desfășurate de organizații similare ale emigranților din țările vecine.

UMRL nu a reușit, nici ea, să ajungă un catalizator și coordonator al acțiunilor emigrației române, care a continuat să fie marcată de fricțiuni și contradicții. Dintre acțiunile sale „memorabile”, am dori să amintim doar una, care rămâne greu de înțeles, având în vedere descendența lui Ion Rațiu dintr-o importantă familie de patrioți ardeleni. În anii 1988-1989, UMRL, îndeosebi prin Doru Novacovici și Sandu Pobereznic, a acceptat să patroneze împreună cu oficiali unguri organizația „România liberă” de la Budapesta, creație a serviciilor de informații ungare, care a selecționat și pregătit fugari români

---

¹⁴⁾ M.I./DSS/Direcția I: Documentar privind organizația „Uniunea Românilor Liberi”, apud SECURITATEA..., vol. 2, 1967-1989, doc. 194, pp. 646-651.

pentru a participa la acțiuni diversioniste în România (decembrie 1989 – Timișoara, București etc., martie 1990 – Tg. Mureș).

Anti-ceaușismul și anti-comunismul i-a orbit într-atât încât au făcut indirect jocul cercurilor revizioniste ungare, care, încurajate de unele puteri străine, au sperat că înlăturarea lui Ceaușescu poate facilita scoaterea din nou la arbitraj internațional a unor teritorii românești.

POZIȚIA AUTORITĂȚILOR ROMÂNE FAȚĂ DE CNR

Autoritățile RPR/RSR au considerat CNR, ca și pe alte organisme ale emigrației, drept un instrument al SUA în contextul războiului rece și nu un exponent legitim al intereselor românilor din Occident.

Strategia de ansamblu adoptată era aceea de a descuraja tendințele de unificare a grupărilor politice din emigrație, apreciate din start ca ostile, și de a contracara acțiunile de natură să afecteze imaginea și activitatea guvernării comuniste. Descurajarea tendințelor de unificare a grupărilor politice din emigrație, strategie manifestă în anii '50 și '60, avea justificare din punct de vedere al politicilor defensive, în condițiile războiului rece, însă a subminat, în oarecare măsură, obiectivele strategice pe termen mediu și lung. Acțiunile de influențare și atragere pe o poziție loială țării a unor exponenți de marcă ai emigrației, mai numeroase și consistente după 1970, nu au reușit să se materializeze în prea multe puncte de sprijin pentru promovarea și susținerea intereselor naționale.

Gl.bg.(r) Vasile Mălureanu

Povestea unui urcior

„Urciorul nu merge de multe ori la apă...”

Cu certitudine, acest proverb a fost inspirat de fragilitatea frumoaselor vase de lut ars, care, nici nu se putea altfel, se spărgeau adesea, se spărgeau ușor, spre supărarea posesorilor lor. Să ne imaginăm însă cât de mare ar fi fost supărarea dacă un asemenea urcior, care, pe deasupra, era plin nu cu apă, ci cu țuică, s-ar fi spart pe lungul drum pe care trebuia să îl parcurgă de la București la Buenos Aires!

Povestea ce urmează mi-a relatat-o Ismail Todiriu, prin august 1963, când venisem pentru analiză și concediu de la New York. Eram diplomat la Misiunea permanentă a României pe lângă ONU și tocmai îi detaliasem o acțiune de-a mea referitoare la un conațional din SUA care, amețit de propaganda antiromânească, nici nu vroia să mă recunoască drept român, susținând că sunt rus. Abia după vreo trei ore de discuții în contradictoriu s-a convins și am putut sta liniștiți de vorbă.

Esența activității de informații pe linie de Emigrație consta în a cunoaște din vreme și a preveni orice eventuale acțiuni ale acestora ostile statului român.

Când Direcția Generală a Securității Statului a preluat de la SSI activitatea de culegere de informații (martie 1952), în domeniul său de competențe au intrat și informațiile externe. Pentru a răspunde acestei cerințe, în aprilie 1952 s-a înființat Direcția A, devenită mai apoi Direcția I, care era ținută în secret atât prin denumire, cât și prin sediu. Primul șef al unității, de la înființarea sa și până în martie 1954, a fost generalul Serghei Nicolau². Acesta a venit în Direcție împreună cu alți ofițeri din SSI.

În funcție de criteriul geografic, Direcția I era compartimentată pe servicii, secții, birouri. *Serviciul Emigrație*, care cuprindea trei birouri, Europa, SUA–Canada și America Latină, avea în competența sa toată emigrația politică și economică originară din România.

---

² Serghei Nicolau (Serghei Nikonov, pe numele său real) era ofițer sovietic de informații. A fost arestat în anii '30 pentru spionaj, fiind deținut la Doftana și Caransebeș până la 23 august 1944. După punerea în libertate, NKVD a hotărât încadrarea lui în SSI, unde el a avansat permanent, ajungând să dețină, începând cu anul 1947, funcția de director general. În 1954 a fost transferat la Direcția de Informații a Armatei, pe care a condus-o până în 1960.

În perioada de început, la Serviciul Emigrație șef era lipoveanul Mișa Protopopov, avându-l ca adjunct pe căpitanul Ismail Todiriu, eroul povestirii noastre cu urciorul.

Când Mișa Protopopov a fost trimis rezident la Berlin, comanda Serviciului Emigrație a fost preluată de Ismail Todiriu. O reușită caracterizare a ofițerului Ismail Todiriu o face un fost subordonat al său, N. Tihu-Suhăreanu în cartea sa memorialistică „Sub povara tainelor”:

„Uscățiv, cu o față arămie prelungă, ochi întunecoși și profil de acvilă, Todiriu, fire altruistă, tonică, răspândea în jurul său numai bună dispoziție. Avea însă o privire rece, paralizantă, capabilă să trezească neliniști în interlocutorul său”³.

Todiriu absolvise Facultatea de Filologie la Cernăuți. În afară de limba română, vorbea franceza, germana și armeană. La izbucnirea războiului fusese concentrat cu gradul de sublocotenent. A luptat pe front și a căzut prizonier la Cotul Donului. Cunoștințele sale lingvistice au atras atenția spionajului sovietic, care l-a recrutat și l-a inclus în Divizia Tudor Vladimirescu. La ocuparea României, Todiriu a fost trimis în SSI. El i-a raportat lui Emil Bodnăraș, care a coordonat o vreme activitatea SSI, problema recrutării sale de către sovietici și, conform ordinului primit, a întrerupt legătura cu aceștia.

Din partea conducerii unității, de Serviciul Emigrație răspundea colonelul Aurel Moiş, un ofițer de meserie și de acțiune adus de la regiunea Brașov.

Într-o zi de la începutul lui 1959, Moiş l-a convocat la el pe Ismail Todiriu pentru a discuta situația emigranților politici români din Argentina. În context, a fost amintit și numele lui Mardare Popinciuc, un bucovinean, fost legionar codrenist. Acesta era cunoscut ca unul dintre elementele cele mai active în propaganda împotriva regimului din țară, încercând să-i atragă pe asemenea poziții și pe vechii emigranți. Mardare Popinciuc participase la rebeliunea din 21–23 ianuarie 1941 și dispăruse odată cu tot grupul lui Horia Sima, care a fost scos de nemți din țară și adăpostit în Germania pe toată durata războiului. Ca și alți legionari, sosise în Argentina prin 1945. Profesa avocatura. Nu avea familie.

– Am putea oare întreprinde ceva ca să-l mai potolim cumva? întrebă Moiş.

---

³ N. Tihu-Suhăreanu, *Sub povara tainelor*, Ed. Detectiv, 2006, pag. 82

Todiriu „a zâmbit a râde“, cum îi plăcea lui să-l citeze pe cronicar și răspunse:

– Păi, poate că s-ar putea. Îl cunosc bine. Am fost colegi de facultate la Cernăuți. Eu eram la Filologie și el la Drept, dar ne apropiasem și ne-am împrietenit la niște cursuri de filozofie. Am și locuit o vreme împreună în aceeași cameră de la căminul studentesc din Cernăuți. Am avut și dispute ideologice. El provenea dintr-o familie românească de oameni bogați și aderase la politica naționalistă a lui Corneliu Zelea-Codreanu încă din anii de liceu. Eu, ridicându-mă din oameni săraci, nu puteam fi altfel decât de stânga. Dar, după ce ne războiam, până la urmă ne împăcam și trăgeam un chef zdravăn pe banii lui.

– Ei, dar văd că-l cunoști bine, zise Moiş. Ia gândește-te ce-ar trebui să facem și prezintă-mi, în 4–5 zile, propuneri cum să-l contactezi. Vezi ce alte materiale mai afli despre el și în arhiva unității și întocmește un raport pe care să-l prezentăm ministrului pentru aprobarea acțiunii.

Zis și făcut. Într-o săptămână aprobarea era obținută. Todiriu urma să facă parte din echipa de două persoane care pleca în curierat diplomatic în Argentina și Uruguay, singurele țări sud-americane cu care România avea legături diplomatice în acei ani.

Propunerea făcută de Todiriu era prudentă. Nu va încerca altceva decât să-l găsească pe Mardare și să-l contacteze pentru a purta o discuție pe teme firești în asemenea situații: despre foștii prieteni și colegi de profesie, despre evenimentele deosebite din viața fiecăruia, despre anii războiului și ai perioadei ce i-a urmat. La urma urmelor, se despărțiseră în urmă cu 20 de ani.

Printre atențiile pe care Todiriu urma să le ia cu el erau câteva cărți de autori preferați ai lui Mardare, fotografii din timpul facultății și un obiect aparte: *un urcior cu 5 litri de țuică*. În timpul studenției, Mardare avea obiceiul să aducă țuică atunci când se întorcea din vacanță sau din scurtele sale vizite acasă. O aducea într-un urcior pe care cei doi îl goleau, împreună, în 4–5 zile, în cămin.

Ajunși la Buenos-Aires, unde făceau o escală de câteva zile, Todiriu a făcut ultimele verificări și a ales ziua contactării lui Mardare. I-a spus colegului că dacă nu va veni după 3–4 ore, să nu se alarmeze, pentru că aceasta înseamnă că acțiunea a reușit.

Șansa i-a surâs. L-a găsit pe Mardare acasă. A fost o surpriză pentru amândoi. Erau atât de schimbați după cei 20 de ani care trecuseră peste ei, încât au trebuit să-și spună numele.

- Ismaile!, se bucură Mardare, ce cauți tu aici? De când ești în Buenos?
- De două zile.
- Unde stai, aici sau în Europa?
- Păi, am rămas la București, că acolo lucrez.
- A, ești comunist, țipă Mardare. Ieși imediat din casa mea!
- Ismail scoate urciorul:
- O să ies, dar mai întâi hai să vedem ce am aici.
- Lasă urciorul, că ți-l sparg în cap!
- Măi Mardare, îți aduci aminte de bunătațile pe care le aduceai tu când veneai de acasă? Eu te primeam cu bucurie, nu cu astfel de amenințări. De certat, ne-am mai certat noi pe probleme de politică, dar totdeauna ne-am împăcat repede. Acum am venit nu pentru ceartă, ci pentru prietenie.
- Prietenie da, i-a zis Mardare, dar tu ești comunist. Vrei să mă convertești.
- Nu, frate, nu vreau să te schimb și nici comunist nu sunt. Dar constat că tu ai rămas ce-ai fost. Bravo ție! Da?
- Da, așa e, încuviință Mardare, dar de unde știi?
- Păi nu știu, dar așa cred, după cât de convins erai atunci și după cât de aprig te-ai repezit la mine acum.
- Ei, da, așa-s și acuma, i-a confirmat Mardare. E greu la voi, că nu sunteți liberi, a mai adăugat el.
- Ba suntem, dar nu așa ca tine, i-a reproșat Todiriu.
- Păi cum?
- Păi hai să ne așezăm undeva și ți-oi povesti.
- În fine, replicile tari treptat se liniștiseră. Lui Mardare îi trecuse furia. L-a îmbrățișat pe Ismail și l-a invitat să ia loc pe o canapea.
- Ce-ai în urciorul?
- Exact ceea ce aduceai tu pentru noi pe vremea când eram studenți la Cernăuți. Dacă nu cumva ai uitat.
- Păi cum să uit?! Ei, doamne, ce timpuri erau atunci, a mai zis Mardare, complet liniștit.

Todiriu s-a întreținut cu Mardare toată noaptea. L-a convins de bunele sale intenții în timp ce consumau și din conținutul urciurului. Dar i-a spus și ceea ce era prevăzut în ordinul său de misiune pe care îl aprobase ministrul: Regimul politic din țară este destul de consolidat; din prietenie îl sfătuiește să

nu cumva să se lase atras de vreun serviciu străin sau să inițieze el însuși vreo acțiune împotriva României, pentru că și-ar periclita viața fără rost. I-a dat drept exemplu soarta celor trei grupuri parașutate în anii 1951, 1952 și 1953:

– Au fost Săplăcan, Ioan Golea, Ioan Mircea Samoilă, Mircea Popovici, Alexandru Tănase, Sabin Mare...

Rostite rar, cu vocea profundă, baritonală a lui Ismail Todiriu, lungul șir de nume părea desprins parcă dintr-un pomelnic.

– Toți erau legionari. Pe unii i-am cunoscut personal. De alții doar am auzit, șopti Mardare cu voce rară.

– Și toți au sfârșit în fața plutonului de execuție. Pe Ovidiu Beldeanu, cel care a orchestrat atacul asupra Legației României la Berna din februarie acum patru ani l-au răpit la Berlin. Acum e în anchetă⁴, dar mai mult ca sigur că tot legat de stâlp sub un snop de gloanțe o să sfârșească și el.

Mardare umplu din nou paharele. Au ciocnit, apoi vărsă câțiva stropi pe podea:

– Să fie de sufletul lor, zise el încet.

O vreme au tăcut amândoi. Tot Mardare reluă discuția:

– Ismaile, prietene, am înțeles mesajul tău. Îți spun cu mâna pe inimă: Să nu te temi pentru mine. Mie mi-a fost suficientă aventura cu Horia Sima din ianuarie 1941.

Au depănat apoi amintiri despre colegi, despre farsele pe care le jucaseră, despre fetele pe care ei le iubiseră și care, poate, îi iubiseră și ele.

La despărțire s-au îmbrățișat. Sufletele lor se încălziseră la flacăra amintirilor de pe vremea studenției.

În anii ce au urmat, numele lui Mardare Popinciuc nu a mai apărut în nicio acțiune potrivnică României.

Grigore A. Aldea

---

⁴ Ovidiu Beldeanu avea să fie executat la Jilava la 18 februarie 1960. Cu două zile în urmă împlinise 36 de ani.

Un emigrant bătaios

De regulă, fiecare stat acționează, prin serviciul său de informații, astfel încât să fie în permanență la curent cu activitatea desfășurată de persoanele din emigrația proprie. În mod similar, încă de la începuturile sale, serviciul de informații al statului român a avut în preocupare persoanele care, din diferite motive, au plecat de-a lungul vremii din țară pentru a se stabili peste hotare.

Cunoașterea atitudinii persoanelor originare din România și stabilite în străinătate era motivată de două considerente majore: prevenirea unor acte ostile la adresa statului român desfășurate de serviciile de informații adverse prin intermediul unor persoane din rândurile emigrației române și, în al doilea rând, folosirea potențialului economic, politic, cultural al persoanelor din această categorie în favoarea țării noastre.

Cel de-al doilea Război Mondial, prin mutațiile masive de populație pe care le-a generat, a avut drept consecință și modificări profunde și în ceea ce privește activitatea legată de emigrație. Mai înainte chiar ca România să fie angrenată în război, după eșuarea rebeliunii legionare din ianuarie 1941, peste o mie de legionari au fost scoși din țară de către ambasada Reichului și adăpostiți în lagăre de refugiați de pe teritoriul german. Acolo, unii dintre ei au fost instruiți pentru misiuni de spionaj, sabotaj și diversiune.

Alături de membri ai Grupului Etnic German, de prizonieri de război și de elemente fanatizate politic, ei au constituit, după 23 august 1944, principala bază de recrutare pentru alcătuirea unor formațiuni militare sau paramilitare destinate să acționeze împreună cu trupele Germaniei naziste împotriva forțelor alianței antihitleriste. Dacă așa-zisa Armată Națională Română a generalului Platon Chirnoagă s-a destrămat în aprilie-mai 1945, fiind zdrobită de ofensiva Armatei Roșii asupra Berlinului, echipe de parașutiști cu sarcini de sabotaj și diversiune au fost lansate în România până în vara anului 1953.

Acțiunile serviciilor române de informații vizând cunoașterea și contracararea unor asemenea activități au vizat, într-o primă etapă, destrămarea structurilor potrivnice statului român, izolarea și compromiterea elementelor active și de conducere.

Eșecul lamentabil al tuturor acțiunilor vizând actele de spionaj și diversiune îndreptate împotriva țării noastre și având ca autori persoane din

emigrație, alături de alți factori precum evoluția situației internaționale, consolidarea regimului politic în România, recunoașterea sa diplomatică tot mai largă etc., au condus la o modificare a atitudinii oficiale a statului față de emigrația originară din România, accentul trecând asupra câștigării treptate a încrederii acesteia și atragerea ei în acțiuni favorabile țării. O sarcină deloc ușoară, având în vedere ostilitatea acumulată în decursul anilor anteriori.

În momentul acestei reorientări politice, emigrația română se prezenta, la o privire de ansamblu, ca o masă difuză, scindată în numeroase grupulețe și facții, în fruntea căreia se așezau persoane îmbătrânite, măcinate de contradicții reciproce și veleitarism. O imagine total opusă prezenta emigrația maghiară, întărită numeric și doctrinar după 1956, întinerită și controlată în bună măsură prin AVO, serviciul de informații al R.P. Ungare, pentru susținerea unor puncte de vedere pe care politica oficială a statului nu îndrăznea să le afirme deschis. La loc de frunte între acestea era nerecunoașterea Tratatului de pace semnat la Trianon în 1920, emiterea de pretenții teritoriale asupra Transilvaniei, acuzarea statului român că duce o politică de deznaționalizare a minorității maghiare.

Apropierea treptată a persoanelor din emigrație, recâștigarea încrederii lor, redeșteptarea sentimentului apartenenței la poporul român aveau să se dovedească sarcini extrem de dificile. Asemenea restauratorilor care migălesc cu infinită răbdare asupra unei țesături rupte și destrămate în zeci de puncte, diplomați, ziariști, ofițeri de informații, reprezentanți ai fiecăreia dintre cele 7 arte au acționat ani de-a rândul, cu consecvență, pentru a reînoda mii de fire, pentru a restabili legăturile dintre românii de peste hotare și patria lor.

Voi ilustra această afirmație relatând cazul „Ioanid”.

„Ioanid” era un intelectual, absolvent a două facultăți, legionar convins, care fusese eliberat din detenție în 1964, după care, în anul următor, se stabilise în SUA. Acolo continua criticile virulente la adresa regimului din România, acționând totodată pentru a restabili legăturile în mediile legionare din Spania și Franța. Din datele de cunoaștere de care dispuneam rezulta că este un bun român, că are nostalgia locurilor natale, că își amintește cu plăcere de prietenii și cunoștințele rămase în țară. Dintre rude, mai avea în România doar o soră, funcționară la o întreprindere din localitate, căsătorită cu un inginer pensionar.

Întrucât între „Ioanid” și cumnatul lui existaseră bune relații, am hotărât să acționăm prin acesta din urmă. Pentru a-i cunoaște reacția la propunerile noastre, i-au fost instalate la domiciliu mijloace de ascultare ambientală.

I-am făcut o vizită la domiciliu. În cadrul discuțiilor l-am rugat să abordeze relațiile sale cu „Ioanid”, relatându-mi ce știe despre situația actuală a acestuia, despre preocupările și atitudinea sa față de țară. Inginerul s-a limitat la legăturile de familie menținute prin corespondență, fără a aborda și aspecte privind atitudinea lui „Ioanid” față de România.

În această situație, i-am spus că motivul vizitei mele este acela că apreciem că ar trebui să întreprindem împreună ceva, întrucât cumnatul său din SUA vorbește urât despre România și este păcat ca energia și inteligența lui să fie risipite astfel și nu în favoarea țării. Înainte de încheierea discuțiilor i-am spus că nu este bine să discute cu soția sau cu altcineva despre întâlnirea noastră și despre subiectul abordat. Am convenit să ne revedem după o săptămână, iar în acest răstimp el să reflecteze asupra celor discutate.

Am așteptat „pe recepție” momentul înapoierii soției de la serviciu. Dialogul celor doi a fost pe cât de interesant, pe atât de savuros. L-am ținut minte și îl pot reda aproape textual.

Nici nu a intrat bine femeia pe ușă, că inginerul a și izbucnit:

– Mărioară, stai jos să-ți spun ceva. Nici nu îți trece prin minte pe cine am avut astăzi în vizită.

– Pe cine?

– A venit un domn de la Securitate, care m-a întrebat de fratele tău din America.

– Și ce-a vrut cu el?, se interesă femeia.

– Păi, mi-o zis că-i bine să știm și noi că „Ioanid” vorbește urât despre România pe acolo pe unde-i.

– Asta-i nemaipomenit! sări Mărioara supărată. Mai că nu-mi vine a crede. Cum poate el să facă așa ceva? El care-i un bun român, cum de poate să-și vorbească de rău țara? Ce l-o fi putut schimba așa, nu i-ar fi rușine să-i fie!

– Măi, omul acela zicea că ar trebui să facem ceva ca să-l trezim. Că nu-i defel bine ceea ce face.

– Păi sigur că nu-i bine defel. Auzi? Să știi că în prima scrisoare îl fac troacă de porci! Nu-i strică să afle dumnealui că se știe pe aici ce face și ce zice el, chiar de-o fi și în fundul Americii! Uite în ce mizerie ne-a băgat!

– Șezi blândă, măi femeie, că n-are nimeni nimic cu noi doi.

– Cum poți spune una ca asta? D-apoi să știi că România ne cuprinde și pe noi. Și când vorbești urât despre țară, vorbești urât și despre sora ta, și

despre cumnatul tău, și despre pământul nost'... Nu, omule, eu dacă am luat ceva de la frate-miu, apoi am luat naționalismul lui. Atât! Țara-i sfântă, să știi!

Ascultând această reacție a soției, la următoarea întâlnire i-am spus inginerului că nu aș avea nimic împotriva dacă el apreciază că ar fi bine să discute subiectul deschis cu soția lui, dar nu cumva să facem un lucru rău, ținând seama că e vorba de fratele ei. Am mai spus că dacă el apreciază util, am putea dezbate acest subiect în trei.

Inginerul m-a asigurat că după părerea lui așa ar fi cel mai bine și că nu trebuie să avem nicio reținere, întrucât soția lui își iubește pătimaș țara.

La discuția în trei, am căutat să stabilim împreună ce este de făcut în legătură cu „Ioanid”. Am convenit ca primul pas să fie o scrisoare în care să îl invite în țară pentru a se revedea, întrucât vârsta începe să își spună cuvântul. La aceasta s-a primit un răspuns negativ, motivul invocat fiind obligațiile profesionale ale lui „Ioanid” și problemele de familie cu care se confruntă. Atunci s-a trecut la al doilea pas, cerându-i-se lui „Ioanid” să le trimită celor doi o invitație pentru a merge ei în SUA, având posibilități de a-și suporta costul călătoriei.

La scurt timp a sosit invitația și în câteva luni aveau pașapoartele de plecare. Cei doi au fost sfătuiți ca, până la eliberarea pașapoartelor, să urmărească emisiunile posturilor de radio Europa Liberă și Vocea Americii, pentru a fi la curent cu manifestările ostile ce se organizau împotriva țării noastre.

La plecare li s-a făcut un instructaj general, în sensul de a prezenta situația reală din țară, să transmită date despre cunoștințele cu care avuseseră activități politice comune în trecut, subliniind că nimeni nu mai ține seamă de cele petrecute în vremurile de demult. Odată ajunși în SUA, să răsfoiască presa locală de limba română, care cu siguranță se găsește în casa lui „Ioanid” și să discute despre acțiunile potrivnice României organizate atât de anumite cercuri ale emigrației române, cât și de iredentiștii maghiari.

La revenirea lor în țară, cei doi ne-au confirmat și completat datele ce le dețineam despre poziția lui „Ioanid” față de România. Ne-au explicat că „Ioanid” este o fire non-conformistă, că este în general bățaios și acid în discuții, dovadă fiind faptul că aduce critici foarte severe conducerii politice a Statelor Unite. Legăturile lui cu ceilalți emigranți români de aceeași orientare politică sunt menținute mai ales telefonic, boala soției împiedicându-l pe „Ioanid” să se deplaseze în afara SUA. A promis că în calitatea sa de bun

ardelean, se va implica mai mult în combaterea revizionismului maghiar, căruia nu îi acordase prea multă atenție până atunci.

De asemenea, „Ioanid” a promis surorii și cumnatului său că, de îndată ce starea de sănătate a soției se va îmbunătăți, va veni în România. Până atunci a intrat în corespondență cu o altă rudă din țară, care avea aceleași convingeri politice. Ruda respectivă i-a confirmat tot ceea ce „Ioanid” aflase anterior de la sora și cumnatul său.

La câteva luni după înapoierea lor din SUA, aceștia au primit prin poștă sinteza unei conferințe pe care „Ioanid” o ținuse la universitatea unde lucra ca profesor. În conferință erau combătute încercările unor revizionisti maghiari de a falsifica istoria Transilvaniei, de a nega realitatea istorică și anume că aceasta este pământ românesc. El s-a angajat cu toată energia în combaterea acestor falsuri, atrăgând în acțiunile sale și alți români stabiliți în zonă.

Caracterul „bătăios” al lui „Ioanid” a căpătat astfel o direcție utilă în care să se manifeste.

Col. (r) Bogdan Iancu

Mircea Solacolu

Serialul „Istoria comunismului românesc” publicat de *Jurnalul Național*¹ relatează, printre altele, despre vizita la Moscova a delegației oficiale conduse de premierul Dr. Petru Groza în septembrie 1945. Din delegație au făcut parte: „*premierul Groza, vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministrul de Externe Gheorghe Tătărăscu, ministrul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice Gheorghe Gheorghiu-Dej, ministrul Educației Naționale Ștefan Voitec, președintele Comisiei Române pentru aplicarea Armistițiului Mihail Ghelmegeanu, comisarul general al Prețurilor, Bucur Șchiopu și comisarul general al Comerțului Exterior, Mircea Solacolu.*”

Pe parcursul celor două săptămâni petrecute de români în URSS, părea a nu se fi întâmplat nimic ieșit din tiparele unei vizite de stat. Întreaga vizită a fost descrisă în cele mai optimiste culori, îmbibată cu semnificații propagandistice și lăudată atât de presa din țară, cât și de cea sovietică. În cinstea primului ministru, Stalin a oferit un dineu la 4 septembrie, iar la 7 septembrie a invitat delegația la un prânz oficial. Erau deja două întâlniri cu "Generalissimul" care au contat pentru guvernul Groza ca o legitimare a acestuia în fața României și a partenerilor anglo-americiani din Alianță”.

Se poate observa că delegația a cuprins cele mai importante personalități ale României la vremea respectivă. Fiecare dintre aceștia au avut însă, în anii ce aveau să vină, un destin aparte. Iată câteva detalii despre ultimul în enumerarea de mai sus, Mircea Solacolu.

În anul 1947, Mircea Solacolu a hotărât să rămână în Elveția și apoi să se stabilească în Brazilia. Dacă nu ar fi procedat astfel, ar fi împărțit probabil soarta mentorului său, Gheorghe Tătărăscu, care deși „a apreciat corect contextul internațional al anului 1945”, cum subliniază istoricul Florin Constantiniu, nu a scăpat de represalii.

O soartă similară a avut și colegul lui Mircea Solacolu, Mihail Grigore Romașcanu, care, în septembrie 1940, pe când era șef al Serviciului Studii al BNR a fost concentrat și numit secretar general în Minsiterul Coordonării și Statul Major Economic, în guvernul format, după alungarea lui Carol al II-lea,

---

¹ Istoriacomunismului.blogspot.com/2006_03_01_archive.htm

de Ion Antonescu împreună cu Horia Sima, guvern în cadrul căruia a funcționat până în august 1941.

Poate avusese și el ceva afinități cu ideologia acelor guvernanți, poate că nu, dar fapt este că după 1945, deși avea o origine modestă, i-a mers din rău în mai rău. După ce a fost dat afară din serviciu în 1947, a fost arestat în 1950, și ținut cinci ani la Sighet nejudecat.

Fusese probabil pedepsit administrativ pentru că făcuse parte din guvernarea Antonescu.

Este însă corect să amintim că, în spiritul vremurilor de după război, în toate țările Europei au fost luate măsuri dure împotriva „foștilor colaboraționiști“.

În URSS sau Bulgaria, în Franța sau Italia, mulți dintre cei care colaboraseră cu autoritățile de ocupație germane sau cu marionetele impuse de acestea au fost pur și simplu lichidați.

Revenind la Mircea Solacolu, e de precizat că la plecarea sa din țară, probabil intempestivă, fiica i-a rămas aici. Devenind majoră, ea făcuse, după 1955, numeroase demersuri pentru a pleca la părinții ei în Brazilia.

Deși toate cererile ei fuseseră respinse de autoritățile timpului, ea a continuat să insiste pe toate căile.

În martie 1961, Ion Gheorghe Maurer a devenit prim-ministru al guvernului României. Se cunoscuse bine cu colegul său de generație Mircea Solacolu. Drept urmare, fiica acestuia a prins curaj.

Într-o dimineață din vara anului 1962, ea a reușit să se apropie de traseul pe care se deplasa Maurer la guvern. Cu o scrisoare pregătită în mână s-a apropiat de mașină strigând repetat și cu voce puternică: „*Domnule Maurer, sunt fiica lui Mircea Solacolu, vreau să plec la părinții mei, vă rog să mă ajutați!*“. Maurer s-a oprit și a luat scrisoarea. Garda fusese luată prin surprindere.

Prin Ministerul de Interne, scrisoarea a ajuns la Comisia de vize și pașapoarte. Ordinul rezolutiv al primului-ministru era acela că se aprobă ca fiica lui Mircea Solacolu să plece la părinți în Brazilia, dar mai întâi să se verifice dacă Mircea Solacolu nu este cumva angrenat în mișcări sau acțiuni ale emigrației potrivnice României.

De fapt, era greu de presupus ca Mircea Solacolu să se alăture acelei părți din emigrație care ducea o politică ostilă statului român. Dimpotrivă, el era rău privit de aceștia, fiind considerat, împreună cu Gheorghe Tătărăscu și alții, un colaborator al noului regim instaurat după 1945–46 la conducerea României.

În „*Jurnalul portughez*“, Mircea Eliade notează: „*Un om politic compromis, un Tătărăscu și un vinde țară ca Mircea Solacolu*“...

După asemenea caracterizări venite din partea unei personalități ca Eliade, era evident că nici un curent al emigrației nu îl mai putea accepta pe Solacolu.

În egală măsură însă trebuie să fie clar că Mircea Eliade îi plătea de fapt o poliță lui Tătărăscu.

Mircea Eliade nu putea uita că în 1938, când Tătărăscu era premier în guvernarea carlistă, iar Armand Călinescu era ministru de Interne, el și alții ca el fuseseră arestați și internați la Miercurea Ciuc. De puțin scăpaseră să nu fie împușcați de oamenii prefectului Capitalei, Gabriel Marinescu. Ca să fie eliberat, Mircea Eliade dăduse o declarație olografă prin care se dezicea pentru „totdeauna“ de mișcarea lui Codreanu și ai săi.

Drept răsplată, în 1941, după înlăturarea lui Horia Sima din noul guvern format, ministrul Propagandei, Nichifor Crainic, îl trimitea pe Mircea Eliade atașat cultural în Portugalia, deschizându-i noul orizont pentru ceea ce a devenit acesta mai târziu când, odată cu vârsta și maturizarea, a renunțat la revanșele politice.

Pentru a se executa solicitarea premierului Maurer, un ofițer al Serviciului emigrație din DIE a fost trimis în curierat în America de Sud.

Mircea Solacolu a fost contactat la Rio de Janeiro și a avut o discuție amiabilă cu „emisarul guvernului“, care s-a edificat asupra poziției sale și a situației sociale. Nu i s-a solicitat nimic și nici nu s-au stabilit vreun fel de sarcini sau obligații. Lui Mircea Solacolu i s-au comunicat doar cerințele premierului care aprobase cererea de emigrare a fiicei sale.

De altfel, în acei ani România nu avea în Brazilia decât o reprezentanță a Uzinei „Tractorul” din Brașov, formată dintr-un inginer și doi maiștri care

asigurau asistența tehnică pentru tractoarele românești exportate în Brazilia și Uruguay.

Relațiile diplomatice cu Brazilia, întrerupte în 1942, s-au restabilit la 22 martie 1961, dar abia mai târziu a fost posibil să se deschidă un oficiu diplomatic la Rio de Janeiro și un Birou comercial la Sao Paulo.

Deși ulterior s-a format la Rio și o asociație a românilor brazilieni condusă de avocatul ardelean Hila Augustin, despre Mircea Solacolu nu s-a mai auzit și cunoscut nimic.

Grigore A. Aldea

*După Actul final de la Helsinki***Grupul de la Paris**

În contextul general al strategiilor și acțiunilor externe pentru subminarea și, în final, răsturnarea regimului comunist din România, **o coordonată importantă a reprezentat-o stimularea atitudinii contestatare a oamenilor de cultură, a intelectualilor în general.** În acest scop, a fost desfășurată o acerbă propagandă negativă la adresa politicii culturale și în materia drepturilor omului, mai ales după 1975.

Un rol deosebit a revenit Secției române a „Europei Libere”, îndeosebi **grupului de intelectuali români din capitala Franței** care s-a constituit în strânsă legătură cu Subsecția de la Paris a postului de radio respectiv, individualizat în documentele Securității sub denumirea „Grupul de la Paris”.

Cei care **au coagulat acest grup** au fost **soții Monica Lovinescu și Virgil Ierunca**, după angajarea lor la Subsecția de la Paris a „Europei Libere”.

„Grupul de la Paris” nu a reprezentat o structură instituționalizată, ci o aglutinare heterogenă de intelectuali emigranți stabiliți în capitala Franței, care s-a extins și înprospătat permanent până la căderea regimului comunist din România.

CONSTITUIRE ȘI COMPONENTĂ

Monica Lovinescu, fiica binecunoscutului critic literar Eugen Lovinescu, ziaristă și critic literar, a început să realizeze emisiuni la „Europa Liberă” în 1962, an când a fost numită șefa Subsecției din Paris. În septembrie 1947, a plecat la Paris cu o bursă a statului francez, unde la începutul anului 1948 a cerut și obținut azil politic. Din 1951 a colaborat la emisiunea în limba română a Radiodifuziunii franceze. După un timp, i s-a alăturat și soțul său, Virgil Untaru, pseudonim literar **Virgil Ierunca**.

Primii care au început colaborarea cu nucleul de la „Europa Liberă” – Paris au fost **doi emigranți din garda veche: Theodor Cazaban** (fost membru al Frăților de Cruce, plecat la studii în Franța în 1947, de unde a refuzat

înapoierea în țară) și **Jean Pârvulescu** (ziarist și scriitor, plecat ilegal în Franța în 1948, unde s-a înrolat în Legiunea Străină).

Treptat, începând cu mijlocul anilor '60, s-au alăturat grupului **mai mulți intelectuali din emigrația nouă**, mai importanți fiind următorii:

- **Sanda Stolojan**, stabilită la Paris în 1961, angajată inițial la Serviciul Refugiați al Ministerului de Externe al Franței;

- **Paul Barbăneagră**, regizor, plecat în Franța în 1964, pentru a participa la un festival internațional de film, de unde nu a mai revenit în țară, devenind crainic la „Europa Liberă”;

- Aurora Chițu, pseudonim literar **Aurora Cornu**, rămasă ilegal în Belgia în anul 1965 cu prilejul participării la un festival internațional de poezie, după care s-a stabilit la Paris;

- **Mioara Cremene**, scriitoare și ziaristă stabilită în Franța din 1966;

- **Alain Herskowitz-Paruit**, fost redactor la Radiodifuziunea Română, plecat legal din țară în 1969 în Franța, unde a lucrat ca redactor la editura pariziană Gallimard;

- **Mihnea Berindei**, istoric, plecat în Turcia în 1970 pentru un stagiu de studii și documentare, de unde a refuzat înapoierea, stabilindu-se la Paris, unde s-a angajat ca cercetător la Școala de înalte studii în științe sociale;

- **Miron Niculescu**, regizor, rămas ilegal la Paris în anul 1972, profesor la Universitatea Sorbona;

- **Dumitru Țepeneag**, rămas ilegal în Franța în anul 1974, unde a obținut funcția de redactor șef al revistei „*Caietele din Est*”;

- **Ulysse Dan Grigorescu Negroponte**, fotoreporter, stabilit la Paris în 1975;

- **Virgil Tănase**, scriitor și regizor, care a refuzat înapoierea în țară cu prilejul unei călătorii temporare la Paris, în anul 1977;

- **Paul Goma**, scriitor, plecat cu familia în Franța, în noiembrie 1977, unde a solicitat și primit azil politic;

În activitățile „Grupului de la Paris” s-a implicat și **Marie-France Ionesco**, fiica dramaturgului Eugen Ionescu, traducătoare.

STRATEGIE, MIJLOACE ȘI MODALITĂȚI DE ACȚIUNE

În linii mari, **strategia de acțiune** a „Grupului de la Paris” **a fost cea fixată postului de radio „Europa Liberă” de către administrația**

americană, având în vedere că resursele la dispoziție, începând cu Subredacția de la Paris, erau în majoritate susținute financiar de la Washington.

Odată cu politica de destindere din anii 1970, s-a constatat o oarecare diminuare a caracterului ostil al emisiunilor postului de radio „Europa Liberă”.

Sub administrația Carter, activitatea „Europei Libere” cunoaște o nouă fază de avânt și se concentrează, cu precădere, asupra unor probleme care se înscriu în sfera apărării drepturilor omului. Totodată, emisiunile postului au primit **o nouă orientare**, care constă în „**înlocuirea strategiei directe a răzvrătirii populare cu strategia indirectă a luptelor psihologice și ideologice împotriva socialismului**”¹⁾.

CIA și organisme specializate ale Administrației și Congresului SUA au primit aprobările necesare pentru finanțarea acțiunilor de disidență menite să ducă la destabilizări în statele comuniste și la crearea de probleme politice interne care să slăbească sistemul social-politic din aceste țări.

În luna mai 1980, **a fost constituit la Paris un așa-zis «grup de acțiune al „Europei Libere” pentru Franța»**, care își propunea o mai mare coordonare a activităților de racolare a oamenilor de artă și cultură din țară, aflați temporar la Paris. Din acest grup făceau parte Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Sanda Stolojan, Paul Goma, Virgil Tănase, Theodor Cazaban, George Banu, Mihai Korne și Mihnea Berindei²⁾.

În anii 1984 și 1985, „Europa Liberă” și-a extins emisiunile cu caracter anticomunist. Au devenit sistematice incitări la acțiuni disident-protestatare, acte de dezordine și manifestări de nemulțumire deschise, urmărindu-se crearea unei atmosfere de tensiune și instabilitate, instigarea populației la acțiuni contrare orândurii comuniste³⁾.

---

¹⁾ M.I./U.M. 0544: Scurt istoric privind postul de radio “Europa Liberă” (20 septembrie 1980), *apud SECURITATEA – Structuri/Cadre, Obiective și Metode*, vol. 2, 1967-1989, *Documente inedite din arhivele secrete ale comunismului*, Ed. Enciclopedică, București, 2006, p. 497

²⁾ *Ibidem*, p. 500

³⁾ M.I./DSS/U.M. 0544 – Documentar privind postul de radio “Europa Liberă” din 26 septembrie 1984, *apud Op. cit.*, p. 546

Principalele mijloace de acțiune le-au reprezentat emisiunile Subredacției postului de radio „Europa Liberă” de la Paris, realizate preponderent de către sau cu participarea membrilor grupului, și posibilitățile oferite de multe **instituții, organizații și asociații internaționale, franceze sau ale emigrației române**, dintre care menționăm următoarele:

- Comitetul Internațional pentru o Europă a Libertăților (CIEL), creat în 1978, cu sediul la Paris, care acorda ajutoare intelectualilor cu poziție contestatară din țările socialiste. În conducerea CIEL era și Eugen Ionescu, un sprijinitor al grupului, iar la conducerea Secției CIEL pentru România se aflau Paul Goma, Dumitru Țepeneag, Virgil Tănase și Jean Pârvulescu;

- Mișcarea pentru independența Europei, din conducerea căreia făcea parte și Jean Pârvulescu;

- Asociația pentru sprijinirea intelectualilor din Europa de Est, creată pe lângă Secția franceză a PEN-Club, care acorda burse de studii, specializare și documentare oamenilor de artă și cultură din țările socialiste în scopul influențării ideologice. Această asociație avea relații apropiate cu Monica Lovinescu și alți membri ai grupului;

- Fundația pentru întraajutorarea intelectualilor europeni, cu sediul la Paris, beneficiind preponderent de fonduri americane, acorda burse de studii și ajutoare materiale disidenților din țările comuniste. Președintele Pierre Emmanuel, secretara Anette Laborey și Rosaline Chenu (originară din România) au acordat asemenea ajutoare unor oameni de cultură cu poziție contestatară din țara noastră, la recomandarea Monicăi Lovinescu;

- Revista franceză „L’Alternative”, care s-a remarcat prin virulența propagandei anticomuniste și a polarizat în jurul său un grup format din emigranți din țările socialiste, între care Paul Goma, Alain Herskowitz-Paruit și Mihnea Berindei. Faptul că acest grup organiza mitinguri, simpozioane, colocvii în diverse localități din Franța, desfășura sistematic veritabile campanii împotriva statelor socialiste, conduce la concluzia că reprezenta o adevărată organizație și nu doar un simplu colectiv redacțional;

- Revista „Caietele din Est”, înființată special de „Europa Liberă” în anul 1974 pentru stimularea scriitorilor cu poziție contestatară din țările comuniste prin publicarea lucrărilor interzise de cenzură, a avut ca redactor șef

pe Dumitru Țepeneag și în colectivul de conducere pe Sanda Stolojan și Marie France Ionesco;

- Revistele „Limite” și „Ethos”, scoase tot la Paris de Virgil Ierunca;
- Editurile pariziene Gallimard (la care lucra ca redactor Alain Herskowitz-Paruit), Flammarion și Albatros, care publicau cărți ale unor disidenți din estul Europei.

Pentru realizarea obiectivelor asumate, „Grupul de la Paris” a apelat la **un arsenal bogat de modalități de acțiune.**

- În plan propagandistic, au fost folosite sistematic emisiunile Subredacției de la Paris a „Europei Libere”, având în calitate de realizatori pe Monica Lovinescu (*Actualitatea culturală românească, Teze și antiteze la Paris*) și Virgil Ierunca (*Povestea vorbei*) și drept invitați la dezbateri pe mai toți membrii grupului, în funcție de temele abordate. Totodată, au fost folosite publicațiile conduse de membri ai grupului („*Caietele din Est*”, „*Limite*”, „*Ethos*” etc.), publicații franceze („*L’Alternative*”, „*Les Temps Modernes*”, „*Politique Internationale*”, „*L’Esprit*”, „*Libération*”, „*Le Monde*” ș.a.) și edituri (*Gallimard, Flammarion, Albatros* etc.) la care grupul avea puncte de sprijin.

- Pentru procurarea datelor și informațiilor din țară, utile pentru susținerea acuzațiilor la adresa politicii culturale și în materia drepturilor omului a conducerii RSR, se apela, în primul rând, la contactarea oamenilor de cultură și a altor categorii de intelectuali aflați în vizită temporară în Franța. Unii dintre aceștia furnizau deliberat datele dorite, alții erau exploatați informativ. Principalul loc de contact era domiciliul soților Lovinescu – Ierunca, prin care au trecut, în deceniile ’70 și ’80, sute de români. Relevant în acest sens este și *Jurnalul* Monicăi Lovinescu.

Locuința Mioarei Cremene constituia un alt loc predilect de întâlnire a unor persoane din emigrație cu scriitori din țară⁴⁾.

Sarcini pe linia culegerii de informații utile aveau toți membrii grupului. Unii dintre ei au acționat în acest scop și cu prilejul deplasărilor făcute în țară (Sanda Stolojan, Mioara Cremene, Marie France Ionesco⁵⁾).

---

⁴⁾ Mihai Pelin, Op. cit., p. 93

⁵⁾ Ibidem, p. 92 și 113

- Cu prilejul contactelor realizate cu intelectuali români, în exterior sau în țară, pe lângă obținerea de materiale și date destinate valorificării propagandistice, în unele cazuri se acționa și pentru racolarea la acțiuni deschise împotriva regimului comunist. Până la sfârșitul anilor '60 racolările vizau preponderent rămânerea în străinătate a persoanelor vizate și înrolarea lor în activități anticomuniste. Ulterior, accentul s-a pus pe trimiterea acestora înapoi în țară pentru inițierea unor acțiuni deschise de protest și, eventual, coagularea unei mișcări contestatate în rândul intelectualilor. În acest mod s-a procedat cu Dumitru Țepeneag și Paul Goma care, pe timpul unei călătorii făcute la Paris, unde s-au angrenat deschis în acțiuni la adresa regimului Ceaușescu, la începutul anului 1973 au fost sfătuiți să se întoarcă în România și să continue din interior activitățile protestatar-contestatate⁶⁾.

Documente informative ale Securității publicate până în prezent⁷⁾ relevă, explicit și pe o cazuistică bogată, **etapele** parcurse de „Grupul de la Paris” și alte organisme interesate din străinătate **pentru determinarea unor** intelectuali, îndeosebi oameni de cultură, **să adopte atitudini contestatar-disidente** față de regimul Ceaușescu:

a) Identificarea oamenilor de cultură și a altor intelectuali cu potențial contestatar la adresa regimului comunist (convingeri politice anticomuniste, nemulțumiri și frustrări de ordin personal, profesional ori de altă natură).

b) Asigurarea unei mediatizări favorabile în străinătate a creației lor științifice, literar-artistice sau a conduitei civice. Lista oamenilor de cultură elogiați în emisiunile „Europei Libere” este lungă, însă nu lipsesc din ea cei care s-au remarcat, cât de cât, prin poziția contestatară față de regim.

c) Acordarea sau facilitarea obținerii de invitații, burse de documentare sau specializare și ajutoare materiale din partea unor instituții din străinătate dintre cele menționate deja. Lista e și aici lungă. Din rațiuni de spațiu, vom prezenta un singur exemplu. Paul Goma a primit de la „Europa Liberă” sume importante de bani (14.200 mărci vest-germane, 12.000 franci francezi și 1.000 dolari SUA pentru înregistrarea pe bandă, la Paris, în lectură proprie, a

⁶⁾ M.I./DSS/Direcția I: *Istoric în problema Artă-Cultură* întocmit în 1980, apud *Securitatea*, p. 524

⁷⁾ Cartea Albă a Securității vol. V – Istorie literare și artistice, 1969-1989, Editura Presa Românească, București, 1996; SECURITATEA – Structuri/Cadre, Obiective și Metode, vol. 1 și 2, Ed. Enciclopedică, București, 2006; Mihai Pelin – Op. cit. etc.

romanelor „Ușa” și „Gherla” și transmiterea acestora pe postul respectiv, în serial, în anii 1974-1975⁸⁾.

d) Sprijinirea publicării în străinătate a creațiilor proprii care, datorită conținutului, nu ar fi putut trece de rigorile cenzurii. Spre exemplu, cu sprijinul unor membri ai „Grupului de la Paris”, au fost publicate în străinătate romanele „*Ostinato*” și „*Ușa*” ale lui Paul Goma, „*Portret de om cosind în peisaj marin*” scris de Virgil Tănase, în timp ce autorii se aflau încă în țară.

e) Punerea în contact cu organe de presă din străinătate în vederea mediatizării problemelor pe care le aveau în țară și a poziției lor contestatare (ex. interviul acordat de Paul Goma în 1971, la București, corespondentului *Associated Press* la Paris, interviul luat lui Virgil Tănase, tot la București, de un reporter al publicației pariziene *Les Nouvelles Littéraires*).

f) Mediatizarea atitudinilor contestatare ale unor opozanți din țară și organizarea unor acțiuni de susținere în exterior (ex. mediatizarea acțiunii lui Paul Goma din primăvara anului 1977, acțiunile inițiate în sprijinul acestuia pe timpul anchetării de către organele de Securitate în aprilie – mai 1977 și a poetului Dorin Tudoran pentru aprobarea plecării definitive din țară, în 1985).

g) Intermedierea scoaterii ilegale din țară a unor scrisori de protest sau a unor manuscrise în vederea difuzării/publicării în străinătate. În acest scop, s-a apelat la cadre diplomatice, ziariști, lectori și alți străini veniți în România.

h) Facilitarea obținerii unor locuri de muncă în străinătate sau a unor poziții în cadrul unor organisme din exterior oamenilor de cultură care au plecat din țară după inițierea sau participarea la acțiuni publice de protest (ex. Dumitru Țepeneag – numit redactor șef la revista „*Caietele din Est*”, Paul Goma – cooptat în Noua ligă pentru apărarea drepturilor omului în România condusă de Mihai Korne și ca șef al Secției române a CIEL, Virgil Tănase – integrat în Grupul de acțiune al Sucursalei de la Paris a „Europei Libere”, Dorin Tudoran – desemnat redactor șef al revistei „*Agora*” din SUA, Liviu Cangeopol – angajat și el la aceeași publicație).

---

⁸⁾ M.I./Direcția Cercetări Penale – Declarația din 8 aprilie 1977, conform Cartea Albă a Securității, Op. cit., doc. 97, pp. 101-102

- Membrii „Grupului de la Paris” aveau și alte însărcinări:

- Paul Goma și Mihnea Berindei țineau legătura cu organismele anticomuniste (ex. Internaționala Rezistenței) și reprezentau grupul în organizarea unor acțiuni comune de susținere a disidenților din țările comuniste est-europene.

- Ulysse Dan Grigorescu Negroponte, fost ofițer de contrainformații militare în anii 1937-1944, a fost folosit în activități informative și contrainformative, pentru obținerea de informații utile la efectuarea de studii asupra unor persoane, depistarea agenților Securității infiltrați în organizațiile emigrației române etc.

CONECȚIILE CU SERVICIILE SECRETE STRĂINE

„Grupul de la Paris” fiind constituit în jurul Subsecției de la Paris a „Europei Libere”, **era inevitabil legat de CIA**, principalul serviciu de informații al SUA. Între anii 1951-1971, postul de radio „Europa Liberă” a fost sub tutela CIA, care îl finanța și îi coordona activitatea. Începând din 1971, „Europa Liberă” a trecut sub controlul Congresului american, însă în conducerea postului erau tot cadre ale CIA, iar o parte din fonduri proveneau, în mod acoperit, tot de la serviciul de informații.

Subsecția „Europei Libere” de la Paris, condusă de Monica Lovinescu, era coordonată de americanul James Edwards, cadru al CIA⁹⁾.

De asemenea, Fundația pentru întraajutorarea intelectualilor europeni, care conlucra apropiat cu „Grupul de la Paris”, era condusă de Pierre Emmanuel, de asemenea cadru al CIA¹⁰⁾.

Ulysse Dan Grigorescu Negroponte, însărcinat cu activitatea informativă și contrainformativă în cadrul grupului, conlucra îndeaproape cu CIA, aflându-se în relații cu americanii din țară¹¹⁾.

Având în vedere că „Grupul de la Paris” își desfășura activitatea pe teritoriul Franței, era justificat ca **și serviciile de informații franceze** să interfereze cu membrii acestuia.

⁹⁾ MI/DSS/UM 0544 – Scurt istoric privind postul de radio „Europa Liberă” întocmit la 20 septembrie 1980, *apud* SECURITATEA ... , vol 2, p. 500

¹⁰⁾ MI/DSS/UM 0544 – Notă sinteză din 30 octombrie 1980 privind instituții și organizații din străinătate folosite de postul de radio „Europa Liberă”, Op. cit., p. 514

¹¹⁾ Fișă personală întocmită de Securitate în anul 1982, *apud* Mihai Pelin Op. cit., p. 496

Jean Pârvulescu era agent al serviciului de informații francez de pe timpul înrolării în Legiunea Străină, care l-a folosit la unele acțiuni provocatoare în rândul emigrației române și împotriva unor membri ai Ambasadei R.S. România la Paris¹²⁾.

La începutul anilor '80, sub motivația asigurării protecției emigranților față de eventualele acțiuni represive ale serviciilor speciale comuniste, DST (n.n. Direcția de Supraveghere a Teritoriului, serviciul francez de contraspionaj) a realizat contacte directe și cu exponenți ai emigrației române, între care Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma, Virgil Tănase. În acest context, în prima parte a anului 1982, DST și Virgil Tănase au instrumentat o operațiune vizând discreditarea regimului de la București. Este vorba de dispariția din Paris a lui Virgil Tănase timp de circa trei luni, care a fost pusă pe seama răpirii lui de către Securitatea română, deoarece îl atacase, într-un articol, direct pe Nicolae Ceaușescu. Directorul revistei „*Les Nouvelles Littéraires*” a publicat un articol despre dispariția lui Virgil Tănase, care a generat o reacție în lanț, la nivel propagandistic. În fapt, Virgil Tănase a plecat undeva la țară, sfătuit de DST, într-o locație pusă la dispoziție de grupul de la revista „*L'Actuel*”, cu 20.000 franci puși la dispoziție de editura *Flammarion*. Scenariul a fost cunoscut de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, care au fost avertizați să mențină secretul operațiunii pentru a nu compromite sursa DST¹³⁾.

Povestea dispariției misterioase a lui Virgil Tănase s-a încheiat în coadă de pește: a reapărut la fel de neașteptat după cum dispăruse, cartea promisă să explice circumstanțele întâmplării nu a explicat, de fapt, nimic¹⁴⁾. Ecourile s-au prelungit, însă, fiind stimulate și de apariția cărții „*Am refuzat să ucid*”, a lui Matei Pavel Haiducu (Hirsch), suspectat de mulți că s-a băgat singur în seamă.

În legătură cu interferențele „Grupului de la Paris” cu serviciile de informații străine mai menționăm doar câteva aspecte:

---

¹²⁾ MI/DSS – Documentar din 10 mai 1980 privind „atacurile dușmănoase întreprinse de elemente din emigrație și alte cercuri reacționare din străinătate, în scopul subminării politicii culturale a RSR”, *apud* Mihai Pelin, Op. cit., p. 569

¹³⁾ Monica Lovinescu: *Jurnal, 1981-1984*, Ed. Humanitas, București, 2002, p. 81

¹⁴⁾ Mihai Pelin, Op. cit., p. 368

- CIA își introducea oameni, agenți și colaboratori, în secțiile naționale ale postului de radio „Europa Liberă”¹⁵⁾;

- Multe materiale de interes pentru „Europa Liberă” erau colectate și scoase ilegal din țară prin Ambasada SUA la București, precum și prin alte reprezentanțe diplomatice occidentale;

- În condițiile întăririi măsurilor de control informativ asupra intelectualilor cu poziție contestatară deschisă, în a doua parte a anilor '80, serviciile de informații au apelat mai mult la ziariști, lectori, doctoranzi și alte categorii de străini, pentru contactarea acestora în scopul susținerii și preluării de materiale pentru alimentarea propagandei anticomuniste.

Cazuistica informativă privind conexiunile „Grupului de la Paris” cu servicii de informații străine este mult mai consistentă. Am preferat, însă, să prezint doar aspectele care rezultă din documente informative publicate până în prezent.

LUMINI ȘI UMBRE ÎN ACTIVITATEA „GRUPULUI DE LA PARIS”

„Grupul de la Paris” și instrumentele avute la dispoziție, în primul rând Subsecția postului de radio „Europa Liberă” din capitala Franței au avut, indubitabil, un rol important la erodarea imaginii externe a politicii culturale și în materia drepturilor omului a regimului Ceaușescu, precum și, într-o măsură mai redusă, la stimularea atitudinii contestatar-protestatara a oamenilor de cultură și a altor categorii de intelectuali.

Nu voi insista asupra aspectelor benefice ale activității grupului pentru evoluția României spre democrație, deoarece ele, ca și activitățile Secției române a “Europei Libere”, au fost pe larg prezentate, deseori cu exagerări, după decembrie 1989.

Voi aborda, însă, **spectrul umbrelor din activitatea „Grupului de la Paris”**, evitat de mai toți analiștii care au scris despre activitatea anticomunistă a grupărilor semnificative din cadrul emigrației române:

a) **Activitatea intelectualilor români** care au gravitat în jurul Subredacției de la Paris a postului de radio „Europa Liberă”, declarat anticomunistă, **a avut** surprinzător și o **amprentă antiromânească**. Miza

---

¹⁵⁾ Notă a DSS din 25.02.1980, cf. Op. cit., p. 252

luptei ideologice cu regimul comunist de la București i-au orbit într-atât încât să piardă din vedere prezervarea valorilor fundamentale ale statului și națiunii române.

În condițiile în care cercurile iredentiste și revizioniste maghiare, din Ungaria și emigrație, și-au intensificat atacurile la adresa unității și integrității teritoriale a României, îndeosebi după 1980, **Secția română a „Europei Libere”, inclusiv Subsecția sa de la Paris și intelectualii din jurul său, nu au reacționat în nici un mod în apărarea intereselor naționale.** Solicitățile transmise periodic de serviciul național de informații, prin diverși emisari, conducerii Secției Române a „Europei Libere”, de a se implica în combaterea acțiunilor iredentiste și revizioniste maghiare s-au lovit sistematic de un refuz categoric¹⁶⁾.

Mai mult, la indicațiile primite de la Washington, „Europa Liberă” acționa prioritar pentru difuzarea unor materiale negative privind situația minorității maghiare din România¹⁷⁾.

Menționez, în context, și faptul că la solicitarea lui Mihnea Berindei adresată organizatorilor reuniunii de la Cracovia (25-28 august 1988) pe tema drepturilor omului în țările socialiste, au fost invitați și unii membri ai organizației „România Liberă” de la Budapesta¹⁸⁾, organizație înființată de serviciul de informații ungar AVO pentru a selecționa și instrui fugarii români care aveau să fie implicați în acțiunile diversioniste din țara noastră din decembrie 1989 și martie 1990.

Cu totul de neînțeles rămâne susținerea „Proclamației de la Budapesta” din 16 iunie 1989 de către majoritatea membrilor „Grupului de la Paris” (Mihnea Berindei și Mihai Korne s-au numărat printre cei șase români din emigrație care s-au deplasat la Budapesta și au semnat documentul împreună cu reprezentanții Frontului Democratic Maghiar, iar Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma, Marie-France Ionesco, Sanda Stolojan, Theodor Cazaban și Alain Herskowitz—Paruit s-au alăturat ulterior). Amintesc faptul că în textul acestei declarații, care viza în mod declarat îmbunătățirea relațiilor româno-maghiare, figura un pasaj care nu trebuia să scape nesesizat, respectiv:

---

¹⁶⁾ Op. cit., p. 423

¹⁷⁾ Notă a DSS/UM 0195 din 22.04.1987, conform Op. cit., p. 424

¹⁸⁾ Mihai Pelin, Op. cit, p. 528

„Transilvania este un spațiu geografic de complementaritate; Trebuie garantat dreptul la o reprezentare politică autonomă și la autonomie culturală a fiecărei națiuni”¹⁹⁾.

b) O altă umbră a activității „Grupului de la Paris” a reprezentat-o faptul că, în paralel cu demascarea abuzurilor și exceselor regimului de la București, **nu a găsit de cuviință să aprecieze mai nimic din ce s-a realizat bun în țară în acei ani**, pornind de la premisa falsă că astfel ar susține orânduirea comunistă.

Această modalitate de gândire a condus la o situație aberantă. În timp ce presa franceză a elogiât Turneul efectuat la Paris, în ianuarie 1981, de colectivul artistic al Teatrului Național din București, Monica Lovinescu a făcut comentarii critice la adresa artiștilor români, într-o emisiune a „Europei Libere” din 23 ianuarie. Cauza acestei atitudini, care a revoltat multă lume din emigrație și dintre specialiștii francezi, se datora tentativelor nereușite ale lui Virgil Ierunca și Monica Lovinescu de a contacta membri ai trupei, inclusiv pe directorul Radu Beligan, pentru a obține declarații valorificabile propagandistic împotriva autorităților de la București²⁰⁾.

Interesantă, în context, este o observație formulată de un om implicat în fenomenul propagandistic, Nicolae Stroiescu – Stănișoară, aflat o perioadă la conducerea Secției Române a „Europei Libere”. Într-o discuție cu o legătură din țară, acesta a afirmat că *„activitatea «Grupului de la Paris» face mari deservicii țării, întrucât atacurile lor, în cele mai multe cazuri, converg în direcția unor atacuri maghiare și sovietice”²¹⁾.*

c) **Activitatea propagandistică în domeniul cultural** a grupului, îndeosebi emisiunile Monicăi Lovinescu și Virgil Ierunca de la Subsecția de la Paris a „Europei Libere”, a obstrucționat imixtiunile guvernării comuniste în activitatea cultural-artistică, însă, colateral a perturbat semnificativ climatul din rândul oamenilor de cultură și artă.

---

¹⁹⁾ Declarația de la Budapesta, material postat de Dan Tănăsescu pe 28.11. 2011. A se vedea și *Vitralii - Lumini și umbre* nr. 10, pag.39

²⁰⁾ Notă a DSS din 5.02.1981, cf. Op. cit., p. 303-304

²¹⁾ Mihai Pelin, Op. cit., p. 366

Monica Lovinescu și grupul său au ideologizat la extrem modul de evaluare a oamenilor de artă și cultură din țară, înlocuind criteriul estetic cu cel al neangajării politice față de puterea comunistă. În mod deliberat partizan, au sprijinit prin instrumentele la dispoziție oamenii de cultură care nu s-au aliniat comandamentelor conducerii ideologice și, în același timp, i-au dezavuat pe ceilalți, ca urmare, în anii '70-80, **s-a creat o falie în rândul oamenilor de cultură și artă, îndeosebi al scriitorilor**, unii acuzându-i pe ceilalți că au sprijinit guvernarea comunistă, respectiv că sunt «oamenii „Europei Libere”». Mai mult, unii s-au considerat unicii apărători ai specificului românesc în cultură, iar cei preocupați de raportarea la valorile din alte culturi, au fost etichetați ca deficitari la capitolul patriotism.

Aceste dizarmonii din mediul cultural se resimt și în prezent și vor persista încă, până la dispariția fizică a protagoniștilor .

d) **În activitatea lor propagandistică** pentru subminarea regimului Ceaușescu, **membrii grupului au apelat, în scop de manipulare, la instrumente specifice războiului psihologic**, pornind de la prezentarea unor aspecte trunchiate sau ușor deformate ale realității obiective și ajungând până la dezinformare și mistificare.

Din rațiuni de spațiu, mă voi rezuma doar la câteva exemple:

- Criticile regimului de la București pe tema sistematizării rurale au fost umflate la cote apocaliptice în presa occidentală și în emisiunile posturilor de radio străine în limba română. „Europa Liberă” nu a sesizat sau nu a vrut să sesizeze diversiunea maghiară referitoare la faptul că cele mai afectate de acest proces ar fi fost satele cu populație preponderent maghiară.

- În momentul în care a aflat de la Vlad Georgescu că membri ai redacției de la München au dubii cu privire la răpirea lui Virgil Tănase de către Securitate, Monica Lovinescu i-a spus acestuia: „*Chiar dacă nu este adevărat, noi trebuie să susținem ideea până la capăt, așa este bine*”²²⁾.

- Un exemplu clar de mistificare îl reprezintă atribuirea lui Paul Goma, de către „Europa Liberă”, a paternității scrisorii adresate în ianuarie 1977 de soții Sergiu și Carmen Manoliu din București, pictori amatori, viitoarei Conferințe

---

²²⁾ Ibidem, p. 367

pentru Securitate și Cooperare în Europa, în care se semnala că în România nu erau respectate drepturile omului. Postul de radio „Europa Liberă”, care a făcut publicitate acestui demers, a procedat astfel pentru a-i conferi o mai mare substanță. În fapt, Paul Goma transmisese presei străine o scrisoare deschisă în sprijinul intelectualilor cehoslovaci care au semnat „Charta ’77”²³⁾.

SECURITATEA ȘI „GRUPUL DE LA PARIS”

În circumstanțele prezentate mai sus – conexiunile cu servicii secrete străine, nesusținerea și chiar obstrucționarea prezervării unor valori fundamentale ale statului și națiunii române – era deplin justificată monitorizarea „Grupului de la Paris”, ca și a postului de radio „Europa Liberă”, de către serviciul național de informații din perioada comunistă.

Justificate erau și măsurile de contracarare a acțiunilor antiromânești și încercările de conștientizare la unii dintre membrii și susținătorii grupului a nevoii de a contribui la apărarea unor valori perene ale statului și poporului român.

Evident că documentele Securității din epocă purtau amprenta comandamentelor politice, coordonatele anticomunistă și antiromânească ale activităților grupului fiind dificil de separat.

În final, consider necesar să fac o precizare, în ce privește acțiunile violente de descurajare pe care le-ar fi preconizat sau întreprins Securitatea împotriva unor exponenți ai emigrației. Ca ofițer de informații care am lucrat în structurile cu competențe pe profilul Antisubversiune în interiorul țării, începând din anul 1968, precizez că, în concepția de muncă, nu era luată în considerare, sub nici o formă, posibilitatea lichidării fizice a persoanelor documentate cu activități împotriva securității statului, așa cum era configurată în acea perioadă. Aceeași concepție guverna și activitatea Centrului de Informații Externe, care avea competențe informative și în cadrul emigrației.

Gl.bg. (r) Vasile Mălureanu

---

²³⁾ MI/DSS-Notă din 12 martie 1978, cf. Op. cit., p. 134

Organizația „România liberă” de la Budapesta

În structura emigrației apare, în anii 1986-1989, **un segment particular, un fel de anticameră a emigrației**. Este vorba despre **românii care au părăsit ilegal țara și au staționat în Ungaria, în drumul lor spre Occident**.

În 1986, Serviciul național de informații a sesizat că fenomenul de trecere frauduloasă a frontierei – destul de ridicat în acea perioadă, mai ales la frontiera cu Iugoslavia, datorită situației economice precare din țară s-a amplificat la cea cu Ungaria. Studiul efectuat asupra acestui aspect a condus la concluzia că **filiera ungară de ajungere în Occident era rezultatul unei acțiuni bine puse la punct și finanțată substanțial de organizații maghiare, susținute de Serviciul de informații al Ungariei¹⁾, în colaborare cu alte servicii secrete și organizații din Occident**.

Competențe pe problematica antisubversiune iredentist-revizionistă maghiară avea Direcția I – Informații Interne, printr-un colectiv de ofițeri specializat. În plus, șeful acestei unități conducea grupa operativă înființată la nivelul Departamentului Securității Statului (DSS), un veritabil comandament de luptă împotriva subversiunii de factură iredentist-revizionistă maghiară. Această grupă operativă fusese înființată în condițiile în care, începând din anul 1980 s-a semnalat o intensificare a acțiunilor iredentiste și revizioniste maghiare. Prin 1987, conducători naționaliști unguri au lansat versiunea că Tratatul de la Trianon ar fi fost valabil doar 70 de ani și că, în 1990, urma să fie revizuit. Mai mult, se afirma că tratatul devenea nul, conform unor prevederi ale lui, dacă se dovedea că una din părți nu a respectat clauza cu privire la tratarea egală a tuturor naționalităților din teritoriile vizate²⁾. Tendințele revizioniste ale naționaliștilor unguri, inclusiv din guvern, au fost încurajate în anii 1988 și 1989 de unii conducători occidentali, care au promis că, în cazul discutării problemei Transilvaniei și Banatului în organismele ONU, vor sprijini interesele Ungariei³⁾.

Filiera ungară de ajungere în Occident era stimulată printr-o propagandă „subterană”. Agentura ungară din România, mai ales din Transilvania și Banat, răspândea în diverse medii știri privind posibilitățile de

¹⁾ Colonel (r) Doctor Gheorghe Rațiu, *Raze de lumină pe cărări întunecate*, Ediția a II-a revăzută și adăugată, Ed. PACO, București, 2012

²⁾ Ibidem, p. 143

³⁾ Ibidem p. 147. V. și Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu: *Evenimentele din decembrie 1989 în percepția unui ofițer de informații interne*, în *Vitralii – Lumini și umbre*, nr. 3/Iunie 2000, pp. 22-23.

ajungere în Occident pentru cei care soseau în Ungaria legal sau ilegal. Între acestea erau menționate existența unor canale de trecere ilegală a frontierei terestre cu Austria și posibilitatea procurării unor acte false ungare și a îmbarcării cu acestea pe vapoarele de croazieră pe Dunăre până la Viena⁴⁾.

În vara anului 1987, când fenomenul era în plină amploare, **autoritățile ungare au îngustat căile de ajungere ilegală în Occident**. În aceste circumstanțe, mulți români au încercat să forțeze frontierele cu Austria și Iugoslavia, majoritatea fiind prinși, arestați și condamnați. Așa s-a reușit „stocarea” unui număr tot mai mare de transfugi români, număr care, în 1989, a ajuns la circa 6.000 de persoane. Pentru a amplifica efectele propagandistice ale fenomenului, autoritățile ungare lansau cifre de până la 61.000⁵⁾.

În septembrie 1987 s-a anunțat înființarea la Budapesta „de către transfugi români” a organizației „România Liberă”, creație a Brigăzii România a Securității R.P. Ungare, manipulată prin Forumul Democratic Maghiar, formațiune politică aflată în opoziție. Conștienți că „Ardealul nu poate fi obținut fără români”, revizionistii ungari au căutat să-și atragă sprijinul unei părți a populației majoritare, iar organizația „România Liberă” de la Budapesta trebuia să devină expresia aceluia sprijin. **Fără a sesiza capcana neorevizioniștilor unguri, lideri ai Uniunii Mondiale a Românilor Liberi (UMRL), îndeosebi Doru Novacovici și Sandu Pobereznic, au acceptat să patroneze organizația „România Liberă” împreună cu oficiali de la Budapesta**⁶⁾.

Organizația „România Liberă”, al cărei prim președinte a fost Marin Roșca, economist din Timișoara, **a anunțat de la început că luptă împotriva regimului din România, fiind ascunse adevăratele scopuri antiromânești vizate de inițiatorii acesteia**.

Din primele date obținute de Serviciul național de informații rezulta că, la început, organizația număra doar 40-50 de tineri, dintre care numai câțiva aveau cel mult studii liceale.

Principalul punct de întâlnire al fugarilor români îl constituia Biserica Sf. Ștefan din Budapesta, unde preotul paroh Nemeth Geza le acorda ajutoare primite de la organizații naționaliste maghiare și UMRL și îi dirija spre organizația „România Liberă”⁷⁾, sub pretextul că aceasta îi poate ajuta în continuare.

⁴⁾ Ibidem, p. 157

⁵⁾ Ibidem, p. 158

⁶⁾ Aurel I. Rogoian, *Fereastra serviciilor secrete, România în jocul strategiilor globale*, Ed. Compania, 2011, p. 131

⁷⁾ Colonel (r) Doctor Gheorghe Rațiu, Op. cit., p. 159

În anul 1988, s-a trecut la acțiuni de racolare pe o scară mai largă. UMRL, care a crezut în cauza anticomunistă a asociației „România Liberă”, sprijinită de oficialități ungare, a înființat pe teritoriul Ungariei tabere de transfugi români, în contextul în care țara vecină aderase la Convenția de la Geneva pentru refugiați și începuse să obțină subvenții de la Comitetul ONU pentru refugiați. În aceste tabere, se făcea o selecție a fugarilor dispuși să devină luptători de gherilă urbană, care erau transferați apoi în tabăra de la Bicske (40 Km de la Budapesta, spre Tatabánya), unde se înființase un centru de pregătire paramilitară a unor membri ai organizației „România Liberă”, care aveau să participe ulterior la acțiuni în România. Șeful grupului de circa 400 de români instruiți aici era Gheorghe Manea, fost tehnician la o rafinărie din Ploiești, în condițiile în care Marin Roșca fusese recompensat cu o viză de plecare în Occident. Pregătirea viitorilor combatanți era făcută de instructori unguri originari din România. Sandu Pobereznic era prezent perioade îndelungate în tabăra de la Bicske⁸⁾.

Etapizat, **membri ai organizației „România Liberă” au început să fie angrenați în acțiuni antiromânești.** Pentru început, erau trimiși în triajul căilor ferate de la Budapesta, unde **făceau inscripții ori lipeau afișe** ostile regimului Ceaușescu pe vagoanele garniturilor de tren care plecau spre România.

Apoi, au fost folosiți la demonstrațiile zgomotoase antiromânești organizate la Budapesta, îndeosebi în fața ambasadei țării noastre, mai amplă fiind cea din 3 iulie 1989.

Concomitent, au început să fie trimiși ca emisari în țară pentru a înființa filiale ale asociației „România Liberă” locale în București și localități din Transilvania. În toamna anului 1989 existau astfel de grupări în Capitală, la Cluj, Timișoara, Târgu Mureș, Lugoj, Brașov, Sibiu etc. Erau recrutați tineri români, unguri și țigani, de regulă muncitori din rândul celor animați de ideea de a pleca din țară. Li se spunea acestora că vor fi sprijiniți să ajungă în Occident, dar că pentru aceasta trebuiau să dovedească faptul că au desfășurat activități anticomuniste. Unii dintre ei au fost antrenați la difuzarea de manifeste și la inscripționarea unor texte pe pereți sau pe asfalt⁹⁾.

Sub masca anticomunismului, autoritățile ungare au folosit membri ai asociației „România Liberă” **și în acțiuni antiromânești**, coordonate de un veritabil comandament instalat la Budapesta care organiza acțiuni vizând

---

⁸⁾ Ibidem, p. 160

⁹⁾ Ibidem, pp. 160-161

răsturnarea regimului Ceaușescu și valorificarea oportunităților conferite de acest proces pentru realizarea obiectivelor iredentiste și revizioniste¹⁰⁾.

La 17 iunie 1989, la inițiativa reprezentanților Forumului Democrat Maghiar, șase români din emigrație (Ariadna Combes, Mihnea Berindei, Mihai Korne, Ion Vianu, Dinu Zamfirescu și Stelian Bălănescu) au fost atrași la semnarea „Declarației de la Budapesta”, un document rușinos, care contesta implicit Tratatul de pace semnat în palatul Trianon și dreptul României asupra Transilvaniei, considerată drept „spațiu de complementaritate”. Ulterior și alți români din emigrație au aderat la această „Declarație”, printre alții Paul Goma, Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, Neagu Djuvara, Vladimir Tismăneanu, Doru Braia și fostul rege Mihai.

Cele mai importante misiuni îndeplinite de membri ai organizației „România Liberă” pregătiți în tabăra de la Biske le-au reprezentat angrenarea în **acțiunile diversioniste din decembrie 1989** de la Timișoara, București și alte localități, vizând declanșarea revoltei populare, **și din martie 1990** de la Târgu Mureș, pentru stimularea confruntărilor violente dintre români și maghiari.

În context, este interesant de menționat **cum a reușit serviciul de informații ungar să introducă în țară câteva sute de fugari** (colonelul Gheorghe Rațiu estimează această cifră la 300 – 400¹²⁾). S-a apelat la un sistem relativ simplu: trecerea ilegală a frontierei româno-ungare, de această dată în sens invers, fenomenul devenind mai evident în septembrie 1989. În paralel, autoritățile ungare au început să predea grănicerilor români grupuri de astfel de persoane sub pretextul că intraseră ilegal pe teritoriul Ungariei, în care erau incluse și fugari aflați în slujba lor.

S-au obținut informații că aceste persoane veneau din tabăra de Biske și că erau trimise în țară pentru executarea unor misiuni. Conform declarațiilor făcute de unele dintre aceste persoane în cadrul activităților de cercetare informativă la care au fost supuse, misiunile lor constau în introducerea în România de materiale de propagandă anticeaușistă și antiromânească pe care să le răspândească în zona Transilvaniei și Banatului, stimularea nemulțumirilor și chiar declanșarea exprimării deschise a acestora și a unor acte de violență împotriva autorității de stat. În momentul în care se semna un conflict într-o localitate din zonă, ei trebuiau să se deplaseze urgent acolo, să-l amplifice și să-l direcționeze¹¹⁾.

---

¹⁰⁾ Ibidem, p. 162

¹²⁾ Ibidem, p. 178

¹¹⁾ Filip Teodorescu – *Un risc asumat*, Ed. Viitorul Românesc, 1992, p. 49

Numărul mare de persoane implicate în această operațiune și disfuncțiile în planul cooperării cu Comandamentul Trupelor de Grăniceri au făcut ca serviciul național de informații să nu poată monitoriza adecvat mișcările fugarilor români reveniți în țară¹³⁾.

În ce privește implicarea unor fugari proveniți din Ungaria la amorsarea evenimentelor din decembrie 1989 nu mai sunt dubii.

În zilele acelea de foc, conducerea DSS a avut confirmarea deplină a misiunii persoanelor venite din Ungaria. Cele mai multe orașe - țintă ale emisarilor veniți de la Budapesta (Timișoara, București, Arad, Cluj, Brașov, Caransebeș, Lugoj, Cugir, Sibiu, Cislădie, Tg. Mureș, Oradea etc.) au fost cuprinse, în după-amiaza zilei de 22 decembrie, de furia unor revolte aparent ilogice. Încă din seara zilei de 21 decembrie devenise evident că, pe linia Timișoara – Reșița – Caransebeș - Alba Iulia (Cugir) – Sibiu – Brașov, Banatul și Transilvania erau încercuite de focarele unor violențe extreme¹⁴⁾.

În legătură cu implicarea lor în declanșarea confruntărilor violente româno-maghiare de la Târgu Mureș, doresc să menționez o relatare făcută de cunoscutul ziarist Dorin Suciu, cu prilejul unei întâlniri a unor membri ai redacției Vitralii cu cititori din Târgu Mureș în luna martie 2011. Relatarea invocată se referea la faptul că, în ziua de 20 martie 1990, la aglomerarea publică din centrul orașului, în condițiile cunoscute de tensiune și iritare, tonul confruntării violente l-a dat un grup compact de tineri. Persoane din acest grup, care erau postate între „taberele” română și maghiară, au început, într-un moment de confuzie, să lovească atât în români cât și în maghiari, cu bâte, răngi și alte obiecte contondente, după care au dispărut. Dorin Suciu a precizat că a filmat momentul și a trimis caseta la Televiziunea Română. Imaginile respective nu au fost, însă, difuzate niciodată. Din această relatare, rezultă cu claritate similitudinea, ca vestimentație și mod de acțiune, cu diversioniștii care au început să spargă vitrine, să incendieze și să arunce cu obiecte spre instituții publice și unități militare la Timișoara.

În final, doresc să menționez că **nu toți membrii organizației „România Liberă” au acceptat să se implice în acțiunile antiromânești ale comanditarilor unguri**. Relevante, în acest sens, mi se par relatările făcute de Doru Staicu, ultimul președinte al organizației, ziariștilor Răzvan Belciuganu și Poliana Mardari, publicate la 18 noiembrie 2004 în *Jurnalul Național*.

¹³⁾ Revista Vitralii – Lumini și umbre, nr. 3/Iunie 2000, pp. 20-21

¹⁴⁾ Aurel I. Rogojan, Op. cit., pp. 132-133

Doru Staicu, fost sportiv de performanță (luptător de greco-romane), ajuns ilegal în Ungaria în noiembrie 1988, a devenit președinte al organizației „România Liberă” la 5 iunie 1989. După lansarea „Declarației de la Budapesta”, Doru Staicu a fost chemat de inițiatorii unguri să semneze și el documentul în numele organizației „România Liberă”. Întrucât în „Declarația de la Budapesta” se făceau referiri la „dreptul de reprezentare politică autonomă și autonomie culturală a fiecărei națiuni”²⁵⁾, Doru Staicu a hotărât să nu semneze: „*Mi-am dat seama în acel moment că autoritățile ungare vor să ne folosească pentru scopuri murdare*”, a precizat Doru Staicu.

În zilele următoare a fost contactat de un partid din Ungaria pentru a participa la Congresul „Solidarității” din Polonia, unde trebuia să declare că Transilvania este pământ unguresc. Doru Staicu afirmă că a refuzat și această propunere și a decis încetarea oricăror relații cu autoritățile ungare.

Ca urmare a acestor refuzuri, autoritățile ungare au retras sprijinul logistic acordat organizației „România Liberă”, luându-i sediul și clubul unde se întâlneau membrii săi.

Informându-l cu aceste aspecte pe Ion Rațiu, președintele UMRL, Doru Staicu a fost sfătuit de către acesta să dizolve organizația și să părăsească Ungaria. Ca urmare, a anunțat dizolvarea organizației „România Liberă” mai multor cotidiane străine și ambasadelor SUA, Canadei, Angliei și Austriei la Budapesta. Sfatul de a părăsi Ungaria a fost mai greu de pus în practică. Spre deosebire de ceilalți lideri ai organizației, cererea sa de azil politic adresată Ambasadei Austriei nu a fost aprobată. În aceste circumstanțe, în noaptea de 1/2 octombrie 1989, cu ajutorul unei călăuze, a trecut ilegal în Austria, de unde, cu ajutorul UMRL, a ajuns în Olanda, unde a cerut azil politic.

Este evident, din cele prezentate, că **autoritățile ungare, care au creat organizația „România Liberă” pentru a servi drept paravan în manipularea unor fugari români, au renunțat la aceasta când nu a mai răspuns la comenzi și nu le mai era utilă.**

Gl.bg. (r) Vasile Mălureanu

---

¹⁵⁾ A se vedea articolul *Declarația de la Budapesta*, în *Vitralii – Lumini și Umbre* nr. 10, Martie-Mai 2012, pp. 39-44

Ce se întâmplă astăzi?

Efectele emigrării la nivelul statului român

Până prin anii '70, Europa occidentală a impus o serie de restricții în ceea ce privește imigrarea. Îmbătrânirea populației, scăderea natalității, reducerea în cifre absolute a populației, pe fondul unei necesități sporite de forță de muncă, au impus relaxarea acestor restricții. Din acel moment, unele state, printre care și România, au început să furnizeze Occidentului capital uman.

Ca pretutindeni în lume, de altfel, în țara noastră fenomenul migrației are un istoric marcat de perioade de ascensiune și declin, ca urmare a condițiilor interne economice, sociale și politice¹⁾.

Acest fenomen, care s-a accentuat odată cu schimbarea regimului comunist, a avut și are implicații profunde. România pierde nu doar forță de muncă. Aceste pierderi pot fi de asemenea sesizate pe plan economic, social și demografic. Cu toate acestea, decidenții nu au luat și nu iau măsuri de descurajare a emigrației. Dimpotrivă, unii dintre ei chiar au stimulat-o și, drept urmare, noi și noi grupuri de români își părăsesc țara.

Statisticile ne arată că suntem tot mai puțini în fiecare an, pentru că odată cu plecarea tinerilor români, pleacă cu ei și copiii pe care aceștia îi au, sau pe care i-ar fi putut avea. Drept urmare, dacă România va continua să meargă pe această cale, peste numai 20 de ani economia țării nu va mai putea fi susținută de forța de muncă activă.

În contextul general al deplasărilor umane dincolo de frontiere, migrarea forței de muncă este greu de cuantificat. Este însă cert că în ultimii ani ea a devenit cea mai importantă componentă a migrației românești²⁾.

Punând la dispoziția noului stat gazdă capacitățile lor intelectuale (de exemplu: cercetătorii români de la NASA), savanți și cercetători de mare calibru ajută la dezvoltarea acestuia. Pierderile statului român devin în mod automat un câștig pentru statul gazdă.

---

¹⁾ Monica Roman, Cristina Voicu: "Câteva efecte socio-economice ale migrației forței de muncă asupra țărilor de emigrație. Cazul României", 2010, ASE București

²⁾ Idem

Potrivit Revistei *Ad Astra*³⁾, în anul 1989 în România lucrau peste 150.000 de cercetători. Numărul lor a scăzut dramatic, astfel că în anul 2002 statisticile oficiale înregistrau doar 38.433 de salariați în cercetare.

Emigrarea tinerilor cercetători este o mare pierdere pentru țară, atât prin dispariția potențialului intelectual, științific și economic pe care îl reprezintă aceștia, cât și prin pierderea investiției făcute în educarea lor.

Plecarea forței de muncă din țara noastră afectează considerabil creșterea economică a țării. În același timp, statele dezvoltate ale Uniunii Europene care vor continua să atragă capital uman din România vor evolua mai rapid, consecința fiind aceea că prăpastia dintre acestea și România se va lărgi permanent.

O serie de autori consideră că România, o țară cu distorsiuni ale pieței muncii, incapabilă să ofere locuri de muncă tuturor celor care doresc să muncească, are și beneficii pe termen scurt de pe urma migrației, în sensul că șomerii sunt absorbiți de alte piețe și, pe de altă parte, emigranții investesc o parte din veniturile câștigate peste hotare în afaceri sau în bunuri cumpărate în România. Emigranții români, odată cu venirea lor periodică sau definitivă în țară, aduc noi mentalități, elemente de civilizație modernă, o mai înaltă disciplină a muncii, noi cunoștințe și deprinderi de a accesa tehnologii avansate – toate acestea putând fi considerate drept efecte pozitive.

Este însă evident că prin continuarea actualelor tendințe, România riscă să devină, pe termen lung, o țară importatoare de forță de muncă, cel mai probabil din țările arabe și din China.

1. Efecte asupra bugetului statului

În ansamblu, impactul pe care îl are asupra economiei naționale emigrarea unor cetățeni români poate fi sintetizat astfel: statul român a avut și are de pierdut din punct de vedere financiar, în urma emigrării unei părți a populației sale.

Asemenea pierderi sunt deosebit de evidente în cazul medicilor. Președintele Colegiului Medicilor din România, Vasile Astărăstoae⁴⁾ apreciază că: „Am ajuns în situația periculoasă ca, din 2007 și până în prezent, să avem peste 9.000 de medici care au plecat, nu mă refer la cei care au solicitat

---

³⁾ *Ad Astra*: Revista tinerilor cercetători români

⁴⁾ <http://www.ziare.com/social/spital/astarastoae-nu-banii-sunt-principala-cauza-a-plecarii-medicilor->

adeverințe pentru conformitate și al căror număr este mai mare. Iar din rezidențiat pe piața muncii sunt aproximativ 7.000. Deja avem un deficit de medici. Pentru fiecare medic care a plecat, statul român a cheltuit 80 de milioane lei vechi, pe an, vreme de șase ani de zile, și 210 milioane lei vechi pe an la rezidențiat, iar rezidențiatul este de minim trei ani. Am produs pentru Europa și nu am primit nimic în schimb. Colegiul⁵⁾ a semnalat acest pericol încă din 2007, dar din nefericire decidenții nu au înțeles”.

Numai prin plecarea medicilor care și-au depus dosarele anul trecut la CMR, statul pierde peste 22 de milioane de euro, la care pot fi adăugate deja 64 de milioane de euro cuantificabile plecării⁶⁾.

În ceea ce privește câștigul de pe urma acestor emigranți, dintr-un studiu al Băncii Mondiale citat de raportul OECD⁷⁾ reiese că **sumele trimise de emigranții români în România au atins cel mai mare nivel în 2008 (9,4 miliarde USD), dar au scăzut brusc în 2009, pe fondul crizei financiare.** Din datele BNR, reiese că volumul banilor pe care românii i-au trimis acasă realmente s-a prăbușit în anul 2009, când s-a atins vârful crizei financiare, moment în care volumul banilor trimiși în țară de emigranții români a scăzut la jumătate față de anul anterior, de la 9,4 mld. dolari la 4,5 mld. dolari. În toată această vreme, românii au continuat să plece, în ciuda crizei care a atins toate țările.

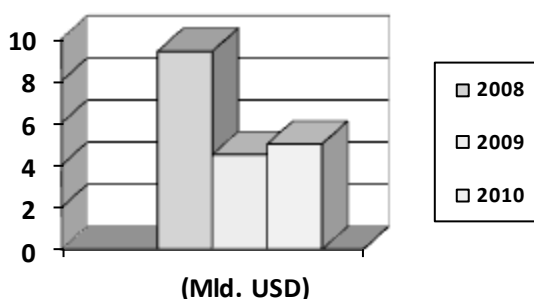

Figura 1. Sumele de bani trimise în țară, conform datelor BNR

⁵⁾ Colegiul Medicilor din România

⁶⁾ Idem

⁷⁾ <http://www.hotnews.ro/stiri-diaspora-7571805-ocde-2-7-milioane-emigranti-romani.htm>

În anul 2010, potrivit datelor Băncii Naționale a României, românii plecați la muncă în alte state au trimis în țară 3,8 miliarde de euro, echivalentul a 5 mld. USD.

Potrivit datelor publicate de Banca Națională a României, totalul sumelor trimise în țară a ajuns în 2011 la 3,59 miliarde de euro, ceea ce reprezintă minimul ultimilor șapte ani. În comparație cu 2010⁸⁾, această sumă este mai mică cu peste 10%.

Potrivit studiului Fundației Soros, în perioada august 2009 - august 2010, românii aflați în străinătate ar fi economisit 25 de miliarde de euro⁹⁾, iar în ultimii zece ani, economiile emigranților români au ajuns la valoarea de 100 de miliarde de Euro, sumă pe care o păstrează în băncile străine. Directorul executiv al Fundației Soros, Gabriel Petrescu, a declarat: "*Economiile totale ale românilor aflați la muncă în străinătate în ultimii zece ani s-ar putea astfel estima la o valoare de 100 de miliarde de euro*"¹⁰⁾.

Conform unor cifre estimative, în general românii se întorc acasă cu economii cuprinse între 10.000 și 80.000 de euro.

Cele aproximativ trei milioane de *emigranți români oficial plecați să muncească în străinătate întrețin aproximativ un milion de gospodării din România, prin intermediul remiterilor*, a explicat Nicolaas de Zwager, director și fondator al *International Agency for Source Country Information*¹¹⁾.

2. Profilul demografic al României în contextul emigrării

Este bine cunoscut faptul că populația reprezintă cea mai de preț avuție a unei țări, iar emigrarea din România se manifestă cu o intensitate deosebită după anul 1990.

Condițiile de viață decente, respectarea libertăților fundamentale ale omului, cererea imensă de forță de muncă, perspectivele de dezvoltare economică și social-politică sunt factori fundamentali care fac ca Europa să fie, cu predilecție, continentul care a absorbit, până în anul 2000, cei mai mulți

---

⁸⁾ Diaspora în faliment. Remiterile, la jumătate față de 2008, *Ziarul Romanesc*

⁹⁾ Relatează *Ziarul Financiar*

¹⁰⁾ <http://www.ziare.com/bani/stiri-financiare/>

¹¹⁾ Idem 7

imigranți din lume: aproximativ 60 de milioane¹²⁾, potrivit raportului „Emigrarea forței de muncă feminine și criza familiei”¹³⁾.

Nici una dintre țările foste socialiste care au trecut peste șocul schimbării nu au înregistrat crize demografice de amploarea și de durată celei din România¹⁴⁾. Drept urmare, scăderea populației între recensămintele din 1992 și 2002, s-a produs atât prin componenta naturală, cât și prin cea migratorie.

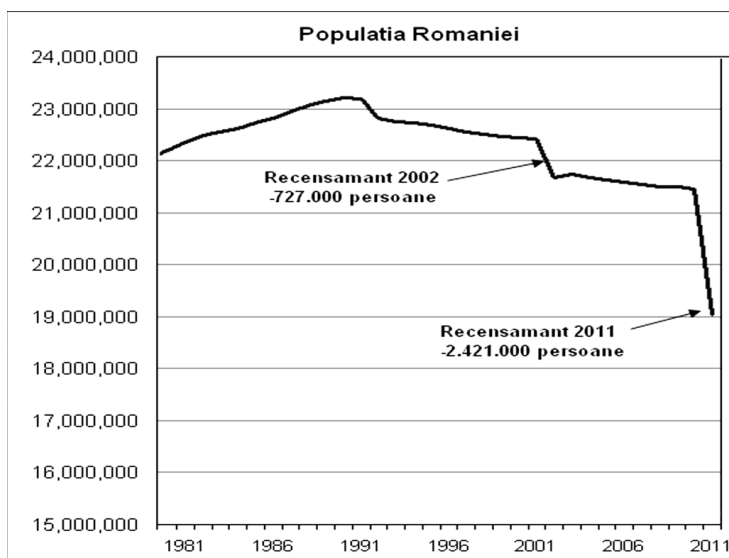

Figura 3. Populația României - Sursa: www.businessday.ro

Scăderea populației s-a înregistrat, mai întâi, ca urmare a soldului negativ al migrației externe din anii 1990–1991, când accesul brusc la libera circulație a persoanelor a permis emigrarea celor care doreau aceasta. Urmarea acestui fapt este scăderea populației României pentru prima dată pe timp de pace. Începând cu anul 1992, scăderea populației a continuat din cauza migrației externe și a creșterii naturale negative.

Evoluțiile combinate ale natalității și ale mortalității au condus, firesc, la scăderea populației¹⁵⁾.

¹²⁾ Raportul Organizației Mondiale a Migrației din 5 mai 2004

¹³⁾ Maria-Ana Georgescu: „Emigrarea forței de muncă feminine și criza familiei”

¹⁴⁾ Maria Simion: Profilul demografic al României

¹⁵⁾ Idem 3

Nu este un lucru necunoscut faptul că o bună parte dintre acești emigranți sunt cetățeni de vârstă tânără și odată cu plecarea acestei populații tinere au „plecat” și copiii pe care această populație i-ar fi avut.

Potrivit datelor Institutului Național de Statistică, în perioada scursă între ultimele două recensăminte – cel din 1992 și cel din 2002 – aproximativ 700.000 de persoane au părăsit țara. Fenomenul migrației se menține la cote ridicate și în prezent.

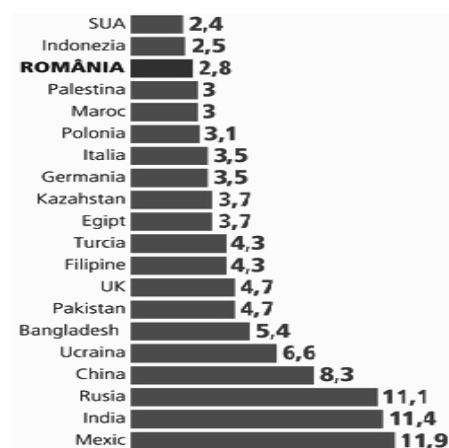
Din datele furnizate de Eurostat, între anii 2002 și 2009, circa 2 milioane de cetățeni români au emigrat în țările membre Uniunii Europene, punctul maxim fiind atins în anul 2007, când din țară au plecat peste 500.000 de persoane.

Dimensiunea migrației externe în acești ani este, poate, cea mai expresivă evaluare a grijilor vieții cotidiene care stresează individul: lipsa locurilor de muncă, violența și lipsurile de tot felul care au însoțit viața oamenilor în acești ani de criză¹⁶⁾.

În anul 2010, Banca Mondială a luat în evidență 2,77 milioane de emigranți, cetățeni români, iar în clasamentul acestei bănci privind emigrarea, România era localizată pe locul 18 în lume. A se remarca faptul că mai mulți oameni emigrează din România, o țară cu mai puțin de 20 de milioane de locuitori, decât din Indonezia, care are peste 248 de milioane de locuitori.

Figura 4. Numărul emigranților din principalele 20 de țări furnizoare de emigranți (mil.)

Sursa: ziarul Evenimentul Zilei, autor Iulian Anghel, anul 2011

¹⁶⁾ Idem 2

De asemenea, Eurostat a dat publicității un top cu cele mai afectate nouă state din Europa, de scăderea natalității și creșterea mortalității, care poate duce la prăbușirea unei țări. În acest top, România ocupă locul al doilea, după Letonia. Astfel, dacă România merge în acest ritm, peste câțiva ani, economia țării nu va mai putea fi susținută de tinerii care muncesc. Aceste date sunt rezultatul calculelor venite din indicii natalității, speranței de viață, dar și de raportul emigrărilor către alte state din UE.

Nu în ultimul rând din punct de vedere al siguranței naționale, statul român se va confrunta cu mari pericole în toate sectoarele sale vitale, pentru că fără specialiști care să administreze în mod cinstit finanțele țării, care să se ocupe de dezvoltarea economică, socială și a apărării nici un stat nu poate funcționa și nu se poate apăra!

Continuarea actualelor tendințe migraționiste constituie o veritabilă amenințare la adresa securității demografice și, implicit, la adresa securității naționale. Soluția de inversare a tendințelor de emigrare este strâns legată de măsurile pentru stabilizarea economiei naționale, pentru relansarea producției naționale. Această producție trebuie să devină prioritară în toate domeniile în care România are atuu-rile necesare: agricultură, hidrotehnică, industria de armament și aeronautică ș.a. De asemenea, prin respectarea strictă a legislației fiscale România poate reduce importurile de bunuri care se regăsesc și în producția internă, încurajându-i astfel pe micii producători: agricultori, apicultori, crescători de animale, dar și pe cei care dețin IMM-uri, deoarece cei mai mulți bani la bugetul statului de aici provin și nu de la marile companii.

Evelyne-Gabriella Ștefani

DIN ISTORIA ANTITERORISMULUI

De la Grupul operativ „Șoimul” și Statul major „ARTA” la Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă

Pentru a clarifica unele aspecte ale acestei teme care au fost tratate la modul general și/sau au fost interpretate după interesul și priceperea fiecărui autor, având la bază mărturiile celor care au făcut parte din structurile respective, vom prezenta o scurtă retrospectivă a evoluției terorismului contemporan din perioada anilor '60-'70, din care sunt de reținut următoarele:

- creșterea acțiunilor de teroare și violență prin apariția unui număr mare de organizații teroriste și diversificarea formelor și metodelor acestora;
- evoluția rapidă a terorismului politic care folosea (și folosește) violența ca un mijloc de preluare a puterii;
- intensificarea mișcărilor de rezistență și contestare care s-au extins pe mai multe continente și au îmbrăcat forme diverse (mișcările anti-război și cele ale populației de culoare din S.U.A., mișcările de gherilă din America Latină, rezistența palestiniană din Orientul Mijlociu, revoltele studențești din unele țări europene și asiatice).

Toate acestea au dat naștere la un număr mare de organizații și grupări teroriste. Astfel, din perioada respectivă sunt de menționat:

În America Latină: „Forțele Armate de Eliberare din Venezuela”; „Tupamaros” din Uruguay; „Cinconeros” din Honduras, dar și diverse grupări din Brazilia, Peru, Bolivia, Columbia etc.

În Europa Occidentală, organizațiile teroriste latino-americane au servit ca model unor grupări teroriste ca „Baader-Meinhof” din Germania; „Organizația Armata Secretă” (OAS) din Franța; „ETA” din Spania și „Brigăzile Roșii” din Italia.

Fenomenul terorist european a cunoscut o recrudescență fără precedent în această perioadă având la bază diverse cauze, manifestându-se de la extrema dreaptă până la extrema stângă, iar datorită numărului mare de imigranți din Africa, Asia și Orientul Mijlociu s-a amplificat naționalismul etnic și rasismul.

În Asia, la începutul anilor '70 a luat ființă organizația teroristă „Armata Roșie Japoneză”, autoare a celor mai sângeroase atentate din acea perioadă, colaborând în unele acțiuni cu organizații teroriste palestinienne și grupări teroriste internaționale. De altfel, pe acest continent au luat ființă o

serie de organizații teroriste sau religioase care acționează în India, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka etc.

În Orientul Mijlociu, pe lângă organizația „Frații Musulmani”, fondată în 1928 în Egipt, mișcare fundamentalist-islamică, având la bază percepții religioase și care militează, în principal, pentru instaurarea unui stat islamic mondial, au mai luat ființă și alte organizații teroriste, cum ar fi: *Jihadul Islamic Palestinian*; *Hamas*; *Hezbollah*, precum și grupări din Egipt și Algeria.

La reuniunea la nivel înalt a conducătorilor țărilor din regiune, ținută în anul 1964 la Cairo, Liga Arabă a hotărât crearea Organizației pentru Eliberarea Palestinei (OEP), ca o recunoaștere a mișcării de rezistență palestiniană și a necesității reconstituirii entității sale.

Conflictul israeliano-palestinian are o istorie controversată. Organizațiile teroriste palestinienne care recurgeau la astfel de practici cultivau „mitul sacrificiului” care cuprinde un ansamblu de ritualuri pentru a marca moartea unui atentator ca o contribuție pentru patrie, iar familiile acestora primeau recompense materiale din partea organizațiilor teroriste. Prin înființarea de către Liga Arabă a unei organizații naționale și a unui Consiliu Național ca organ suprem al revoluției palestinienne, începe lupta de gherilă palestiniană prin atacarea intereselor israeliene.

După războiul de 6 zile (1967), pe lângă lupta de gherilă, în cadrul Organizației pentru Eliberarea Palestinei este promovată și o linie moderată pentru rezolvarea problemei palestinienne. În acest context au apărut neînțelegeri între fracțiunile palestinienne, luând naștere o puternică disidență care dorea rezolvarea acestei probleme exclusiv prin folosirea violenței și a actelor de terorism. Principalul scop al organizațiilor teroriste era să-și facă cunoscută existența prin acțiuni care să ocupe primele pagini în *mass-media*. Primele acțiuni ale organizațiilor teroriste palestinienne au fost deturnările de aeronave civile și luarea de ostatici din rândul pasagerilor.

La începutul anilor '70, teroriștii palestinieni erau instruiți să se sinucidă și să ucidă ostatici luați dacă cererile nu erau satisfăcute sau să încerce o operațiune de salvare.

La 23 iulie 1968 un avion al companiei *EL-AL* este deturnat la Alger, Revendicările teroriștilor au fost acceptate, fiind eliberați 16 deținuți palestinieni. Acest fapt a încurajat organizațiile palestinienne și la 6 septembrie 1970, simultan, două aeronave – un *Boeing* al companiei *TWA* și un *DC 9* al companiei *Swissair* – au fost deturnate și obligate să aterizeze pe un aeroport din nordul Iordaniei, aceasta ***fîind socotită cea mai spectaculoasă operațiune***

de piraterie aeriană din acea perioadă. De asemenea, un *Boeing* al companiei *Pan Am* este deturnat spre Cairo, iar după 3 zile un avion *DC 10* al companiei *BOAC* este deturnat spre același aeroport din Iordania. Pasagerii acestor avioane au fost ținuti ostatici până când cererile palestinienilor au fost satisfăcute, iar aeronavele au fost aruncate în aer.

Proliferarea pericolului terorist pe plan mondial a determinat statele să elaboreze strategii pentru prevenirea și combaterea terorismului, să adopte măsuri legislative de protecție antiteroristă a obiectivelor vizate și să constituie, în acest scop, unități sau formațiuni militare specializate pentru contracararea acțiunilor teroriste.

Atenția principală în această perioadă este îndreptată asupra asigurării securității aeronavelor civile în zbor și la escale de scurtă durată, deoarece acestea deveniseră cele mai vulnerabile la atacuri teroriste.

Statul român s-a înscris în această tendință generală. Confruntată, la rândul său, cu pericolul acestui grav fenomen (**deturnarea a două aeronave ale companiei TAROM**, la începutul anilor '70, respectiv cursa București-Budapesta-Praga, deturnată de un „pasager” maghiar de la Budapesta la München, respectiv București – Oradea, deturnată către Viena de un grup de cinci persoane, condus de cetățeanul român de origine maghiară Bela Moka), **România și-a luat propriile măsuri, constituind, la data de 1 august 1971, prima structură antiteroristă sub numele de Grupul Operativ „Șoimul”,** destinată să asigure securitatea pasagerilor, echipajelor și aeronavelor companiei TAROM (74 militari în termen, arma parașutiști, condusă de către trei ofițeri din Trupele de Securitate).

Concomitent, se formează un colectiv de ofițeri care să elaboreze un plan de operațiuni informative, denumit „ARTA”¹, pentru a gestiona datele și informațiile cu privire la acțiunile care se preconizau a fi întreprinse de elemente și simpatizanți ai unor grupări teroriste pe teritoriul României.

Măsurile luate de structurile înființate pentru contracararea acțiunilor teroriste au făcut să eșueze tentativa de deturnare a aeronavei TAROM de pe ruta Tg. Mureș – București Băneasa, din 8 septembrie 1971.

Contextul politico-diplomatic al momentului (România avea relații diplomatice, atât cu statul Israel, cât și cu țările arabe) a condus la creșterea interesului grupărilor teroriste de a acționa pe teritoriul României împotriva

---

¹ Detalii privind activitatea acestui colectiv sunt prezentate de în articolul *Cum s-a născut „ARTA” – scurtă istorie de la începuturile antiterorismului în România*, de Hagop Hairabetian, în „Vitrallii – Lumini și umbre” nr. 1, decembrie 2009.

unor reprezentanțe străine, dar și asupra personalului diplomatic. Pe plan internațional s-au intensificat acțiunile de piraterie aeriană.

Ca urmare, la nivelul conducerii Consiliului Securității Statului s-a hotărât selecționarea, pregătirea, instruirea și dotarea unei structuri luptătoare care să facă față potențialelor acțiuni de deturnare de aeronave. Astfel, în perioada octombrie 1971 – martie 1972 a avut loc primul curs de pregătire și instruire al unui grup de luptători antiteroriști format din 48 de cadre selecționate din rândul structurilor de parașutiști ale Comandamentului Trupelor de Securitate. Începând cu data de 20 martie 1972, s-a făcut înlocuirea treptată a militarilor în termen cu luptători profesioniști antitero, pentru însoțirea aeronavelor TAROM în zbor și protecția escalelor de scurtă durată.

Prin trecerea Consiliului Securității Statului în cadrul Ministerului de Interne (Decretul nr.130 din 9 aprilie 1972), acestor structuri li s-a acordat o și mai mare atenție. În consecință, la data de 19 august 1972, prin ordin al Ministerului de Interne, Grupul Operativ „Șoimii” se transformă în Unitate de Însoțire a Aeronavelor în Zbor (UIAZ), prima unitate de luptători antiteroriști din România formată numai din cadre active, și printre primele structuri antiteroriste împotriva pirateriei aeriene din lume.

În Germania, la 5 septembrie 1972, în timpul Olimpiadei de la Munchen, 11 atleți israelieni sunt luați ostatici și uciși de gruparea teroristă palestiniană „Septembrie Negru”.

Amploarea fenomenului terorist, precum și problemele deosebite pe care le ridică acesta au determinat comunitatea internațională să-și unească eforturile pentru eradicarea acestui flagel. Astfel că, în 1972, pe ordinea de zi a Organizației Națiunilor Unite a fost înscris și punctul *„Măsuri de prevenire a terorismului și a altor forme de violență care pun în pericol sau iau viața unor oameni nevinovați ori periclitează libertăți umane fundamentale”*.

În ceea ce ne privește, în anii 1972 și 1973, elemente teroriste aparținând organizației „Septembrie Negru” au pregătit acțiuni pe teritoriul țării noastre, vizând ocuparea Ambasadei Statului Israel, asasinarea ambasadorului, dar și a premierului israelian care se afla în vizită oficială în România. Astfel, în ziua de 5 mai 1972 a fost prevenit atentatul asupra premierului israelian Golda Meir, aflată în vizită oficială la București, care urma să se deplaseze pe jos spre Templul Coral; în noiembrie 1972 s-a reușit prevenirea introducerii în țară, într-o valiză cu fund dublu, a unui pistol automat calibru 7,62 mm și a 60 de cartușe, a unui pistol calibru 9 mm, precum și a două grenade defensive; în ianuarie 1973 s-a reușit confiscarea unei noi tranșe de armament, muniție și grenade, ascunse într-o cameră a unui hotel din București.

Evoluția rapidă a fenomenului terorist a impus o serie de măsuri legislative și de organizare a structurilor de protecție și apărare antiteroristă. Astfel, în iunie 1973 se constituie Comandamentul „ARTA”, cu Statul Major „ARTA”, care în iunie 1974 se reorganizează în UM 0625/RP, aceasta fiind prima unitate care asigură culegerea, centralizarea, analiza, documentarea, conducerea și coordonarea operațiunilor în domeniul antiterorist.

În plan legislativ, se emite Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.1282/1973 privind asigurarea pazei și securității aeroporturilor, aeronavelor la sol și pe timpul zborului, apărarea integrității personalului navigant și a pasagerilor și instituirea controlului antiterorist – antideturnare pe aeroporturile aviației civile.

În septembrie 1974, patru elemente teroriste, cunoscute ca făcând parte din conducerea unor comandouri palestiniene au sosit în România, preconizând asasinarea președintelui Congresului Mondial Evreiesc, aflat în vizită oficială în țara noastră, acțiune care a fost prevenită prin conjugarea măsurilor informativ-operative și a celor de protecție fizică apropiată.

Anul 1975 aduce alte modificări în organizarea și coordonarea structurilor de profil. Unitatea de Însoțire a Aeronavelor în Zbor (UIAZ) se reorganizează în Unitatea Specială de Luptă Împotriva Terorismului (USLIT), care rămâne în cadrul Comandamentului Trupelor de Securitate, însă intră în subordinea operativă a UM 0625/RP. Totodată, la nivel județean se înființează structuri corespondente celor centrale, iar în cadrul UM 0625/RP se constituie Detașamentul Special de Intervenție Antiteroristă.

La 24 august 1975, au intrat în România doi membri ai organizației „Baader Meinhof” din R.F. Germania, care urmau să se întâlnească la București cu un cadru de conducere al organizației palestiniene „Septembrie Negru”. În urma acțiunilor întreprinse, a fost descoperită, în autoturismul cu care au intrat în țară cei doi vest-germani, și reținută o cantitate importantă de arme, grenade, explozivi plastici și documente false. Persoanele implicate au fost declarate indezirabile.

În mediul intern, informațiile obținute pe profil au conturat preocupări ale unor elemente din rândul cetățenilor români de a pleca ilegal în străinătate prin acțiuni de piraterie aeriană, răpire a unor personalități române și străine, luare de ostatici, atacuri armate, trecerea în forță a frontierei de stat și altele. Semnificativ în acest sens a fost grupul „Arcașul”, format din 4 persoane care, pentru a părăsi ilegal țara, intenționa să procure armament de la militarii în termen din unitățile în care își satisfăceau stagiul militar sau să atace posturi de miliție din jurul Capitalei, efectuând pentru aceasta recunoașterile necesare.

În luna februarie 1977, un grup alcătuit din șase tineri din Cluj-Napoca, în dorința de a părăsi ilegal țara, au intenționat să deturneze cursa TAROM de pe ruta Cluj-București, acționând asupra echipajului cu arme albe. Tentativa nu s-a finalizat, datorită intervenției prompte a însoțitorilor antideturnare.

În dimineața zilei de 19 noiembrie 1977, în jurul orei 10.30, un grup format din câteva zeci de studenți arabi (preponderent irakieni) au forțat șoferul unui autobuz de transport în comun, amenințându-l cu obiecte contondente, să oprească pe Bd. Dacia, în dreptul Ambasadei Egiptului, au coborât și, împreună cu alte câteva zeci de studenți arabi care veneau pe jos, au încercuit sediul ambasadei, au anihilat elementele de dispozitiv, au escaladat gardul și au pătruns cu forța în interiorul misiunii diplomatice. Fiind alarmat, echipajul de intervenție a sosit în aproximativ 3-4 minute, iar în 9-10 minute Ambasada Egiptului a fost evacuată, fără a fi folosit armamentul din dotare și fără victime.

Concluziile rezultate în urma analizelor efectuate asupra modului în care s-a acționat în cazurile apărute au determinat conducerea statului din acea perioadă să dispună măsuri care să elimine orice disfuncționalitate a sistemului antiterorist din România. Astfel, prin Ordinul ministrului de Interne nr.04553 din 15.12.1977, se constituie Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (USLA), unitate centrală de specialitate în structura Securității Statului.

Prin această decizie, luată în urmă cu mai bine de 35 de ani, România avea să asigure, într-o concepție unitară, integrarea tuturor activităților de prevenire și combatere a terorismului: informații, documentare, analiză și sinteză, protecție fizică, control antiterorist-antideturnare și intervenție antiteroristă (*va urma*).

Colonel (r) Adrian Nițoi

Comoditate și șablonism

De la Direcția de Contraspionaj am primit cererea scrisă de a lua în lucru un funcționar străin care își desfășura activitatea în cadrul Secției consulare a ambasadei, fără a avea însă statutul de diplomat.

Din lectura cererii și după o discuție cu lucrătorul din Direcția de Contraspionaj care îl avea în atenție pe funcționarul respectiv, a reieșit că acesta (să-i spunem „Mitică”) nu prea dădea cu zilele pe la consulat, fiind de mai multe ori zărit cu autoturismul său în diferite puncte ale orașului. Se ridica o întrebare cât se poate de simplă: Dacă nu cu probleme consulare, atunci cu ce ocupă „Mitică”? Acest aspect trebuia elucidat, chiar dacă respectivul se afla aproape de încheierea misiunii sale în țara noastră.

După identificările necesare și instructajul ținut cu membrii echipei de filaj s-a trecut la treabă. Norocul nostru, dacă se poate spune așa, a fost acela că am avut posibilitatea în teren să înființăm, chiar în fața intrării în locuința lui „Mitică”, un post interior dotat corespunzător, care ne-a asigurat conspirativitatea acțiunii (zona străzii Căderea Bastiliei).

După câteva zile de filaj larg, de studiu, într-o seară l-am văzut pe „Mitică” plecând de acasă, pe jos, grăbit, cu un buchet de flori în mână. Comportamentul său era menit să indice că mergea la o întâlnire. Așa după cum au decurs ele ulterior, mișcările lui ne-au condus însă către alte concluzii. După circa o oră, „Mitică” a ajuns în părculețul situat la intersecția dintre Bd. Republicii, str. Olari și str. Sf. Ștefan. Însuși faptul că a parcurs pe jos o distanță considerabilă, renunțând la comoditatea autoturismului personal sau la cea a unui taxi, conducea la concluzia că individul urmașe un traseu de verificare.

Ajungând în părculețul în care, în afară de trei bănci din lemn, nu erau decât câțiva arbuști sufocați de zăpușeala degajată de asfaltul din jur și de gazele autoturismelor, obiectivul nostru a găsit o bancă liberă și a luat loc, privind cu atenție spre str. Sf. Ștefan.

După circa 30 de minute, a lăsat florile pe bancă și, vizibil supărat, s-a înapoiat acasă, privind parcă cu părere de rău spre părculeț. A constituit gestul de abandonare a florilor pe bancă o nemulțumire intimă sau un semnal transmis cuiva? Analizând situația în ansamblu, comportamentul general al individului, modul în care se deplasase pe traseu în seara respectivă, am tras concluzia că există posibilitatea ca „Mitică” să repete acțiunea cu o altă ocazie, fie pentru a se verifica pe același traseu, fie pentru a realiza presupusa întâlnire.

A fost anunțat imediat organul informativ care, la rândul său, a acționat în vederea găsirii unei modalități de interceptare a eventualelor discuții ce se vor purta pe banca din părculeț.

Am luat și noi niște măsuri în caz de repetare a întâlnirii. Acestea prevedeau ca un echipaj de la rezerva operativă să ocupe din timp cele trei bănci, iar la apropierea obiectivului și intrarea lui în părculeț, una dintre perechi să elibereze banca pe care se instalase între timp tehnică operativă de ascultare.

Peste câteva zile, tot spre seară, „Mitică” a ieșit iarăși din bloc cu un buchet de flori în mână și, din nou grăbit, a plecat spre părculeț, urmând practic același traseu de deplasare. La intrarea lui în parc, perechea stabilită s-a ridicat și și-a luat la revedere. După ce s-au îmbrățișat afectuos, cei doi s-au despărțit, plecând fiecare în altă direcție. Bucuros, „Mitică” a luat loc pe bancă și după câteva minute, o domnișoară drăguță, cu multe zorzoane pe ea și cu un câțel de talie mijlocie în lesă, a venit dinspre strada Sf. Ștefan și s-a așezat lângă el, lăsând câțelul la mijloc. Tehnica de ascultare fiind asigurată, în sarcina noastră nu mai rămânea decât documentarea foto a întâlnirii. Singurul mijloc pe care îl aveam atunci era o mapă neagră, mare, dotată cu aparat care permitea fotografierea în infraroșu.

La scurtă vreme a intrat în parc o pereche de la noi. Bărbatul mergea împleticit ca și cum ar fi băut, iar femeia îl certa să nu mai bea, că toacă banii copiilor etc. În fața celor așezați pe bancă, cei doi s-au oprit câteva secunde, înfruntându-se, și femeia, parcă mai supărată decât până atunci, i-a pus bărbatului mâna în piept, scuturându-l puțin.

Acele câteva secunde i-au fost suficiente acestuia pentru a face o poză foarte bună. Apoi, femeia l-a scos afară din parc.

Documentarea întâlnirii fiind astfel încheiată, nu ne rămânea decât să plasăm fata la domiciliul său, ceea ce am reușit fără mari dificultăți și să o identificăm. Desigur, noi, filorii, nu puteam să aflăm conținutul discuțiilor dintre cei doi, exploatarea înregistrării fiind în sarcina structurii de contraspionaj, dar faptul că respectiva era fiică de ofițer ne-a permis să tragem anumite concluzii.

În zilele următoare „Mitică” ne-a pus alte probleme.

Nu folosea aproape niciodată telefonul de acasă, ci câteva telefoane publice, pe care le găsisese și studiasese din timp. Spre exemplu, mergea pe strada Slătineanu și la intersecția cu Calea Dorobanților traversa strada și vorbea la telefonul instalat la blocul de pe colț.

Alt telefon pe care îl folosea în același mod era cel situat într-o cabină de pe strada Piața Amzei. Mai avea un asemenea telefon în pasajul Blănari din strada Blănari. Intra cu mașina pe această stradă, oprea în fața intrării și mergea la telefon. În cazul în care cineva vorbea la telefon, nu se oprea, ci se deplasa în continuare, după care revenea atunci când telefonul era liber.

De asemenea, nu suferea pe nimeni lângă el când vorbea. Cum se apropia cineva întrerupea convorbirea.

Și mai folosea un asemenea post telefonic pe bd. Magheru, lângă cinematograful Sudio.

În această situație, în urma analizei efectuate de conducerea celor trei unități operative, s-a luat măsura punerii acestor telefoane sub supraveghere tehnică permanentă. Și se proceda în felul următor: „Mitică” vorbea de la telefonul din Piața Amzei. După ce pleca, un lucrător din echipă suna la organul tehnic și spunea *„Mă găsesc la Piața Amzei și sunt primul la coadă la Alimentara. Am auzit că o să bage pui”*. (Aceasta era comunicarea, dacă era primul care vorbea după obiectiv; dacă era al doilea, anunța *„sunt al doilea...”* ș.a.m.d. Organul tehnic, dădea înapoi caseta cu o convorbire sau două și selecta înregistrarea discuției purtate de obiectiv).

Dintre cele opt convorbiri făcute de Mitică și înregistrate în acest mod, șase au avut conținut operativ, permițând celor în drept să ia măsurile cuvenite.

Un alt aspect din această lucrare ne-a dat iarăși multe dureri de cap.

Într-o dimineață, pe la ora 10, omul a plecat de acasă cu autoturismul și a ajuns pe linia de centură spre Tunari – Ștefănești – Afumați și în acest moment a început ceea ce noi numeam „vârtejul dracului”, în vocabularul nostru, din care am făcut cunoscut clasicul „OKS” (ochii cât sarma).

Ne-am dat seama că voia să întreprindă ceva pentru că parcurgea străzile fără a vizita vreo firmă, vreo instituție, vreo persoană cu care s-ar fi putut presupune că avea o problemă de soluționat, apropiindu-se treptat de centrul orașului. Din nou am apreciat că parcurgea un traseu de verificare înaintea unei acțiuni operative.

Mai lăsându-l, mai pierzându-l (fără să ne pierdem însă și capul), beneficiind și de ajutorul centralei – radio a unității noastre, care ne urmărea tot timpul, cerând sprijin și din partea altor echipaje aflate pe traseu, am ajuns cu el la intersecția Bd. Eroilor cu râul Dâmbovița.

A apărut în dreptul statuii „Eroilor Sanitari”, a coborât din autoturism, s-a făcut că examinează cu grijă cauciucurile mașinii, dar atenția lui se concentra asupra celor ce se întâmplă în jurul său, în special în stația troleibuzelor. „Mitică” era preocupat, încordat.

După câteva minute a plecat direct la locuință.

La câteva zile, după amiaza, a plecat din nou spre linia de centură, intrând pe traseul de verificare pe care de acum îl știam.

De aceea, am asigurat din timp intersecția de la stația Eroilor Sanitari cu mijloace de documentare, iar pe traseu s-a acționat mai mult din puncte fixe. Astfel, „Mitică” a putut să se asigure, de mai multe ori, că nu îl urmărește nimeni. Când „Mitică” era la câteva minute de intersecția cunoscută, am fost anunțați de echipa de aici că în zonă a apărut un individ care pare să aștepte pe

cineva. Într-adevăr, atunci când a apărut obiectivul „Mitică”, individul s-a urcat în autoturismul lui aproape din mers.

Până în apropiere de restaurantul „Doina” de pe șoseaua Kiseleff, unde individul a coborât, nu s-a mai pus nici o problemă.

„Mitică” a mers acasă, iar individul a fost plasat la domiciliu și identificat. Își avea serviciul la o întreprindere importantă, de interes național.

Apropiindu-se de terminarea misiunii sale în țara noastră, „Mitică” a parcurs în două zile cu autoturismul aproape toată Câmpia Română (județele Ilfov, Ialomița, Călărași, Giurgiu), dar nu numai pe șoseaua națională, ci și intrând pe drumuri județene. S-a observat că acorda o atenție aparte față de podurile mai mici sau canalele de irigații.

În sfârșit a venit și ziua plecării și din nou a apărut o mică surpriză. „Mitică” nu a plecat cu autoturismul personal, ci cu o dubiță, unde a încărcat mai multe piese de mobilier. Și, parcă dorind să-l ținem minte, de aici și până la punctul de frontieră Borș-Oradea ne-a pus mai multe probleme, ieșind de mai multe ori din șoseaua națională pe câte un drum județean. Mergea vreo 3-4 km, apoi revenea.

Nu ne-am deconspirat niciodată. Ne-am gândit că nu putea ajunge la frontieră pe un drum județean. Recunosc că am primit un sprijin substanțial din partea colegilor din județe, cărora le mulțumesc.

La controlul vamal efectuat de cei în drept, s-au găsit unele materiale de interes operativ ascunse în mobilă, iar pe unele casete foto – film apăreau diferite poduri, podețe, intersecții de drumuri județene și multe instalații de la canale de irigații din câmpia Română.

După cum am aflat ulterior, toate acestea i-au fost confiscate și predate celor îndreptățiți să le folosească pentru exploatare, iar d-lui „Mitică” i s-a urât un politicos „Drum bun!”. Bineînțeles că și noi, filorii, am fost de acord cu această urare, iar în gând am completat „Cale bătură!”

Despre efectele pe care le pot avea comoditatea, șablonismul, lipsa de imaginație, în confruntarea dintre organele de spionaj și cele de contraspionaj, s-a scris mult. Prin acest material, eu am ținut să adaug la expunerile docte pe această temă doar câteva exemple rezultate din practica activității mele.

Gl. bg. (r) Vasile Coifescu

Acțiunea „Containerul”

Lucram ca ofițer în cadrul Serviciului de Contraspionaj al Securității Județene Iași. Era o zi frumoasă de toamnă, zi dedicată, conform Planului de muncă, activității de culegere a informațiilor, pâinea lucrătorului de informații. De altfel, de câte ori dădeam ochii cu șeful ierarhic, primele cuvinte cu care ne întâmpina erau: *Ce informații ai obținut azi? Hai să le analizăm!*

În ziua respectivă urma să mă întâlnesc cu două surse și să controlez conținutul a două ascunzătoare, în care, alte două surse, depuneau informațiile, evitând astfel contactul direct. Mergeam gânditor pe aleile din Copou, stabilind modul de acțiune în fiecare caz în parte.

M-am oprit și am controlat, după ce mi-am luat toate măsurile de siguranță, o ascunzătoare pe care o aveam în Parcul Expoziției sub soclul unei statui. În această ascunzătoare îmi depunea materialele informative o sursă recrutată din rândul studenților străini, care dorea cât mai puține contacte directe. De regulă, acesta era reținut în informații, multe dintre acestea fiind fără valoare. De data aceasta, însă, am rămas surprins. În ascunzătoare am găsit un material bogat, scris codificat pe trei file. M-am retras în Grădina Botanică, care era în apropiere și am descifrat conținutul informației care m-a surprins. Sursa mă informa că a sosit în Iași un fost student, de aceeași naționalitate cu el, care fusese exmatriculat din facultate din cauza unor abateri grave, respectiv trafic și consum de droguri. Acesta s-a cazat la un student, conațional de-al său, ce locuia într-un apartament închiriat din cartierul Păcurari, student cu care sursa noastră se afla în relații de prietenie și de vizită.

Cu privire la motivul venirii în România, străinul ar fi menționat dorința de a face demersuri pentru a fi reprimat la facultate, în vederea continuării studiilor, precum și faptul că ar avea de rezolvat și o problemă mai delicată.

Am formulat imediat, tot codificat, sarcinile de urmat și conduita pe care trebuia să o adopte sursa în relația cu fostul student străin. În primul rând el trebuia să stabilească *ce problemă deosebită avea acesta de rezolvat*. Am pus instrucțiunile în ascunzătoare, primind în aceeași zi confirmarea sursei că a intrat în posesia mesajului și a înțeles ceea ce are de făcut.

Bucuros că am intrat în posesia unei informații valoroase, mi-am continuat activitățile programate, după care m-am întors la locul de muncă, raportând șefului meu informațiile obținute. Împreună, am hotărât să continuăm urmărirea

străinului suspect (obiectivului) într-o formă organizată, respectiv printr-un „*Dosar de verificare informativă*”, lucru pe care l-am și făcut.

Respectând întocmai instructajul, sursa noastră s-a apropiat de obiectiv, aflând de la acesta că este venit în România cu scopul de a identifica locul unde este ascuns un *container* în care s-ar afla niște materiale deosebit de valoroase, pe care trebuia să le găsească și să le scoată din țară.

Atât sursa noastră, cât și alte mijloace speciale ale muncii au stabilit că obiectivul studia un imobil vechi din zona Păcurari, precum și împrejurimile acestuia. De asemenea, sursa a mai informat că în bagajele obiectivului s-ar afla mai multe schițe și însemnări pe care le păzește cu multă atenție și al căror conținut nu l-a dezvăluit.

Pentru verificarea veridicității informațiilor, în baza unor legende și combinații convenite cu noi, sursa a reușit să sustragă temporar materialele în cauză, care au fost fotocopiate. Din studiul acestora s-a stabilit cu exactitate vila vizată de obiectiv, cât și locul unde era ascuns containerul la care dorea să ajungă. Acest loc era lângă o cișmea cu flux continuu de apă. Mai mult, obiectivul a solicitat sursei noastre și gazdei sale să-i recomande un student, tot străin, de la Facultatea Hidrotehnică, pentru a-i cere unele informații de specialitate.

Această situație ne-a favorizat să plasăm pe lângă obiectiv încă o sursă a noastră căreia, după circa o săptămână de tatonări și verificări, i-a cerut, contra unor avantaje materiale, să-l ajute să ajungă la containerul de lângă cișmeaua vilei pentru a-l recupera.

Convingându-ne că obiectivul nu avea în calendarul său și alte misiuni, conducerea serviciului a luat decizia să acționăm noi primii pentru a recupera containerul și a vedea ce materiale conține acesta. Existau două posibilități: ca acest container să conțină fie documente cu tentă de spionaj, fie anumite valori materiale.

Pentru a înlătura orice suspiciune a obiectivului asupra surselor noastre de informare și pentru apărarea acestora, s-au luat următoarele măsuri:

- s-a provocat, prin personal de încredere, o avarie majoră la cișmeaua de apă de lângă vilă;
- pentru remedierea avariei s-a constituit o echipă de intervenție, în care au fost introduse persoane verificate și de încredere;
- s-a inițiat o combinație prin care urmăritul să afle despre avaria de la cișmea.

Avaria s-a produs la miezul nopții, iar jetul de apă era aruncat la 3-4 metri înălțime, ceea ce a făcut ca a doua zi dis-de-diminează, tot cartierul să fie alertat, iar unii cetățeni au anunțat avaria la dispeceratul unității de specialitate. A fost oprită apa în toată zona, după care a intrat în acțiune echipa de intervenție. Exact în locul marcat pe schiță s-a găsit o țeavă de cupru, lungă de circa 60-70 cm, prinsă la ambele capete de conducta de apă. La desprinderea și ridicarea acesteia s-a constatat că avea o greutate deosebită, motiv de suspiciune, drept pentru care au fost anunțate și organele de Miliție. Țeava a fost ridicată și dusă în laboratorul criminalistic al unității. La secționarea țevii s-au găsit, în interiorul acesteia, un număr foarte mare de monezi de aur, în greutate de 7 kg, valori care, pe bază de documente, au fost predate Băncii Naționale a României, intrând astfel în patrimoniul național.

Față de sursele noastre, obiectivul s-a plâns că a avut ghinion și regretă că n-a acționat mai operativ.

Cercetările noastre s-au oprit aici, la mijloc nefiind vorba de spionaj, ci de o afacere de tip mafiot, a unor indivizi care au venit să văduvească statul român de o valoare ce i se cuvenea.

Pentru cele 7 kg de aur, recuperate de la traficanți, minerii noștri au fost scutiți, probabil, de câteva zile de lucru în subteran, în condițiile în care, în orice moment, salutul *Noroc bun!* putea fi ultimul cuvânt spus familiei și prietenilor.

Col. (r.) Ion Olteanu

Atitudini

Închideți robinetele urii!

Alegerile parlamentare au trecut. Febra generată de căutarea unui nou echilibru al forțelor politice se atenuează și ea. Comandamentul principal al momentului – și cu aceasta aproape toată lumea este de acord – îl constituie reconstrucția țării. Ceea ce include și găsirea unei baze noi, sănătoase pentru relațiile interumane. Iar aceasta, la rândul său, presupune, credem noi, înlăturarea factorilor de discordie, eliminarea surselor de tensiune din societate, canalizarea eforturilor umane către marile probleme care își așteaptă o rezolvare urgentă, abătându-le de la confruntările mărunte între indivizi sau grupuscule, care nu fac altceva decât să epuizeze energiile individuale în opoziții minore, legate de atingerea unor scopuri insignifiante.

Adevărata reconstrucție a statului trebuie să pornească de la curățirea terenului. Ceea ce este cât se poate de firesc. Nimeni nu pornește să-și facă o casă nouă printre hârtoape, moloz și bălării.

Departa de noi intenția de a da cuiva sfaturi, dar dreptul de a exprima un punct de vedere nu ni-l poate răpi nimeni.

De aceea afirmăm că „amenajarea de șantier” pentru construcția unei noi Români trebuie să aibă în vedere, printre altele, regândirea acelor instituții ale statului care nu și-au dovedit eficiența concretă, care nu și-au justificat existența, sau care s-au manifestat, dincolo de misiunea lor firească, mai degrabă ca promotori ai discordiei între membrii societății. O pletoră de înalți demnitari, toți pe salarii de lux, cu secretare și mașini de serviciu, beneficiind de sedii somptuoase, și-au petrecut ani de-a rândul vremea imaginând noi posibilități, noi modalități de a-i asmuți pe români unii împotriva altora.

Adresăm public întrebarea către noul Parlament al României: Care este binele adus țării de către Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, ca și de alte consilii sau agenții pe care nu dorim să le nominalizăm aici? Ce eficiență a avut activitatea acestor instituții? Prin ce au făcut ele viața românilor mai bună, mai frumoasă?

Nu ne propunem să preluăm asupra noastră preocupările acelor care fac analize detaliate asupra acestei situații.

Cu toate acestea, nu putem să nu remarcăm insistența cu care în denumirea acestor instituții este strecurat cuvântul „național”. Decurge în mod firesc o întrebare: Oare interesul național, îl servesc ele? Ce au făcut ele bine pentru țară?

Într-o emisiune televizată în 2 octombrie 2012, profesorul Daniel Barbu susținea, cu argumente bine documentate, necesitatea desființării CNA, întrucât membrii săi se situează pe poziții partizane, în conformitate cu interesele partidelor sau ale persoanelor care i-au propulsat în acele înalte funcții de demnitate publică. Prin măsurile coercitive aplicate, CNA s-a afirmat nu ca un apărător al interesului național, al limbii române, al decenței și bunului simț în dialogul public, ci, dimpotrivă, a neglijat aceste preocupări firești, alunecând către postura de instrument la îndemâna celor care urmăresc să își promoveze, prin radio și televiziune, propriile interese politice.

Niciuna dintre țările Uniunii Europene, cu excepția Franței, a subliniat distinsul profesor, nu a considerat util să își creeze o asemenea instituție.

Alte analize, aparținând unor personalități competente în materie, s-au pronunțat în legătură și cu alte asemenea agenții și consilii. Așa după cum am arătat, apreciem însă că nu este de datoria noastră să le preluăm aici.

Noi considerăm însă util ca din analizele privind utilitatea pentru țară a unor asemenea instituții să nu fie exclus CNSAS.

Ani de-a rândul, acesta s-a erijat într-un supercontrolor capabil să împartă cetățenii țării în două categorii: buni și răi. Fără a intra acum în subtilități privind contextul istoric al apariției acestei instituții, privind rațiunile existenței sale și altele asemenea, ne vom opri asupra unui singur punct: Conform aprecierilor CNSAS și ale acelor politicieni care îi suflă în pânze, aceia care au colaborat în secret, împotriva statului român, cu serviciile de spionaj străine sunt „buni”, iar cei care au colaborat cu Securitatea națională sunt „răi”.

Dacă există cineva în stare să descopere și să argumenteze logica acestui raționament este rugat să o facă și să ne-o comunice și nouă. Pentru că această departajare ni se pare strâmbă și nedreaptă. Noi nu vom putea înțelege niciodată cum este posibil ca acela care vinde interesele statului român unor străini – indiferent dacă aceștia provin din est sau din vest – să fie iertat, mângâiat pe creștet, ba chiar și decorat cu înalte ordine ale țării, în vreme ce ofițerii de Securitate și colaboratorii lor, care au descoperit și documentat actele de trădare ale unor asemenea indivizi sunt împrășcați cu tot felul de mizerii verbale, sunt târâți în fața unor instanțe care uneori sunt ele însele

părtinitoare, sunt incluși în categoria celor cărora trebuie să li se limiteze anumite drepturi cetățenești.

Minți exaltate cereau prin 1990 crearea unor lagăre în care să fie internați 250-300.000 de oameni, în primul rând „securiștii”, de la șeful instituției până la ultima femeie de serviciu! Cine s-au dovedit a fi acești bolșevici cu semn invers? Oameni care și-au manifestat capacitatea de a conduce doar prin modul tâlhăresc în care au manipulat finanțele și au siluit legislația pentru a trece din proprietatea statului în proprietate personală cât mai multă avere, oameni care au promovat legi discriminatorii, demne doar de perioadele întunecate ale istoriei omenirii. Nu reprezintă un dificil exercițiu de memorie să ne amintim cine erau atunci, în 1990, susținătorii unor asemenea idei și să privim imaginea lor de atunci alături de imaginea lor actuală, plasată pe fondul bogățiilor pe care le dețin: moșii, vile, mașini de lux, motociclete, metrese...

Sunt aceiași oameni care atunci au asmuțit nația asupra câinilor ei de pază, cerându-i să îi bată și să-i izgonească din ogradă, astfel încât ei să nu mai aibă de ce se teme și să poată să dea frâu liber pornirilor lor malefice.

Sunt aceiași oameni care au încercat să arunce asupra țării un vâl negru, în speranța că întunericul îi va adăposti și le va ascunde malversațiunile.

Sunt aceiași oameni care, pângărind sensul unor cuvinte frumoase, precum „revoluție” sau „reformă”, au creat structuri pe care să se sprijine și care să-i protejeze, structuri care nu au nimic de-a face nici cu revoluția, nici cu reforma și, uneori, nici cu statul de drept.

Ceea ce poate reprezenta un element comun pentru asemenea instituții este modul de a gândi și de a acționa însușit de cei care le populează: aceștia se consideră parte a unei entități „alese”, se consideră mici inchișitori chemați să combată ereziile și să asigure puritatea într-un domeniu sau altul.

Logica lor este una maniheistă, în care lucrurile nu pot fi decât albe sau negre. Iar dacă oamenii de rând pot fi împărțiți în „buni” sau „răi”, atunci trebuie să existe și cineva ales de Destin ca să facă această împărțea. Și aceștia sunt ei: ființe superioare, situate deasupra plebei, cei care printr-un gest cu mâna, printr-un telefon, printr-o adresă semnată pe un colț de masă, decid asupra vieții viitoare a celui judecat.

CNSAS pare să considere că rațiunea sa de a fi a este aceea de a descoperi „răul” și a-l exorciza. Un „rău” definit printr-o normă legală încropită la repezeală, cu greșeli, cu privirea ațintită către afară și nu către poporul român.

Lipsa oricărui mijloc de compensare, de feed-back, de control exterior oferă conducerii acestei instituții posibilitatea, devenită nu o singură dată realitate, de a acționa după bunul plac „albind” unele persoane, respectiv „înnegrindu-le” pe altele, care se dovedesc neconvenabile.

Cel care va dori să combată această afirmație aducând drept argument Justiția este invitat să vadă situația reală, să cunoască modul în care se petrec lucrurile. Sufocată ea însăși de sute de procese, Curtea de Apel București s-a înscris, uneori, în logica juriștilor CNSAS. Dovadă stau, printre altele, numeroasele motivări „*copy-paste*” ale sentințelor date.

O competentă analiză a susținut că o cauză fundamentală a prăbușirii comunismului ca sistem politic a fost aceea că el avea la bază logica urii. Exista un „dușman de clasă” care trebuia descoperit, combătut, distrus. Dar în momentul când „dușmanul de clasă” dispare, când el este aneantizat, dispare obiectul urii și atunci sistemul își pierde rațiunea de a fi.

Derulând acest raționament în mod invers, rezultă cu claritate un aspect evidențiat nu o singură dată de-a lungul vremii, anume acela că anumite instituții (sau anumite persoane) trebuie să descopere „dușmani” pentru a-și justifica existența. Dușmani care trebuie distruși.

Devotamentul cu care servitorii unor asemenea persoane se pleacă în fața stăpânului și, asemenea Salomeei, fiica Irodiadei, îi prezintă acestuia, pe tipsie, capul celui sacrificat, nu poate să producă altceva decât greață.

Degajați de stufoasa conducere bugetivă, angajații CNSAS pot activa foarte bine în cadrul Arhivelor Naționale. Munca lor poate fi utilă pentru cunoașterea unei epoci.

Originea acestui popor se află în nenumărate izvoare curate care au coborât din negurile istorie susurând-și poveștile de o neasemuită frumusețe. Astăzi aceste izvoare s-au adunat într-un râu maiestuos care își croiește spre nemurire un curs care este drept uneori sau răsucit în dureroase meandre alteori.

Dar din malurile acestui râu au apărut niște conduite noi, moderne, care deversează lături, ape uzate, chimicale. Și viața în râu suferă.

De aceea rugăm, implorăm, cerem cu fermitate și până la urmă vom găsi o cale pentru a impune: Blocați aceste surse de poluare! Închideți robinetele urii!

Paul Carpen

Ungaria Mare nu a existat!

Din punct de vedere istoric așa este! Ungaria așa-zis Mare a fost un artificiu administrativ, o găselniță birocratică a unui funcționar oarecare, numit Buest, o decizie luată în 1867, de azi pe mâine, în urma unor intrigi și aranjamente de culise. Ungaria așa-zis Mare nu a fost o realitate istorică rezultată dintr-un eveniment de anvergură.

Nici vorbă să se poată compara cu procesul prin care s-a ajuns la constituirea României Mari, proces care are la temelie sa jertfa a zeci, a sute de mii de români!

Pentru că prin jertfă se consolidează tot ce este trainic în istorie. Unde este jertfa ungurească la 1867?

Atunci, după un veac și jumătate de ocupație turcească totală, Budapesta a fost eliberată de către armatele imperiale austriece. Unde a fost jertfa ungurească? Să le aducem aminte celor care calomniază România cu atâta pasiune, faptul rușinos, penibil, jenant, un fapt de care ne-am ferit să facem caz, anume că în armata care i-a alungat pe otomani din Budapesta și din Ungaria, nu a existat niciun combatant ungar! Repetăm, pentru a nu lăsa nicio neclaritate: Atunci când turcii, care transformaseră Ungaria în pašalâc, au fost alungați de către armatele unei puteri europene, creștine, în acea armată nu a existat niciun ungar care să fi ridicat sabia pentru gloria, liberarea sau demnitatea maghiară! Nici unul! La fel cum, în cele aproape două secole de ocupație turcească, nu s-a înregistrat niciun moment de rezistență, de opoziție ungurească la ocupația musulmană.

Nota bene: principatul medieval ungar, creație a Bisericii Catolice, nu a avut o omogenitate etnică așa cum au avut principatele românești, între care includ și Transilvania. Nu întâmplător regii Ungariei de origine maghiară pot fi numărați pe degete, într-o jumătate de mileniu! Asta până la Mohaci, în 1527, când statul ungar dispare, pe teritoriul său constituindu-se un pašalâc turcesc. A dispărut Ungaria, dar nu și Transilvania, care a continuat să existe! De ce nu a dispărut și principatul Transilvania odată cu Ungaria, la 1527? Simplu de ce: pentru toată lumea, pentru toate cancelariile din acea vreme, Ungaria și Transilvania erau lucruri diferite, entități complet separate, care nu puteau fi gândite împreună! Dimpotrivă, în linii mari, Transilvania se afla în aceeași situație cu Moldova și Țara Românească, fiind toate trei părtașe în mod firesc la aceeași istorie, la același model de organizare politică.

Ținem să punem o întrebare bravilor noștri detractori maghiari, mai activi ca de obicei în preajma zilei de 1 Decembrie: Câți sunt românii care au făcut istorie pentru Budapesta, și câți sunt maghiarii care au marcat istoria pentru români? Câți sunt românii al căror nume a fost maghiarizat și se fălesc azi cu ei toți maghiarii, și câți sunt maghiarii cu nume românizat? Să mi se ierte simplitatea, aproape penibilă, a demersului pe care îl propun! Dar nu avem încotro și trebuie să ne coborâm la nivelul celor care ne agresează, agasanti și insistenți cu orice ocazie! Să vorbim așadar pe înțelesul minții lor, împușcată de ură și năluciri deșarte!

Avem nevoie, zic, de aceste două liste, riguros alcătuite, ca să le facem publice și să tranșăm o dată și pentru totdeauna disputa artificială, nefirească, la care suntem obligați să participăm, oricât de neserioasă ni se pare nouă, românilor. Pentru cei ce vor face această operațiune, de listare a românilor care împodobesc Pantheonul unguresc, le recomandăm să verifice situația din satul Buia, unde s-au născut cei doi mari matematicieni Farkas și Janos Bolyai. Am prieten un istoric din Sibiu, care mi-a demonstrat ca tatăl, Farkas din Buia, scris Bolyai, era român, că tot satul Buia era românesc pe la 1800, iar numele de botez Farkas, adică Lupu, este un binecunoscut nume de botez tipic românesc, larg răspândit la românii din Ardeal, din Maramureș! Din păcate acel coleg se teme pentru persoana lui și pentru familie să-și susțină ipoteza! Să-l ajutăm noi, dacă nu pe domnul istoric, atunci măcar pe domnul Adevăr să iasă în lume teafăr, întreg, nemăsluit!

Același exercițiu nu ar strica să-l facem și cu ceilalți vecini, întrebându-ne câți ucraineni, ruși, bulgari, sârbi sau greci au scris pagini de istorie românească, câți români i-au fericit pe vecinii noștri și ar binemerita un cuvânt de recunoștință din partea acestora! În toate aceste țări, în Grecia, în Bulgaria, în Serbia, în Ucraina, în Ungaria, să înceteze prigoana împotriva celor ce simt românește și se consideră români! Oare cât vom mai tolera persecutarea și marginalizarea românilor fără a face auzit măcar protestul nostru, al românilor din România, care nu riscăm nimic demascând nerușinarea guvernanților vecini, complet surzi la suferința românilor din țările vecine?

Pentru acei unguri care nu mai ostenesc blamându-i pe români în toate felurile, să le reamintim: crearea statului Ungaria s-a decis la Trianon, în 1920!

Budapesta nu mai fusese capitala unui stat adevărat, suveran, încă de la 1527, după dezastrul de la Mohaci. Abia 400 de ani mai târziu, la Trianon, a apărut din nou un stat ungar. De data asta, pentru prima oară în istoria lor,

ungurii erau majoritari în propria țară. Iar statul ungar era, pentru prima oară, un stat național! Comunitatea internațională le-a făcut ungarilor acest cadou, iar ei, maghiarii, consideră că atunci, la Trianon, s-a produs cel mai mare dezastru din istoria lor! Care e logica acestor resentimente? Cum este posibil să deplângi la nesfârșit dispariția unor granițe care de fapt aparțineau altora, adică habsburgilor? Și nicidecum maghiarimii? Nu este o situație ridicolă?

Până la Trianon, vreme de 400 de ani, ungarii au trăit sub guvernarea și administrarea altora, ba a turcilor, ba a austriecilor. Abia după Trianon, s-au trezit ungarii fără stăpân, liberi să se guverneze cum vor! Și știți care a fost prima inițiativă a politicianilor maghiari de atunci, a liderilor de la Budapesta? Care a fost primul lor gând atunci când, pentru prima oară după 400 de ani, au dispus de o auto-guvernare maghiară, suverană și independentă? Este jenant ce au decis, de capul lor, politicienii din Ungaria! Au decis să trimită, și chiar au și trimis la București o delegație, de trei conți maghiari care i-au propus regelui Ferdinand și lui Ionel Brătianu ca Ungaria să se alipească la România, într-un stat dualist, după modelul dualismului austro-ungar instituit în 1867! Nici mai mult, nici mai puțin!

Așadar instituirea unui dualism româno-ungar a fost proiectul politic cel mai dorit, speranța cea mare a politicianilor maghiari! Lipsiți de exercițiul guvernării, al libertății, frunțașilor unguri le-a fost teamă de riscurile și provocările la care te supune suveranitatea. S-au simțit singuri și neajutorați, neasistați! Nu știau încotro s-o apuce! Cam la fel cum au reacționat țiganii noștri când au fost eliberați din așa-zisa robie: s-au trezit și ei dintr-o dată neasistați și s-au întors pe capul boierului român să afle cu ce l-au supărat și să ceară să rămână mai departe sub pulpana sa!

Unde era disprețul politicianilor maghiari față de tot ce este românesc atunci când au venit la București cu căciula în mână cerșindu-ne întovărășirea? Unde era dorul de libertate și neatârnare care animă, se zice, întreaga istorie a cavalerilor maghiari?

Prin ce impuneau românii în fața vecinilor maghiari? Prin faptul evident că, în această parte a Europei, statul cel mai vechi și mai stabil, cu o continuitate neîntreruptă de peste 600 de ani, era statul român. Nici în toată Europa nu găsești multe popoare care s-au învrednicit de o asemenea performanță politică! Semn de cumințenie și de înțelepciune atât la nivelul domnilor, cât și la nivelul omului de rând de la talpa Țării!... Nu întâmplător

românii se numără și printre cele numai câteva popoare din Europa care au fost în stare să elaboreze un cod juridic propriu, vestitul *jus valachicum*.

Da, așa s-au petrecut lucrurile după Trianon! A fost un moment jenant pentru bieții unguri, iar guvernanții și mai apoi istoricii români, ca niște veritabili domni, ca niște buni vecini, ca niște oameni adevărați, s-au abținut să-l popularizeze, să-l mediatizeze și să-l comenteze! Căci comentariul, oricare ar fi fost, nu putea fi decât unul complet defavorabil ne-prietenilor noștri!

Și poate că așa ar trebui să procedăm și în continuare! Să facem uitate asemenea momente de slăbiciune ale celuiilalt!

Din păcate, abnegația ungurească sistematică, instituționalizată, de a lovi și calomnia tot ce este românesc, ne obligă să părăsim îndătinata noastră atitudine de a-i lăsa pe neprieteni în plata Domnului. Bunătatea noastră și bunul nostru simț sunt considerate slăbiciune, prostie chiar! E timpul ca această impertinență să capete răspunsul cuvenit, iar cei fără rușine să fie obrazniciți și puși cu nasul la perete, să nu și-l mai ridice așa de sus fără niciun temei! Dacă nu se găsesc maghiarii de bun simț care să-i tragă de mânecă pe conaționali lor mai zănateci – sau nu îndrăznesc! – să ne ocupăm noi, românii, de această trebușoară! Și s-o facem de data asta temeinic, cu sistemă!

Avem nevoie, așadar, de o strategie bine pusă la punct prin care să contracarăm eforturile sistematice ale celor care, cu fel și fel de minciuni, ne calomniază și ne sabotează cu orice ocazie! Noi nu avem nevoie de minciuni, de alte calomnii ca să le răspundem, ci avem de partea noastră adevărul și nu mai putem întârzia cu punerea în funcțiune a acestei arme teribile: ADEVĂRUL!

Și adevărul este de partea noastră! Numai detractorii noștri au motive să se teamă de adevăr!¹

Prof. univ. dr. ION COJA

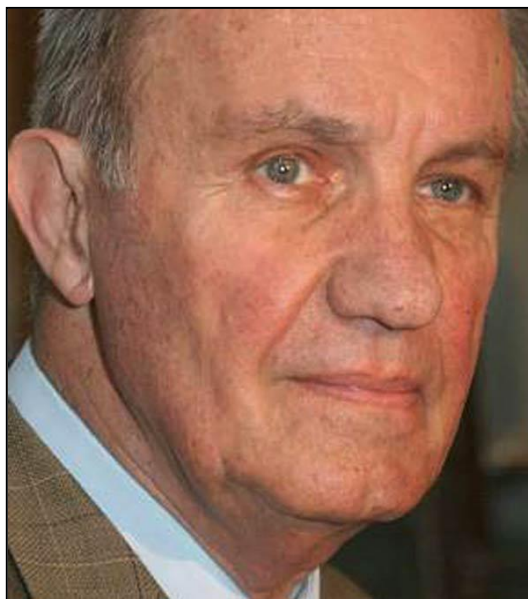
¹ Adaptat după „Condeii Ardelean”, v. <http://condeiulardelean.ro/articol/ungaria-mare-nu-existat>

La aniversare: Acad. Dinu C. Giurescu

Ne face plăcere să consemnăm aniversarea și să aducem omagiul nostru Academicianului Dinu C. Giurescu, membru marcant al Consiliului științific al revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*”.

Dinu C. Giurescu s-a născut la București la 15 februarie 1927, reprezentând a treia generație a unei familii de istorici și academicieni. Tatăl său, profesorul și academicianul Constantin C. Giurescu (1901-1977), este autorul al unei monumentale „Istorie a Românilor”.

Ca și înaintașii săi, Dinu C. Giurescu are o carieră impresionantă. Licențiat al Facultății de Istorie a Universității București în 1950, doctor în istorie din 1968, membru titular al Academiei Române din 2001, președinte al părții române în Comisia româno-bulgară de istorie (1979-1985 și din 1991 până în prezent). În cei aproape 55 de ani de activitate a elaborat și publicat 18 volume de autor, 15 volume în colaborare, 7 îngrijiri de ediții, un atlas istoric, numeroase studii și articole.

Printre lucrările sale care au marcat istoriografia românească sunt de menționat: „*Istoria ilustrată a românilor*” (1981); „*Guvernarea Nicolae Rădescu*” (1996, colaborare cu Constantin C. Giurescu); „*Imposibila încercare. Greva regală, 1945*” (1999); „*România în al doilea război mondial*” (1999); „*Cade Cortina de Fier - România 1947*” (2002); „*Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962 – 1972*” (în colaborare cu Mircea Malița, 2012).

Oricine îi citește opera sau îi ascultă prelegerile este impresionat de deosebita sa calitate de a nu lăsa loc de îndoială în privința adevărului, tratat cu

minuțiozitatea cercetătorului și responsabilitatea istoricului. Remarcabile sunt, de asemenea, ținuta și demnitatea academicianului Dinu C. Giurescu în abordarea diferitelor epoci ale istoriei noastre naționale. Ocupându-se ani mulți de studierea regimului comunist din România, în lucrările sale despre această perioadă, el susține că istoria unui neam nu poate fi decupată în părți dezirabile și indezirabile. Istoria unui popor este una, cu bune și cu rele; ea trebuie scrisă și acceptată așa cum a fost.

Afirmându-se ca apărător al valorilor eterne ale istoriei și civilizației românești, academicianul Dinu C. Giurescu continuă să atragă atenția decidenților, indiferent de culoarea lor politică, asupra marilor pericole ce amenință ființa românească, în primul rând „formarea unei generații fără identitate națională, după modelul internaționalismului proletar”.

La 9 decembrie 2012, Acad. Dinu C. Giurescu a fost ales deputat în circumscripția electorală nr. 42 București, colegiul uninominal nr.19. Este membru al Comisiei pentru învățământ, știință, tineret și sport din Camera Deputaților.

Mulțumim pe această cale academicianului Dinu C. Giurescu pentru sprijinul permanent acordat colectivului redacțional și pentru prezența sa în paginile revistei „Vitrallii - Lumini și umbre” cu materiale de un înalt standard profesional. Adăugăm recunoștinței noastre urări de viață lungă și putere de muncă. La mulți și frumoși ani, domnule Profesor!

Redacția

Omul Istoriei și istoria omului

IN HONOREM DINU C. GIURESCU

La 15 februarie 1927 s-a născut profesorul Dinu C. Giurescu, istoric român, membru al Academiei Române din 2002. La 9 decembrie 2012 a fost ales deputat în circumscripția electorală nr.42 București, colegiul uninominal nr.19, fiind membru al Comisiei pentru învățământ, știință, tineret și sport.

La mulți ani, cu sănătate, domnule profesor !

Omul istoriei și istoria omului

Academicianul Dinu C. Giurescu așa cum l-am cunoscut

Despre existența familiei istoricilor Giurescu am aflat în anii liceului (1963-1967) de la profesorul meu de istorie, un dascăl care își făcuse crez profesional din cultivarea sentimentelor patriotice, cu prilejul fiecărei noi lecții predate, cu mult talent oratoric și măiestrie pedagogică. De câte ori avea prilejul cita din monumentală operă „Istoria Românilor”, folosindu-se de tratatul profesorului Constantin C. Giurescu, ca de o armă în demontarea tezelor lui Roller, coordonatorul grupului de istorici care au publicat în 1947 manualul școlar sovieto-român de „Istoria României”.

Pentru elevii liceului era o mare curiozitate ca un profesor care se dăruia cu atâta patos educației noastre patriotice și dovedea o probitate exemplară, nu era membru de partid. „Are ceva la dosar”, era explicația pe care o primeam de la profesorii mai tineri, cu care ne îngăduiam să comentăm modelele pedagogice, de care Liceul „Samuil Vulcan” din Beiuș (Bihor) nu ducea lipsă în acei ani. După ce am avut privilegiul să fiu desemnat în grupul de custozii ai Cabinetului metodic de învățare a istoriei, realizat de profesor împreună cu membrii Cercului de istorie, fiindu-i unul dintre elevii preferați, mi-am luat, cum se spune „inima în dinți” și am cutezat, nu să-l întreb, ci să-i spun : „Dumneavoastră faceți pentru educația noastră patriotică mai mult decât organizațiile PCR și ale UTC la un loc”. După o pauză semnificativă, profesorul, cu o notă de severitate a vocii, mi-a răspuns imperativ: „Să nu mai spui nimănui asta !”. Subiectul a rămas închis, până la festivitatea de absolvire a liceului, când înainte de a ne lua rămas bun, profesorul mi-a spus că-mi este dator cu un răspuns: „Eu am venit la acest liceu, fiind mutat disciplinar din

Moldova, pentru vina de a critica public arestarea și condamnarea profesorului Constantin C. Giurescu. Am fost acuzat că am luat apărarea unui fost ministru în guvernul Frontului Renașterii Naționale, fost rezident regal al Ținutului Dunării de Jos... Am refuzat să mă dezic de mentorul meu și am fost trimis aici”.

A doua întâlnire cu numele familiei istoricilor Giurescu am avut-o la jumătatea anilor `70, când, asistent fiind la Școala militară de ofițeri activi a Ministerului de Interne, am primit pentru studiu un document clasificat „Secret de serviciu” intitulat „Considerații asupra tezelor etnogenezei moldovenești promovate de Artiom Markovici Lazarev¹ în lucrarea *«Organizarea statului sovietic moldovenesc și problema basarabeană»*”. Autori Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu. Documentul, dactilografiat, nu circula decât în cadrul strict al informării interne, fără permisiunea de a-l comenta. „Ca să nu se creeze probleme în relațiile cu rușii”.

Rigoarea analizei, temeritatea opiniilor, evaluarea impactului și perspicacitatea descifrării intențiilor ascunse în lucrarea de propagandă comandată de la Moscova Academiei de Științe din Chișinău, mi-a deschis cu totul alte orizonturi în cunoașterea istoriei naționale și a rolului covârșitor a acesteia în deprinderea ofițerilor de informații să identifice amenințările și pericolele în așa-zisele fapte științifice cotidiene, care referă asupra existenței național-statale a românilor.

Cea de a treia întâlnire am avut-o cu opera istoricilor Giurescu și a fost memorabilă. În anii 1974 și 1976, la Editura Științifică au apărut sub semnăturile tatălui, Constantin C. Giurescu și a fiului, Dinu C. Giurescu, „Istoria Românilor”, volumele I și II din seria de opt, a ceea ce se prefigura a fi desăvârșirea unui mare proiect al istoriei naționale: „*înfățișarea istoriei românilor din cele mai vechi timpuri până în zilele de azi (...) o sinteză atât a istoriei politice, diplomatice și militare, cât și a celei economico-sociale, instituționale și culturale*”².

Lectura primului capitol, „Pământul românesc” și considerațiile autorilor asupra însemnătății mediului fizic în istorie, mi-au relevat o concepție

---

¹ Artiom Markovici Lazarev n. 30 octombrie 1914, Camenca, gubernia Podolsk, Imperiul Rus, astăzi în Transnistria, Republica Moldova - d. 16 septembrie 1999, Chișinău, Republica Moldova) a fost un istoric și om politic moldovean, organizator al învățământului și culturii din RSS Moldovenească, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. A fost unul din principalii promotori ai teoriei sovietice despre existența unei națiuni moldovenești diferită de cea românească

² Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor*, Ed. Științifică, București, 1974, p.7

istorică sistemică, în consens cu noul val al gândirii filosofice, desprinse de dogmele ideologice marxist-leniniste. Consecvenți angajamentului de a „restabili cât mai exact cu putință faptele trecutului”, autorii le-au prezentat în întregul lor context, extrem de complex și pentru a cărui descriere și înțelegere au oferit cititorilor ample și riguroase cunoștințe de geografie, geopolitică, arheologie, antropologie, etnografie, economie, politică, diplomatie, statistică, lingvistică și încă multe altele.

Dintr-o asemenea abordare a istoriei am putut înțelege cum se poate reduce marja de relativitate a raționamentelor istorice și cum se poate adăuga valoare științifică faptelor interpretate și evaluate în întregul lor context. Această experiență avea să-mi fie deosebit de utilă când mi-a fost dat să fac muncă de pionierat în elaborarea primelor noțiuni de analiză a informațiilor de securitate națională, în școala românească a domeniului. Cursurile pe care am început să le predau aveau ca motto-uri: „Căutați faptele și nu informațiile!”. Faptele, ca evenimente materiale sunt indubitabile, pe când informațiile pot fi adeseori discutabile.

Din datul natural al înfățișării unitare a pământului românesc, autorii stabilesc, atât consecința naturală sub raportul etnic: „poporul unitar”, cât și realitatea istorică de necontestat că „cine locuiește centrul pământului românesc, podișul Transilvaniei, acela în chip firesc va locui și ținuturile mai joase dimprejurul podișului”.³ Asta, ca să fie bine înțeleasă, în esența ei, și „chestiunea transilvană”.

În capitolul următor, „Străvechi așezări omenești”, prezența dacilor sau geților este dată ca probabilă la anul 3000 înainte de era noastră, iar a oamenilor cu sute de mii de ani înainte, încă din paleolitic.⁴ Este bine de reamintit celor care obișnuiesc să uite!

Coloniștii aduși de imperiu în Dacia au fost preponderent traci, iliri, panoni și răsăriteni vorbitori ai limbii latine, precum și greci vorbitori de limba greacă, dar în număr mult mai redus față de autohtonii daci, care au constituit baza etnică a noului popor, românii.⁵ Un îndemn la redescoperirea identității și continuității, prea mult contestate și ascunse în numeroasele situri arheologice

---

³ Idem, p.16

⁴ Ibidem p.20

⁵ Ibidem p.119

scoase, parcă premeditat, în afara circuitului cercetărilor și al valorificării pentru ca lumea să cunoască cine suntem și cât ne datorează creștinătatea în Europa!

Am ținut să fie scoase în evidență aceste concluzii, dată fiind actualitatea lor pentru permanenta necesitate a salvagădării identității naționale și a continuității de viață în sacra trinitate a pilonilor rezistenței naționale, Carpații, Dunărea și Marea Neagră, cu mărginimile din Pind până dincolo de Tisa și de Nistru.

Volumul al doilea al „Istoriei Românilor” este, așa cum îl intitulează autorii, o *„privire generală asupra istoriei politice a românilor în răstimpul 1352-1606”* și acoperă o perioadă puternic frământată de evenimente în care războaiele și conflictele sociale majore sunt repere definitorii.

Volumele următoare ale „Istoriei Românilor” nu au mai apărut. Profesorul Dinu C. Giurescu, care trebuia să fie continuatorul acestui mare proiect național, s-a lovit, paradoxal în anii `80, de o altă fațetă a vremurilor nefaste, care l-au marginalizat în tinerețe, ținându-l în afara preocupărilor firești profesiei sale de istoric (munca pe șantier, custode de muzeu, cercetător documentarist). Demolarea casei familiei, pentru a se face loc Bulevardului Victoria Socialismului, l-au determinat să ceară stabilirea în Statele Unite ale Americii. Cererea nu i-a putut fi refuzată, profesorul fiind, nu numai o personalitate de largă notorietate științifică internațională, dar și un caracter dârz, care se putea manifesta cu o vehemență pe care Ceaușescu a preferat să nu o cunoască, în toată desfășurarea.

Invitat frecvent la activitățile protocolare ale Ambasadei SUA la București, dar și ale altor reprezentante străine, profesorul Dinu C. Giurescu nu avea cum să fie în afara controlului strict pe care contraspionajul român îl exercita asupra mediului diplomatic. În cercurile diplomatice de la București, profesorul impunea un respect special, prestigiul său științific și autoritatea sa morală, dublate de un exemplar civism l-au exclus suspiciunilor că nu ar fi un bun român.

Relația profesorului cu regimul nu s-a bazat pe un acord liber consimțit, ci pe o coordonată strict impusă reprezentanților intelectualității interbelice rămasă în viața după trecerea prin purgatoriul luptei de clasă.

Recunoașterea meritelor științifice și admiterea în Academia Română a profesorului Constantin C. Giurescu, concomitent cu impetuoasa afirmare a continuatorului operei sale, profesorul Dinu C. Giurescu, merită a face, împreună cu toate celelalte cazuri similare, obiectul unor cercetări de sine stătătoare asupra evoluțiilor doctrinare ale regimului, care au făcut posibilă

salvarea și punerea în serviciul interesului național a unor personalități inițial excluse din viața socială, ori expuse marginalizării și alienării.

Aș fi dorit, în acei ani, să pot avea prilejul de a-l cunoaște personal pe profesorul Dinu C. Giurescu, așa cum am fost onorat să fiu, chiar și preț de câteva minute, față în față cu unii dintre titanii lumii academice care au rezistat vremurilor și, mai mult, să le fie deasupra, rămânând pentru viitorime în afara timpului. Dorința mi s-a împlinit peste două decenii și mai bine. În luna noiembrie 2009, la Târgul internațional de carte *Gaudeamus* eram în programul de evenimente cu lansarea volumelor „1989. Dintr-o iarnă în altă iarnă. România în resorturile secrete ale istoriei” și „Istorie, geopolitică și spionaj în Balcanii de Vest. Iugoslavia versus România în războiul din umbră”, acesta din urmă în coautorat cu Traian Valentin Poncea. Am urmat sfatul bun al unei distinse doamne, un excelent „Public Relations Officer”, care-l cunoștea pe domnul profesor și i-am trimis, prin dânsa, invitația de a participa la evenimentul editorial. Domnul profesor mi-a telefonat să-mi mulțumească și să mă întrebe dacă este cazul să spună câteva cuvinte despre cărți. I-am mulțumit, la rândul meu, asigurându-l că îmi face o deosebită onoare, pentru care îi sunt recunoscător.

Notele de lectură ale domnului profesor, deși timpul i-a fost drastic drămuț, nu atât de rigoarea moderatorului, cât de antevorbitori cronofagi, au lăsat auditoriului o impresie cu totul aparte. Domnia sa fixase cartea și expunea pe baza unor însemnări de rigoare impecabilă. Fiindcă nu și-a putut încheia recenzia, a precizat că o va încredința tiparului. Și, într-adevăr, am avut această bucurie și satisfacție⁶.

Întâlnirea „față în față” mi-a relevat un om oțelit de încercările vieții, al cărui discurs este centrat pe marile idealuri naționale, hotărât să le apere cu exemplul propriului sacrificiu. Privirea sa, curată ca cerul senin, te pătrunde interogativ și te măsoară. Vorbește cu rost, direct și clar. Pe măsură ce-l asculți devii mai curios, mai captivat și din tot ce spune, înveți. Ce dascăl eminent!

Nu pot să nu amintesc și primul act de cenzură politică exercitat asupra academicianului. Nu în trecut, ci relativ recent. Un redactor de editură i-a înlocuit, în anii din urmă, textul explicativ la fotografia unei importante personalități a evenimentelor din decembrie 1989. Este în cauză generalul Iulian N. Vlad. Niciodată, nici în regimul antedecembrist, nimeni nu și-a permis să intervină în textele profesorului și, mai ales, să nu-i spună și să tipărească, sub numele său,

⁶ Acad. Dinu C. Giurescu, Note de lectură: Aurel I. Rogojan: 1989. *Dintr-o iarnă în alta*, Revista *Clipa - Magazinul actualității culturale românești*, Repere Academice, Martie 2010

ceea ce nu a afirmat. Faptul în sine l-a mâhnit. Ca să îndrepte lucrurile, a cerut publicarea și atașarea imediată a unei erate, iar personalității vizate i-a oferit un exemplar cu o scrisoare olografă, în care a descris întâmplarea și a făcut revenire întărind textul ce-i fusese înlocuit, în totalitate.

Ulterior, nu am scăpat prilejul de a fi prezent în auditoriul evenimentelor onorate de prezenta academicianului Dinu C. Giurescu, aceasta cu atât mai mult cu cât domnul profesor a început să simtă nevoia tot mai presantă de a se adresa cetății, nu numai în legătură cu subiecte de interes științific din istoria națională, ci mai cu seama să caute răspunsuri și soluții la probleme cotidiene grave ale concetățenilor, ajunși să trăiască într-o lume, la început cu frânele trase, apoi cu direcția blocată și amenințată cu traiectoria periculoasă a căderii libere.

Canalele de comunicare publică rămase deschise distinsului academician s-au redus pe măsură ce vocea sa autoritară, dar dintre cele mai avizate, a început să avertizeze clasa politică asupra erorilor săvârșite și a pericolelor la care au expus statalitatea național unitară a poporului român.

Mesajul de alertă și mobilizare la rezistența națională lansat de academicianul Giurescu este cutremurător: „*Am sentimentul că sunt în 1940, în preajma prăbușirii hotarelor noastre. E de spus numai că fiecare om trebuie să-și dea seama că soarta lui personală, afară de beneficiarii regimului, depinde de ce se joacă acum. Se joacă integritatea teritorială a României, se joacă stabilitatea ei, se joacă identitatea, sentimentul că ești român, se joacă apărarea țării. Statul de astăzi nu mai apără România. Statul de astăzi apără pe altcineva, dar nu obștea românească. De aceea fiecare dintre noi, cu mijloacele pe care le are, trebuie să spună NU. «Nu!» – la ceea ce se pregătește în momentul de față, și să revenim la tradițiile noastre, să revenim la puterea noastră din totdeauna*”.⁷

Aceste mesaje și îndemnuri relevă temeritatea spiritului civic al omului Dinu C. Giurescu, al cărui loc în Panteonul Națiunii este special rezervat.

Salve magister !

General de brigadă (r) Aurel. I. Rogojan

---

⁷ Lecția de istorie a prof. acad. Dinu C. Giurescu, de la emisiunea postului de televiziune Antena 3 „Punctul de intalnire”, realizator Radu Tudor, transcrisă integral: „*In aceste zile se joaca integritatea teritorială a României, se joacă stabilitatea ei! FIECARE DINTRE NOI AR TREBUI SĂ SPUNĂ NU!*”, publicată în „Război întru Cuvânt”, 21 iunie 2012

Scrisori de la cititori

Așa după cum era de așteptat, primim la redacție destule scrisori de la acei cititori ai noștri care nu ezită să pună mâna pe stilou pentru a ne împărtăși opiniile domniilor lor. Majoritatea conțin cuvinte de laudă, de încurajare în demersul dificil pe care îl întreprindem, de speranță că vom reuși să supraviețuim în confruntarea acerbă de pe piața tipăriturilor, într-o lume care pare să prefere comoditatea informației primite prin televiziune. În alte scrisori găsim sfaturi privind modul mai direct, mai tranșant în care ar trebui să scriem, în care ar trebui să combatem minciuna, dezinformarea, manipularea populației.

Tuturor celor care ni se adresează, le mulțumim. Le mulțumim și îi asigurăm că vom încerca să ținem seama de cât mai multe dintre opiniile de care luăm notă, revista noastră fiind, în ultimă analiză, o rezultată a acestor puncte de vedere.

În măsura în care restricțiile de spațiu tipografic ne-o va permite, vom reproduce, măcar parțial, unele dintre aceste scrisori.

Inaugurăm această nouă rubrică publicând un fragment dintr-o scrisoare venită din nordul țării, de la Satu Mare.

„Am citit cu mult interes articolul domnului Grigore Aldescu-Aldea despre Richard Wurmbrand. L-am citit cu atenție, pentru că acestui personaj îi este dedicat un episod în serialul «Memorialul durerii» creat de doamna Lucia Hossu-Longin. Un episod în care se poate observa, chiar și de către o persoană total neavizată, cât de mult s-au străduit cei ce au produs acel filmuleț să evite datele concrete, verificabile. Și cum este acuzată Securitatea de fapte cu care nu a avut de-a face.(...)»

Cu certitudine, trebuie să ne asumăm trecutul. Ce ne facem însă cu aceia care creează un trecut fals și vor acum să ni-l bage cu de-a sila pe gât? Înghițim și minciunile, doar așa, ca să „dovedim spirit autocritic”, cum se zicea mai deunăzi?(...)»

Am vrut să mă dumiresc mai bine și am căutat date noi pe Internet. Iată ce a scris domnul Teodor Wexler în articolul intitulat «Replica. Exil, neghină și narațiuni S.F.», apărut în Observator cultural¹:

«Mărturisesc sub jurământ că, dacă ar exista un tribunal care să judece inculpații post mortem, m-aș adresa acestui tribunal spre a-l judeca pe Richard Wurmbrand. Iată câteva date biografice ale acestui aventurier: în 1921 este membru fondator al PCR, judecat în procesul din Dealul Spirii și eliberat datorită convertirii sale ca rabin; se leapădă de religia mozaică și devine pastor luteran. Până aici, oportunism 100%. Urmează activitatea criminală. În toamna anului 1943, Ion Antonescu permite ca 1884 de copii evrei orfani să se întoarcă în vechiul regat. Wurmbrand îi scrie lui Ion Antonescu cerându-i ca numai copiii trecuți la luteranism să fie eliberați. Mă mir cum această javră (da, javră) nu a apărut în fața unui tribunal din vreo țară europeană. După 1990, împreună cu un ziarist obscur, după chipul și asemănarea sa – Liviu Vălenaș –, Richard Wurmbrand a deținut o prosperă afacere de prozelitism în Germania. Până și religia a devenit un SRL pentru escroci ca Wurmbrand și Vălenaș».

---

¹ N.R. Ing. Teodor Wexler, personalitate de seamă a Comunității evreiești din România, fost vicepreședinte al Fundației „Dr. W. Filderman”. A se vedea www.observatorcultural.ro/Teodor-WEXLER*authorID_115-authors...

În sprijinul culturii de securitate

Simpozioane și manifestări consacrate promovării culturii de securitate

- Cu sprijinul Sucursalei **Brașov**, la 18 ianuarie a.c. a fost organizat, la hotelul „Aro” din localitate, **simpozionul cu tema „Serviciul Național de Informații în ancora istoriei”**, avându-l ca moderator pe scriitorul Eduard Huidan, iar ca interlocutori pe col.(r) Filip Teodorescu, președintele ACMRR-SRI, gl. bg (r) Vasile Mălureanu, prof. univ dr. Cristian Troncotă și prof. univ. dr. Corvin Lupu, membru al consiliului științific al revistei „Vitrallii”.

Simpozionul, în cadrul căruia a fost lansat și numărul 13 al revistei „Vitrallii”, s-a bucurat de o numeroasă participare și de un interes deosebit al publicului, care a adresat timp de peste o oră întrebări invitaților. De asemenea, unii dintre invitați, precum și dl. Andrei Vocilă, membru de onoare al ACMRR-SRI, co-organizator al evenimentului, au prezentat, în interviuri acordate *mass-media* locale, scopul principal al acestuia, respectiv promovarea culturii de securitate și mai buna cunoaștere de către publicul larg a istoriei serviciului național de informații.

- În organizarea Sucursalei **Dâmbovița**, a avut loc la Biblioteca județeană „Ion Heliade Rădulescu”, la 28.11.2012, **simpozionul „Istorie și Adevăr privind Serviciile Române de Informații”**, la care au participat și au prezentat expuneri col. (r) Filip Teodorescu, președintele ACMRR-SRI, prof. univ. dr. Cristian Troncotă, redactor șef, gl. bg. (r) Vasile Mălureanu și Paul Carpen, din cadrul redacției revistei „Vitrallii – Lumini și umbre”.

La eveniment a participat primarul municipiului Târgoviște, Gabriel Boriga, reprezentanți ai Consiliului Județean și prefecturii Dâmbovița, precum și ai structurilor locale a SRI și garnizoanei Dâmbovița, alături de un numeros

public. În cadrul simpozionului a fost lansat numărul 12 al revistei „Vitrării”, evenimentul fiind pe larg mediatizat în presa locală.

- La 17 ianuarie a.c., conducerea Sucursalei **Argeș** a realizat o **întâlnire cu rectorul Universității din Pitești și cu decanul Facultății de istorie**, prilej cu care a fost prezentată Asociația, precum și revista „Vitrării”, care urmează să fie pusă la dispoziția cercetătorilor și studenților.
- Sucursala **Cluj** a început un **ciclu de întâlniri cu personalități locale**, profesori universitari, istorici, precum și reprezentanți ai unor uniuni sau asociații culturale. Astfel, la 06.12.2012, un comitet de inițiativă din cadrul sucursalei condus de lt.col. (r) Liviu Baniș, a organizat o întâlnire cu prof. univ.dr. Doru Radosav, director al Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj Napoca. La eveniment au participat aproximativ 40 persoane. În cuvântul său, prof. Radosav a evidențiat importanța ofițerilor de informații ca participanți la „istoria trăită” a României, a scos în evidență bunele relații stabilite cu conducerea ACMRR și a propus realizarea unor întâlniri programate cu membrii sucursalei.

Prezențe în mass-media

- Episodul al optulea al cunoscutului serial TV „**Moștenirea Clandestină**”, realizat de Monica Ghiurco și difuzat pe **programul 1 al Televiziunii Române** la 16. 12.2012, a fost dedicat evenimentelor din decembrie 1989 și a inclus **un interviu în exclusivitate cu col.(r) Filip Teodorescu**, fost locțiitor al șefului Direcției a III-a - Contraspionaj, președintele ACMRR-SRI. Acesta a dezvăluit unele aspecte rămase controversate legate de rolul serviciilor speciale în cursul evenimentelor de la Timișoara din decembrie 1989, de culisele procesului ce a urmat și de diversiunea “securiști-teroriști”, căreia i-a căzut victimă și colonelul USLA Gheorghe Trosca.
- **Postul de televiziune „Nașul”** a difuzat, în cursul lunilor octombrie și noiembrie 2012, mai multe emisiuni-dezbateri, realizate de Radu Moraru și Grigore Cartianu, cu participarea **col.(r) Filip Teodorescu**, președintele ACMRR-SRI și a **gl. bg. (r) Cristian Troncotă**, redactor-șef al revistei „Vitrării”. Emisiunile au abordat teme legate de activitățile derulate de serviciul național de informații în istoria recentă a României, dar și cu privire la locul și rolul serviciilor de informații într-un stat modern.
- Președintele Sucursalei **Vâlcea**, col. (r) Gheorghe Predișor, a acordat un amplu interviu, intitulat „*În decembrie 1989 revoluția a fost dublată de o lovitură de stat*”, publicat de săptămânalul local „**Jurnal de Investigații**” în numărul din 19-26 decembrie 2012.

Din activitatea ACMRR-SRI

- **Ședințele Comitetului Executiv și ale Consiliului Director** au fost axate, cu prioritate, pentru îndeplinirea sarcinilor rezultate din Programul de activități al Asociației, accentul fiind pus pe asigurarea protecției sociale a membrilor, apărarea onoarei și demnității lor militare, dar și pe continuarea acțiunilor de promovare a culturii de securitate. Totodată, s-a avut în vedere o mai bună organizare a activității interne pentru asigurarea unui flux informațional mai rapid și coerent între Comitetul Executiv și Sucursale.
- **Cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la constituirea Unității Speciale de Luptă Antiteroristă (USLA), la 31 ianuarie a.c., ACMRR-SRI a organizat un eveniment la care au participat circa 60 de ofițeri în rezervă** care și-au desfășurat activitatea în structurile acesteia.

Activitatea USLA a fost evocată de președintele de onoare al Asociației, general colonel (r) Iulian Vlad, care până în decembrie 1989, a avut în responsabilitate coordonarea acțiunilor acesteia.

Participanților le-au fost prezentate două filme documentare privind activitatea de instruire a luptătorilor din Brigada Antiteroristă, respectiv ceremonia dezvelirii monumentului ridicat pe locul unde au fost asasinați luptătorii USLA în decembrie 1989. De asemenea, celor prezenți le-au fost acordate diplome aniversare.

- La 22 ianuarie a.c., **președintele ACMRR-SRI, col. (r) Filip Teodorescu**, a participat la reuniunea de comunicări științifice organizată de ANCMRR

„Alexandru Ioan Cuza”, la palatul Cercului Militar Național, cu prilejul împlinirii a 154 de ani de la unirea Principatelor Române.

Au prezentat comunicări de înaltă ținută științifică istorici de renume, între care acad. Dan Berindei, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, general (r) dr. Constantin Olteanu, general (r) prof. univ. dr. Lazăr Cârjan și conf. univ. dr. Mihai Andreescu.

- În cadrul Galei premiilor Casei româno-chineze, desfășurată la 3 februarie a.c., **președintelui de onoare al ACMRR-SRI, general colonel (r) Iulian Vlad i-a fost conferit „Premiul special pentru întreaga carieră dedicată dezvoltării relațiilor de prietenie dintre România și R.P. Chineză”.**

Cu acest prilej, dl. general colonel (r) Iulian Vlad a evocat cooperarea și bunele relații dintre structurile specializate ale celor două țări, precum și personalitatea domnului Jia Chunwang, fost ministru al Securității Statului și fost procuror general al R.P. Chineze.

- În cursul unei acțiuni culturale desfășurate la Centrul Cultural „George Apostu” , **Sucursala Bacău** a organizat lansarea numărului 13 al revistei „Vitralii – Lumini și umbre”, participanții, între care s-au aflat profesori universitari, scriitori și critici literari, având cuvinte de apreciere la adresa publicației. Acțiunea a fost menționată în „Ziarul de Bacău”.
- Reuniunea de sfârșit de an a Sucursalei **Sibiu** a fost onorată de prezența unor cadre de comandă și factori de decizie ai Direcției Județene de Informații, constituind un prilej de analiză a problemelor cu care se confruntă membrii Sucursalei.
- La Sucursala **Cluj** consemnăm organizarea, la 20 decembrie 2012, a lansării volumului de poezii „Mai aproape de suflet”, aparținând col. (r) Teodor Muntean, prezentat de publicistul Radu Vida în prezența unui numeros public.
- Sucursalele **Sibiu și Vâlcea** au derulat, în cursul lunii noiembrie, acțiuni comune, în cadrul cărora membri ai fiecărei sucursale au vizitat obiective de interes turistic din județul gazdă. Activități similare au derulat și Sucursalele **Dolj și Gorj**.
- Reprezentanți ai Sucursalei **Vâlcea** au participat, la 29 noiembrie 2012, împreună cu Societatea culturală „Art-Emis”, Asociația Națională „Cultul

Eroilor”, Garnizoana Vâlcea și primăria Râmnicu-Vâlcea, la festivitățile legate de comemorarea ostașilor români căzuți în luptele de la Stalingrad din cel de-al doilea război mondial.

- La ședința din 28.10.2012 a Sucursalei **Galați** a participat și șeful Direcției Județene de Informații, col. Aurel Stănciuc, care și-a exprimat disponibilitatea în vederea soluționării propunerilor și solicitărilor membrilor Sucursalei.
- Activitățile inițiate de Sucursala **Mureș** vizând participarea la recondiționarea, întreținerea și îngrijirea unor monumente ale eroilor originari din județ au continuat cu restaurarea complexului monumental dedicat tribunului Alexandru Bătrâneau, din localitatea Balda, parte a orașului Sărmașu. Lucrările, la care au contribuit, prin sponsorizări, și membrii Secției Județene de Informații, au fost finalizate la 28 octombrie 2012, când complexul a fost inaugurat și resfințit în cursul unei ceremonii la care au participat numeroase oficialități și care a fost pe larg reflectată în mass-media locale.
- Ziua Armatei Române a fost sărbătorită de Sucursala **Suceava** împreună cu colegii rezerviști din MAPN și MAI, printr-un simpozion ce a avut loc în sala „Ciprian Porumbescu” a palatului Administrativ din Suceava, precum și prin depunerea unor coroane de flori la Monumentul Eroului din aceeași localitate.
- Au continuat și în acest trimestru întâlnirile cu membrii Asociației care au împlinit vârste începând cu 60 de ani, cărora le-au fost oferite diplome în semn de apreciere și de stimă pentru munca desfășurată în serviciul PATRIEI. Activități mai deosebite au organizat cu acest prilej, Sucursalele Arad (un concurs de trageri) și Galați.
- În baza contractului de parteneriat încheiat pe un an de zile între ACMRR-SRI și S.C. DIP&GIP SRL Brașov, începând din 11 noiembrie 2012, membrii Asociației care se prezintă cu legitimația de membru la recepția hotelului „AlinAlex”, respectiv la complexul de agrement „Paradisul Acvatic” din Brașov, situate pe B-dul Grivitei nr. 2G-2F, pot beneficia de oferte speciale și reduceri. Detalii pot fi obținute consultând secțiunea „oferte speciale” la www.hotelalinalalex.ro.

Noi apariții editoriale

O lucrare pe care o considerăm „lectură obligatorie” pentru toti cei interesați de fascinantul domeniu al analizei informațiilor (din păcate prea puțini pentru a face față pletorei de „analisti” ce ne inundă seară de seară ecranele TV) este **„Analiza de intelligence - o abordare din perspectiva teoriilor schimbării”**, de Ionel Nițu, apărută recent la Editura Rao și prefăcută de dl. Ambasador George Cristian Maior, directorul SRI. Abordând analiza de intelligence – înțelegă ca analiza informațiilor care vizează securitatea națională – autorul se remarcă prin introducerea schimbării ca element definitoriu al evoluției strategice complexe cu care se confruntă serviciile de informații. După cum subliniază în excelenta sa introducere dl. Ambasador George Cristian Maior, într-un astfel de context, *„întrebarea fundamentală nu este dacă este necesară schimbarea, ci ce tip de schimbare trebuie să-și asume un serviciu de informații, mai ales pe componenta de analiză a acestuia. Mai important, în condițiile în care transformarea în intelligence este inevitabilă, este important de identificat cum poate fi tratat acest proces ca o oportunitate, printr-o abordare pro-activă, prin opoziție cu una pasivă, reactivă”*.

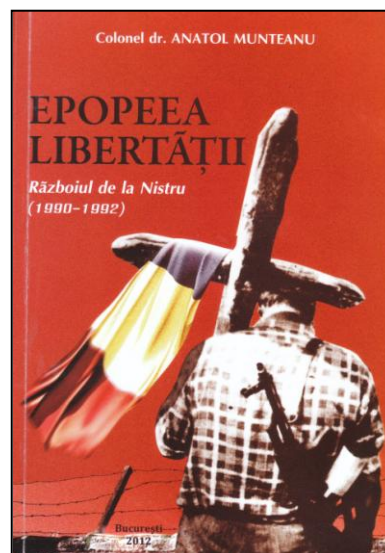
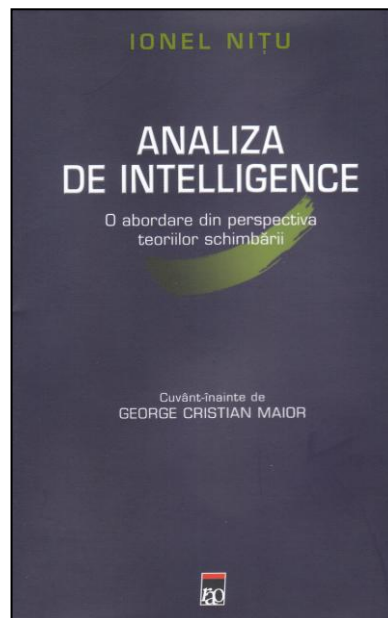
Pornind de la caracteristica esențială a erei informaționale și a noului mediu în care se desfășoară activitatea serviciilor de informații, respectiv *„diminuarea valorii secretului și multiplicarea informației disponibile”*, sens în care *„materia primă cu care lucrează intelligence nu mai este secretul, ci informația”*, autorul se angajează – am spune cu rezultate notabile – într-un proiect de anvergură, confruntat cu interacțiuni complicate, mergând de la raportul dintre mentalități și predispoziții pentru schimbare până la constrângerile privind cadrul legislativ și insuficiența resurselor disponibile (n.n. deși autorul nu o face, remarcăm cu oarecare tristețe mențiunea sa conform căreia analiza de informații a fost inclusă în „Clasificarea ocupațiilor din România” abia în luna mai 2012!!).

Un element de maxim interes pentru teoreticieni și practicieni deopotrivă este conceptul „ANAINT” introdus de autor, care îl definește ca „o nouă categorie de INT” (respectiv categorie de mijloace utilizate în activitatea de informații): *„în măsura în care analiza de intelligence produce noi informații (de securitate națională) – prin integrarea mai multor date, informații obținute prin diverse INT-uri –, iar produsul final nu seamănă cu părțile sale componente și dobândește noi semnificații ... se poate vorbi de o nouă categorie de INT, și anume ANAINT.*

Teoria analizei de intelligence, excelent sistematizată de autor, îmbinată cu elementele de contribuție personală, precum și cu exemplele practice rezultate din bogata sa experiență de lucru permite, în opinia noastră, extragerea unor concluzii relevante pentru Serviciul Român de Informații și pentru întregul sistemul de securitate națională, sens în care ne permitem să recomandăm lectura lucrării și beneficiarilor din zona deciziei politice.

- Apărută la 200 de ani de la anexarea de către Rusia a Moldovei de peste Prut și la douăzeci de ani de la războiul din Transnistria, lucrarea col. dr. Anatol Munteanu **„Epopoea Libertății – Războiul de la Nistru (1990-1992)”** se constituie într-un omagiu pe care autorul, participant activ la evenimentele rememorate, îl aduce celor ce au luptat în acest „război ciudat”, pentru integritatea și independența Republicii Moldova.

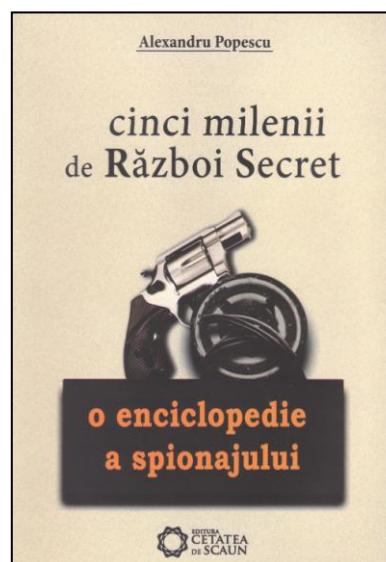
Fin cunoscător al problematicii teritoriului dintre Prut și Nistru, col. dr.

Anatol Munteanu reușește să realizeze o minuțioasă radiografie a istoriei politice a Republicii Moldova din primii săi ani de existență. Lucrarea analizează principalele forțe implicate de ambele părți, precum și principalele etape ale desfășurării ostilităților. Concluzia autorului este mai mult decât edificatoare: războiul din Transnistria a fost câștigat pe câmpul de luptă de către combatanții moldoveni, dar pierdut de conducerea militară și politică de atunci a Republicii Moldova.

Partea a doua a lucrării cuprinde o cronologie a evenimentelor perioadei 10 noiembrie 1988 - 5 august 1992, realizată pe bază de surse documentare autentice, inclusiv din arhivele serviciilor de informații, aduse pentru prima oară la cunoștința marelui public. Cronologia este însoțită de peste 100 de documente inedite, care completează conținutul lucrării, aducând lumină asupra principalelor momente și evenimente din evoluția politică și culturală recentă a statului moldovenesc.

- Editura „Cetatea de Scaun” din Târgoviște publică o „premieră” în literatura românească de specialitate, lucrarea **„Cinci milenii de război secret – o enciclopedie a spionajului”**, semnată de Alexandru Popescu. Autorul, istoric, etnolog și diplomat, este cunoscut pentru cele peste 20 de lucrări, apărute în țară și peste hotare, consacrate nu doar problematicii activității de informații ci și culturii populare, istoriei românești și universale, relațiilor culturale și diplomatice ale României.

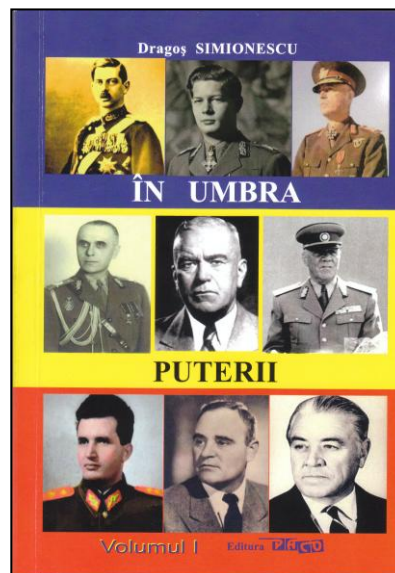

Volumul *„Cinci milenii de război secret – o enciclopedie a spionajului”*, care se alătură mai vechiului *„Dicționar universal al spionilor”*, cuprinde peste 600 de termeni ce acoperă evoluția activităților de informații în timp și spațiu. Lucrarea, concepută ca un instrument de lucru pentru cercetătorii din diferite domenii, beneficiază de abordarea „narativă” a subiectelor tratate, ceea ce suscită interesul unui public mult mai larg, interesat să cunoască și să aprofundeze subiecte mai puțin elucidate din istoria mai veche și mai nouă, sau să privească sub un alt

unghi evoluția unor personalități de excepție rămase, prin natura activităților lor, în umbra evenimentelor.

- Departe de a fi un simplu omagiu adus înaintașilor, lucrarea colegului nostru col. (r) Dragoș Simionescu, apărută la Editura Paco sub titlul „*Ilariu Simionescu: O viață de militar în slujba României*” se constituie într-o valoroasă restituire memorialistică a unora din cele mai complexe episoade ale istoriei României din prima jumătate a secolului XX, pe care profesorul Gh. Buzatu, care prefătează lucrarea, nu ezită s-o considere „*un prețios ghid pentru a descifra multe dintre enigmele trecutului și, deopotrivă, pentru a afla învățăminte și dezlegări pentru realitățile de azi și provocările viitorului*”.

La rândul său, profesorul Aurel V. David relevă, în postfața lucrării, sugestiv intitulată „*Un ostaș român în slujba țării sub trei regimuri politice*”, că faptele consemnate în memoriile lui Ilariu Simionescu care „*a avut șansa să străbată, ca o săgeată, prin miezul a trei regimuri politice*” sunt „*pildă pentru generația de astăzi, dar și pentru generațiile viitoare, tot mai puțin cunoscătoare a sensului și semnificației «oastei de țară», de care națiunea română are nevoie în condițiile actuale*”.

- Noua lucrare a colegului nostru Alexandru Bochiș Borșanu, intitulată „*Zborul către moarte*”, și lansată la sfârșitul anului trecut, continuă prezentarea evenimentelor din decembrie 1989 la care autorul a participat activ. După cum se menționează în prefață, demersul memorialistic este menit să contribuie inclusiv la elucidarea

aspectelor legate de așa-zisa „omniprezență” a „teroriștilor”, cunoscuți sub sintagma de „*cei 29 luptători, apărători ai generalilor Nuță și Mihalea*”, și să dezvăluie noi aspecte legate de circumstanțele în care s-a produs uciderea echipajului militar de pe elicopterul IAR 330, cu numărul 72 și odată cu el, a generalilor Nuță și Mihalea.

- Semnalăm apariția numărului 4 (13) / decembrie 2012, al revistei săptămărene „*Eroii Neamului*”, coordonată de colegul nostru col. (r) Voicu Șichet, care semnează și o amplă prezentare a evenimentelor locale pentru „*Cinstirea Eroilor Neamului de ziua Armatei Române*”.

Prezenți în viața și cultura cetății

- **Col. (r) Iacob Oniga**, membru al Sucursalei **Maramureș**, a lansat, la 24 ianuarie a.c., volumul memorialistic și de poezie intitulat „*Am fost odată pe Pământ*”. Lansarea a avut loc la Biblioteca județeană „Petre Dulfu”, în prezența unui numeros public, care a apreciat că lucrarea constituie „o radiografie a zonei Lăpușului, cu specificul său inconfundabil”.
- Cunoscutul eminescolog **col. (r) dr. Gheorghe Ene**, din Sucursala **Argeș**, a susținut, în colaborare cu Universitatea din Pitești, o serie de prelegeri dedicate aniversării marelui poet, care au avut loc la Biblioteca „Dinicu Golescu”, la Centrul Cultural și la biserica „Mavrodoru” din Pitești.

Vitralii- Lumini si Umbre - Prezență și ecouri

Ca în fiecare număr, prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Numărul 13 al revistei a fost prezentat, la 18 ianuarie a.c., în emisiunea „Curier politic” a **postului TV „Curier TV Argeșean”**, sub genericul „Istoria mai veche și mai nouă a serviciilor de informații”. La emisiune a participat directorul editurii argeșene „Pământul”, care s-a arătat impresionat de valoarea documentară a articolelor inserate în revistă.
- O prezentare a numărului 13 al revistei apare și în **saptămânalul argeșean „Gherila”** din 21-27 ianuarie a.c., care menționează că „*«Vitraliile» au debutat în anul 2013 cu o ediție memorabilă, în care sunt abordate tematici despre știința istoriei și istoria-rechizitoriu, despre naționalism și internaționalism, despre cum văd tinerii România de dinainte și de după 1989 sau despre dezinformare și diversiuni*”.
- O amplă recenzie a numărului 12 al revistei apare, sub semnătura lui N.I.Dobra în **ziarul sibian „Tribuna”** din 13.12.2012, care titrează articolul „*Nu există societate care să nu-și dorească un serviciu secret de informații*”.
- Reținem din prezentarea numărului 12 făcută de publicația „**Amprenta**” din Buzău (ediția pe luna noiembrie 2012) opinia că revista „*se distinge în peisajul publicistic pentru că este scrisă cu credință în perenitatea neamului românesc*”.
- „**Ziarul Hunedoreanului**” din 19.10.2012 publică, sub semnătura Luanei Giuhat, o prezentare a numărului 12 al revistei, invitând pe „*cei interesați de activitățile desfășurate de SSI și SRI atât înainte, cât și după 1989*” să afle „*informații interesante despre cum activau aceste servicii pe teritoriul României*”.
- Virgil Voinescu semnează o prezentare a numărului 12 al revistei în „**Jurnal de Dâmbovița**” din 03.10.2012, subliniind că aceasta este „o

alegere excelentă pentru cei ce doresc să cunoască cât mai multe din viața reală și din practica” activității de informații. O prezentare a revistei este inclusă și în cotidianul „**Dâmbovița**” din 17.10.2012.

- Numărul 12 al revistei este prezentat pe larg în publicațiile sucevene „**Crai Nou**” din 02.10.2012 și „**Monitorul de Suceava**” din 30.10.2012, care inserează, la „**Colțul Condeierului**”, o pertinentă cronică aparținând cunoscutului publicist Mircea Radu Iacoban.

* * *

Continuăm și în acest număr prezentarea unora dintre lucrările maestrului Costin Neamțu, reprezentant de marcă al picturii românești contemporane, cunoscut pentru modul în care stăpânește tehnica și pune în valoare calitățile expresive ale pastelului.

oooOOOooo